

Vásárhelyi Vera

Fondor Magány

Női fej Kr. e. III. század elejéről, Arsosból.

FONDOR MAGÁNY

Vásárhelyi Vera

FONDOR MAGÁNY

RÓMA
1974

© Vásárhelyi Vera 1974.

Tipografia Dario Detti - Via G. Savonarola, 1 - 00195 Roma

« Cras amet qui numquam amavit quique amavit cras amet... »

« Au fond de notre coeur le souvenir est plus proche et plus réel que n'était la réalité. »

Maeterlinck

A VADMACSKA

Amsterdam.

— Látod ott jobbra azt a lányt?

— Melyiket? Azt a gömbölyű, piros szoknyást...?

— Dehogy! Azt a magas, nyúlánk barnát, aki azt a turista csoportot vezeti. Persze engedély nélkül. Biztos vagyok, hogy egyszer feljelenti egy hivatásos vezető. Nézd meg jól, mielőtt bemegy a kapun. Az a lány magyar, s a menyasszonyom volt.

— Nagy mafla vagy öregem, ha csak volt. Akár egy tündér, olyan az a lány!

— Éppen erről akarok neked beszélni. Üljünk le ide. Mit iszol? Kisasszony, két sört!

— Akarsz egy cigarettát?

— Szívesen. Sokat dohányzom, s rosszul alszom mostanában. S mindezt a « tündér » miatt. Nevetnem kell, öregem. Vadmacska az a lány, nem tündér! Van türelmed?

— Van.

— Először én is azt hittem, hogy tündér, hazátlan, védtelen, — aki a többi « ötvenhatossal » került ide. Figyeld meg: azt mondtam ötvenhatos, s nem azt, hogy « menekült », vagy « magyar ». Az ő szavajárását használom még mindig, ők beszéltek így egymás között, megkülönböztetve önmagukat a többiektől. Az ő szemén keresztül nézem ezt a várost, az embereket, szüleimet, s valahogy úgy érzem, önmagamat is... Más ember vagyok, mióta ismerem...

— Ha ennyire fáj, ne beszéljünk róla. Miért kínzod magad.

— Hadd fájjon! Ki kell hogy robbanjon belőlem ez a lázadó keserűség. Azután, megint minden olyan lesz, mint régen... Feleségül veszem azt a lányt, akit kisze-

melt nekem az anyám. Gyermekeink lesznek. Jól menő szövetkereskedésem. Tekintélyes bankbetétem. Vasárnaponként az indókinai vendéglőben fogunk étkezni. Szerdán főtt hús lesz ebédre, ahogy azt otthon megszoktam. Mindketten elhízunk a sörtől és a gondtalan élettől. Egy-egy üzleti utam alkalmával megcsalom, — és kész! Ez lesz az életem, emberi számítás szerint. Persze jöhet a hidrogén bomba, a kínaiak, — rákot kaphatok, vagy elüthet az autó. De ez az élet feltételezhető bizonytalanságai közé tartozik.

— S ez az élet jobb lesz, — mint a vadmacskával?

— Hogy érted, hogy jobb? Tudod, te tulajdonképpen, mi jó neked?

— Na hallod...

— Ne vigyorogj! Az életemet nem aszerint építem fel, hogy mi jó nekem, mert akkor már régen elmentem volna Afrikába elefántcsősznek, vagy fel Alaszkába, prémvadásznak, — s nem rothadnék itt, a jogi könyvek között. Ha azt nézném mi jó: kalandosan, szertelenül, pogányul élnék... ahogy a vadmacska akarta...

— Na és?

— Úgy nem lehet élni! Illetve lehet, de az egy üstökös élet lenne. Sistergő, zuhanó, kilobbanó élet. Nem azért nősül meg egy férfi, hogy ilyen életet éljen egy asszonnyal.

— De ha ő is így akarta.

— Várj, az elején kezdem. Ott, hogy megjöttek.Emlékszel: milyen szégyenkezéssel fogadtuk őket, milyen szeretettel. Fájt, hogy nem tettünk értük semmit. A Rektor Magnificus összegyűjtött minket az egyetem dísztermében, s miránk, egyetemistákra bízta őket. Megkért mindnyájunkat, hogy aki csak teheti, fogadjon be a családjába egy « ötvenhatost », — mindaddig, míg meg nem szoknak köztünk, és talpra nem állnak. Igy került Dikó hozzánk.

— Dikó?

— Én neveztem el így, mert nem tudtam megszokni a nevét. Il-di-kó. Hosszú, nyúlós ez a név, — sehogy sem illett ehhez az egyenestartású, szótlan, büszke lányhoz. Amikor kezetfogtunk és bemutatkoztunk egymásnak

— ő megmondta a vezetéknevét, amit meg sem próbáltam elismételni, mert kitört volna a nyelvem — azt mondtam Dikónak fogom szólítani. Hozzánk jön, családtag lesz, — mindaddig míg meg nem szokja ezt az idegen országot, — csak otthon, anyámnak kell majd segítenie. Valami megvillant a szemében, s azt mondta: jó. Sem azt, hogy köszönöm, sem azt, hogy nem akarja, — csak röviden és hidegen ennyit: jó. Anyámnak első perctől fogva nem tetszett. De nem szólt semmit. Dikó sem szólt, de láttam, érzi anyám idegenkedését. Túlságosan szép volt, — ezt mindnyájan éreztük.

— Lehet valaki túlságosan szép?

— Nem érted, mit mondtam: túlságosan szép volt köztünk. Magas, vékony, — ijesztően vékony — hosszú kezű és lábú, szabályos, kitenyésztett vonásokkal. Hangsúlyozva éreztük mellette kövérségünket, szürkeségünket, azt a már-már elhájasodó polgári jólétet, amit eddig észre sem vettünk. Erről persze szó sem volt még akkor, — még szüleim gondolatában sem. Mindezt ma tudom. Akkor csak azt a kifejezhetetlen, futó idegenkedést éreztem az anyám tekintetében, ami a kotlóstyúk ösztöne, amikor idegen állat kerül a fészkébe. De ez az idegenkedés akkor este azonnal feloldódott, amikor Dikó az otthonáról kezdett nekünk beszélni. Anyám sírt, apám szivarfüstjébe rejtette meghatódottságát, öcséim úgy néztek föl rá, mint valami félistenre, s a forradalom gyerek-hőseiről, gyerek-katonáiról faggatták. Nagy vacsorát kaptunk, s Dikónak aznap este még nem volt szabad a házimunkában résztvennie. Mi fiúk ugrottunk fel az asztaltól, ahogy azt addig is tettük, s azon voltunk, hogy benne tegyük jóvá azt az igazságtalanságot, amit nemzetével szemben a nyugat elkövetett. Apám lefekvés előtt pezsgőt bontott, — tudod, nálunk ritkák az ilyen gesztusok, — még ha megengedhetjük is magunknak, anyám keményen markol minden egyes tallért. « Felesleges pazarlás » felkiáltással sok emberi gesztustól tiltottuk el magunkat. De azt hiszem, kis kivétellel ebben az országban mind ilyenek vagyunk. Eleinte zökkenő nélkül éltük Dikóval életünket. Illetve zökkenők már az első naptól kezdve voltak, csak én nem vettem észre őket. Teljesen megbabonázott.

— Megértelek, öregem.

— Olyan más volt, mint mi... Hogyan magyarázzam meg neked: forró és jeges, míg mi langyosak vagyunk; józan és kiszámíthatatlan, a mi állandó nyugalmunkhoz viszonyítva; idegen és ismerős egyszerre. Szertelen volt és bohém, de ugyanakkor erősebben érezte a barátság vagy az őszinteség fogalmát, mint mi. Egy idegen világot hozott magával miközénk, s ez a világ akaratlanul is zavart, feszélyezett minket. Teljesen más volt az értékskálája, más az életritmusa; mohóbban, gyorsabban élt, mint mi, akik szintén fiatalok vagyunk, — mintha a szervezete gyorsabban égette volna el azokat a kaloriákat, amelyeket mi lassan, kényelmesen dolgozunk fel. Ezek banális szavak, őt magát soha nem fogom tudni neked megmagyarázni. De elmesélek néhány jellemző esetet. Nem untatlak?

— Ellenkezőleg.

— Délelőtt egyetemre járt, délután anyámnak segített. Nálunk otthon mindennek megvan a maga helye, s kiskorunktól fogva anyánk minket is arra nevelt, hogy lehetőleg ne térjünk el egy megszokott napirendtől. Apám a megszokások embere, — én is olyanná kezdem kinőni magam, mint ő... Most képzeld el, hogy Dikó ezeket a megcsontosodott szokásokat az első naptól kezdve felborította.

— Hogyan?

— Ösztönösen. Könnyedén. Apám, a házban nem tűri meg a nadrágos nőket. Elismerem, nehéz a mi asszonyainkat és leányainkat nadrágban elképzelni. Dikó, egyetem után blue-jeanst húzott, piros pullovert, magasra tűzte a haját, s a Beatles-ek legutolsó slágerét énekelte mosogatás közben. Anyám ajka még jobban elvékonyodott, apám ujságja mögé temetkezett, — de egy-egy rosszaló pillantásukat azért ellestem. Két öcsém a konyhában settenkedett Dikó körül. Mondanom sem kell, halálosan szerelmesek voltak belé. Észrevétlenül megváltozott a ház hangulata, akárhogy is igyekezett anyám kidolgozott, erős kezében tartani a családi gyeplőt. Hányszor megtörtént, hogy éjjel, ablakom alatt, beszélgetésre ébredtem. Dikó figyelte két öcsémmel az augusztusi csillag-hullást... Ma is érzem azt a kegyetlen, éles féltékenységet, ami elfogott, amikor meghallottam a hangjukat. Nem akkor feküdt, nem akkor kelt, ami-

kor mi; nem úgy gondolkozott, nem úgy beszélt, nem azt szerette, amit én szerettem, — más volt, tudom, ma is tudom, hogy más volt, s mégis azt hittem megtanulunk egyféleképpen gondolkodni.

— Nem változhattál volna meg te?

— Magad is tudod, hogy nem. Te is a fajtámhoz tartozol, tudhatod, senki sem tud kibújni saját bőréből. Azonkivül, úgy éreztem miért *én* változzak meg. Ha szeret, hozzám idomul, hozzám alkalmazkodik, ahogy a többi lány teszi, amikor szerelmes. De akkor még nem tudtam, hogy hülyeség azt várni egy vadmacskától, hogy alkalmazkodjék...

— S ha megszelidítetted volna?

— Úgy szelídült volna csak meg, mint egy vadmacska! Hallgasd meg első és utolsó veszekedésünket. Esténként, papirral, ceruzával az asztalhoz ültünk s együtt számolgattuk, mit fog első ösztöndíjából venni. Sok mindenre szüksége volt, — s az ösztöndíj, ha nem is szűkös, de szerény volt. Együtt tervezgettünk, együtt számoltunk, — talán ezek voltak azok a pillanatok, amikor legközelebb kerültünk egymáshoz. Vadóc modora, kíméletlen őszintesége ilyenkor lecsittult, — csöndes, majdnem álmodozó lett, ahogy papirral és ceruzával a kezében, megbeszéltük az életünket.

— Na és mi történt?

— Mit gondolsz, mi?

— Mit tudom én... Elmulatta az első ösztöndíját.

— Ördögöt! Bárcsak azt tette volna. Valahogy megmagyarázhatóbb lett volna. Hisz fiatal volt, éveken keresztül bezárva, nélkülözések között élt, — ez még természetes is lett volna. De ennél sokkal ostobább dolgot művelt. Egész pénzén egy játékmackót vett magának. Akkorát, mint egy kisebbfajta borjú... Játékmackót vett, amikor nem volt rendes cipője...

— Vajon miért éppen egy mackót?

— Mit tudom én! Nem szeretek arra a napra gondolni. Dikó megérkezett az egyetemről, csomagokkal megrakodva. Anyámnak cserepes virág, apámnak kedvenc szivarja, a fiúknak csokoládé, nekem a legujabb könyv... Csak álltunk és bámultunk, nem értettük mi történt. Nem volt karácsony, vagy születésnap. Anyám megkockáztatott egy elhaló megjegyzést, láttam apám

is elkomolyodott. Tudod: nálunk a pénzkidobás az egyetlen, megbocsájthatatlan nemzeti bűn. Dikó cselekedete annak számított, még akkor is, ha hálából, kedvességből tette. Szóval, álltunk, vártunk, s néztük az utolsó, hatalmas csomagot, amit ragyogó tekintettel magához szórított. Hogy mondjam el neked: soha olyan szépnek nem láttam, mint abban a pillanatban, amikor matematikai pontossággal éreztem, hogy valami olyat fog cselekedni,ami örökre elválaszt minket egymástól. Ő aki gyors, határozott volt mozdulataiban, ellágyulva nézte a csomagot, amit óvatos ujjakkal bontogatott. Amikor a zizzenő papirok közül előkerült a hatalmas, barna mackó, mindnyájan megkövülve álltunk. Kisebbik öcsém zavartan felnevetett, de apám pillantása torkára fojtotta a nevetést.

Az öregúr elkomolyodva tologatta szája egyik sarkából a másikba kialudt szivarját. Anyám arca mozdulatlanná fagyott. Dikó először nem vette észre a hatást, hirtelen eszmélt fel a templomi csendre. Ránk nézett, — karjában az ostoba mackóval, amelynek üvegszeme olyan hidegen csillogott, mint anyám tekintete — s hirtelen megértette, hogy halálosan — érted, halálosan! — megbotránkoztatott minket. Az ő tekintete is megvillant, — nem kevésbé hidegen, mint anyámé — s szó nélkül bement a szobájába.

Éjfélig veszekedtünk. Fejemre olvasott mindent: kicsinyes, pénzéhes ember vagyok, jellegzetes nyárspolgár, fantázia nélküli számkukac. Ömlött belőle a szó, ahogy sorra vette, mindazt, amit nem szeret bennem, — és bennünk. S rájöttem, hogy nagyon sok mindent, — szinte az egész életemet — nem szereti. Ami nekem fegyelmet, nevelést, önuralmat, reális lemondást jelentett, — az az ő szemében zsugoriság, az életöröm hiánya, szürkeség volt. Anyagi biztonságomat megvetette, — undorodott a pénzünktől. A mackó ennek az érzésnek a megszemélyesítője volt, — annak a teljes magányosságnak, amit mellettünk érzett. Mondd: próbáltál már valaha egy nővel vitatkozni?

— Valamikor megpróbáltam. De azután lemondtam róla. Képtelenek tárgyilagosak lenni.

— Képzelj el, vitatkozás közben egy vadmacskát?

— Elveszett ügy, öregem.

— Tudom. De azért mégis... Az egyetemen is rendeztünk vitaestéket, fiuk, lányok együtt, de nem akartuk rögtön megölni egymást...

— Ne felejtsd el: ezek otthon forradalmat csináltak.

— Mondhatom neked, amikor arra gondoltam akkor este, hogy egy egész nemzet ilyen heves, szertelen, szenvedélyes tud lenni, ha kell, — szinte megsajnáltam az oroszokat...

— S aztán...

— Aztán? Napokig jeges volt. Amilyen szenvedélyes tudott lenni, olyan hideg, fagyasztóan távoli volt. Ezt sem ismertem a mi leányainknál, — ezt a százszázalékos zártságot, hermetikus elkülönülést, amire képes volt. Lehet, hogy boldogabbá tett volna, — viharosan, szenvedélyesen boldogabbá, mint egy hízásra hajlamos, nyárspolgári gondolkodású, itteni lány — de fárasztó, kegyetlenül fárasztó lehet egy ilyen vadmacskával együtt eltölteni az életet. Mindezt akkor már nyugodtan, tárgyilagosan végiggondoltam.

— Szakítottál vele?

— Lassan szétszakadt magától minden... Szétfoszlottak az emlékek is. Barangolásaink a finoman hulló, téli esőben, amikor az esőkabát felhajtott gallérjából nedvesen csillogott felém az arca. Elmosódtak emlékeink a virágpiacról, ahol ujjongva állt a virágok között, karjában sárga és piros tulipánokkal. Köddé foszlottak a csendes esték is a kanálisok mentén, amikor egymásba karolva jártunk, órákon keresztül, a fejünk felett összeboruló fák alatt. Mindent, mindent elmosott az a vad, kegyetlen veszekedés, amikor azt vágta a szemembe, hogy csak a pénzt szeretem...

— S most?

— Most úgy lesz, ahogy mondtam neked. Pár év mulva megnősülök. Addig élek ...kicsit fáradtan, kicsit lenézve önmagamat, mert akarva, nem akarva, belerontott az életembe. Az ő szemén keresztül látom magam. Olyan ez, mint a lepra, — várom, hogy egyszer, évek, évtizedek mulva, leessen az egyik ujjam, leszáradjon a fél fülem... Nem halálos ez a betegség, csak éppen nincs gyógyulás sem. S egyszer, — egy éjjel — hirtelen felébredek. S eszembe fog jutni a vadmacska... S felvillan bennem, mindaz, ami *lehetett* volna... Az a színesebb,

vadabb, könnyelműbb élet, ami mindnyájunkat hív, — de aminek, — ha józanok, kiegyensúlyozottak vagyunk, ellenállunk. S egy szorítást fogok érezni a szívem körül. Sajnálkozás, — vagy csak az öregedés első tünete? Ki tudja? Kezem a sötétben megérinti alvó feleségem meleg bőrét. S újra lassúvá, egyenletesebbé válik lélegzetem. Valami volt — ami nincs többé, — illetve van, csak éppen megvalósításon kívül helyeztem. Dikó egy illuzió lehetőségét adta nekem... értesz engem? Ez volt a legtöbb, amit életemben kaptam. S bár ezt az illuziót sose felejtem el, — mégsem őt választottam. Ennyi az egész! Szomjas vagyok! Igyunk még egy pohár sört...

BETTINA

I.

Kiáltására fordultam vissza!

Furcsa, szokatlan hangon kiáltott, úgy, mint amikor az éles, elnyújtott nevetés már-már zokogásba fullad... Vagy éppen fordítva? Nem tudom... Csak azt tudom, hogy — bár haragudtam rá — hirtelen, mintha megütöttek volna, megfordultam.

Mögöttem állt, alig pár lépésnyire, s szégyenlős tekintettel nézett az arcomba. Nem értettem, mi történt. Bosszúsan elfordultam, de akkor újra hallottam azt a furcsa hívó kiáltást. Mintha nem is ő kiáltott volna, hanem — mit tudom én — egy eltévedt sirály a tó fölött, vagy az esti égen cikkázó madár.

— Mi bajod, Bettina? — kérdeztem ingerülten.

Nem felelt, csak nézett tágranyílt gyerekes tekintetével, amely már megismerkedésünk első percétől zavart, de mégis vonzott — vonzott ellenállhatatlanul. Hogyan magyarázzam meg? Olyasfajta volt a nézése, amit « madár-tekintetnek » mondanék. Ösztönös bizalom és irreális félelem keveréke tükröződött benne: megható volt, de bosszantó is egyszerre. Házasságunk elején, biztos voltam benne, hogy megváltoztatom: mellettem józanabb lesz és ráébred a valóságra. Meg fogja érteni, hogy végre már neki is fel kell nőnie: nem élhet gyermeki képzeletének világában, nem babusgathat folyton beteg állatokat és nem barátkozhat *csak* az utcaseprővel. Melyik fiatal férj kételkedik abban, hogy meg tudja változtatni kissé éretlen, bolondos feleségét. De egy idő múlva kételkedni kezdtem. Végül pedig rájöttem, hogy könnyebb a napot eltéríteni pályájáról, mint a kettőnk karakterét összehangolni. Azóta valami érthetetlen feszültség lappangott köztünk. De az a « madártekintet » sokszor kísértett. Úgy éreztem, mintha

fokozatosan távolodnék tőlem — akkor is amikor este a karomba vettem. Sokszor az a megmagyarázhatatlan érzésem támadt, hogy már elvesztettem. Ha nyugodtan meggondolom, azt mondhatnám: válságban volt a házasságunk!

— Mi történt Bettina? — kérdeztem újra, s feltűnt, hogy szokatlanul sápadt.

A vöröses-barna gesztenyefasor mögött szürkén pihent a tó. Gyakran jártunk ezen az úton; kétoldalt a lezárt villák vak-ablakszemei meredtek az üres, elhagyott kertekre, árva gyerek-hintákra, kopott fa-padokra. Sárgacsőrű feketerigók ugráltak a héjukból kigurult, aranyosbarna gesztenyék között. Bettina szerette ezeket az öreg fákat, ezeket a fényes gesztenyéket. Minden séta után teletömött zsebekkel tért haza, hogy azután otthon mindenütt ezekre a kesernyés, fonnyadó gesztenyékre bukkanjak, s eggyel több okunk legyen a civódásra.

Csönd volt. Darázszümmögéssel, fanyarszagú, őszi délutánok hangulatával teli csönd, amikor még az ilyen józan, két-lábbal-a-földön járó embernek is, mint nekem, akaratlanul az elmúlásra kell gondolnia...

— Elhagylak, Tamás — suttogta, s madár-tekintetéből olyan valódi, szinte tapintható fájdalmat olvastam ki, hogy megrémültem. De azt hittem — mint már annyiszor — játszik, s nem akartam megadni magam.

— Csak ezért kiáltottál? Játszol vagy bosszantani akarsz?!

Szórakozottan bólintott, mint aki nem is hallja, mit mondtak neki, s elnézett a fák között ki a tóra. Vékony gyermek-arca szokatlanul elkomolyodott — abban a pillanatban, mintha éveket öregedett volna. Mintha egyszerre megértett volna valamit, amit én még nem értettem meg, talán fel sem fogtam...

— Éjszakára hűvös lesz, hozd el a piros-zöld kockás takarót — tudod, azt, amit a mamától kaptunk, mielőtt eljöttünk otthonról... A konyhaszekrényben, fönt a polcon, megtalálod az új termoszt. Hozd el azt is. Szükség lesz rá.

Megráztam a fejem, erősen behúnytam a szemem, mélyen, egyenletesen szívtam tüdőmbe a levegőt. Megpróbáltam okosan, nyugodtan lerázni magamról ezt a

nevetséges, de ugyanakkor ijesztő nyomást, amelyet azóta éreztem, mióta felkiáltott.

— Bettina! Ne kínozz! Gyere! Menjünk haza. Hagyd a tréfáidat. Nem haragszom rád többé... Menjünk...

Rámnézett. Lassan visszatért arcába a szín, s feloldódott az a furcsa, megmagyarázhatatlan öregség, amely vonásait az előbb megülte. Megint kedves gyermek-arca nézett arcomba. Valami ismeretlen, szokatlan lágyság ömlött el vonásain, ahogy halkan, szinte bocsánatkérően mondta:

— Fázni fogok az éjjel! Te is... Hozd el, amit kértem. Siess! De senkinek — érted — senkinek ne szólj!

Aztán halkan hozzáfűzte:

— Hát nem látod, te buta, hogy nem tudok elmozdulni!...

II.

Amikor megpakolva visszatértem, egy öreg paraszttal beszélgetett, mintha mi sem történt volna. Karomon az anyósomtól kapott meleg kockás takaró, a bőrtokos, szíjon lógó új termosz, egy összehajtható vadászszék s a szerzsámos, dobozom. Félóráig lehettem oda, de nemcsak az időből, hanem mintha az öntudatomból is kiestem volna: gépiesen cselekedtem, akár egy automata, titkos reménykedéssel várva, hogy mint valami rossz álomból, ebből is előbb-utóbb felébredek.

— ...a fészkük merre van, Michele?

— Ott a nád közt, az öreg malomhoz vivő gázlónál. Ismernie kell az utat, Signorina. Többször jártunk már arrafelé.

— Miért hívja a feleségemet kisasszonynak? — förmedtem az öregre, miközben a nyitott vadászszékre rakosgattam a hozott holmit.

— Megkövetem a doktor urat, akaratlanul is így csúszik ki a számon! — szólt egyszerűen az öreg, görcsös ujjai között forgatva egy fényes gesztenyét.

— Michele kedves! ugye, itt a költözködés ideje — fordult újra az öreghez, szokatlan melegséggel a hangjában. Tudtam, jóvá akarta tenni, hogy olyan barátságtalanul szóltam rá. — Mutassa majd meg a fészküket

— szólt bizakodva, de alig mondta ki a szót, elkomolyodott, mint akinek hirtelen eszébe jutott valami.

— Szívesen! Kora reggel ki tetszik jönni, mint máskor, s együtt elmegyünk az öreg malomig. Nagy ritkaság errefelé az ilyen kék ruca. A tojónak csak a feje kék, de a gácsér úgy kéklik a fejebúbjától kunkori farktolláig, hogy öröm nézni.

— Vajon, honnan jöttek?

— Nem lehessen tudni — válaszolta az öreg. — Évekkel ezelőtt — még élt akkor a feleségem — keveredett először mifelénk egy ilyen kék rucapár. A nép száján úgy él: ha az egyiket megölik, a másik utána pusztul. Arról is beszélnek, hogy mit jelent, ha egy ilyen rucapár megjelenik, de azt bizony én már elfelejtettem.

Bettina az öreg kidolgozott, kérges tenyerébe tette két kezét. Az öreg úgy szorította meg gesztenyéstől.

— Köszönöm, Michele, köszönöm, hogy hírt hozott a kék rucákról. Azután vigyázzon a zsábájára, ne járkáljon annyit a vízben...

— Isten áldja meg a Signorinát!

Két tenyere közt mégegyszer megszorította Bettina kezét, felém biccentett egy merev Adj' Istent — aztán elballagott a vöröses-barna gesztenyefák között.

III.

Először a lábát igyekeztem kihúzni a cipőből. Átfogtam a bokáját, — vékonycsontú bokája volt s szinte nevetségesen kis lába — s türelmetlenül húztam, rángattam, mintha csak beleszorult volna a cipőbe. Megint elfogott az a megmagyarázhatatlan ingerültség, mintha valaki ostoba tréfát űzne velem. — Ha kell, eltöröm a csontod! — sziszegtem, ahogy mozdítani, csavarni, feszíteni próbáltam a lábát a vékony cipőben. Bosszúságom még csak fokozódott, amikor észrevettem, hogy Bettina két különböző cipőben jött el hazulról. Fél lábán síma, egyszerű fekete cipő volt, a másikon pávakék, szemtelen kis szalaggal az orrán. Féltérdre ereszkedve dühösen néztem fel az arcába:

— Már megint mit csináltál! Észre sem veszed, hogy felemás cipőben jöttél el! Hát sose fogsz kinőni az ilyen

gyerekeskedésekből! — s indulatosan megrántottam földbegyökerezett lábát.

Lenézett mérges arcomba, a két különböző cipőre, s hangos nevetésbe tört ki. Teleszájjal, boldog felszabadulással nevetett, felsőtestét hátravetve, mint aki nem fél, hogy hátrabukik... Felemás cipőbe bújtatott lába mozdulatlanul gyökerezett a földbe...

— Várj csak! Kikaparlak én téged innen, ha belepusztulok is! — fenyegettem meg, s előszedtem szerszámos dobozomat. — Majd meglátjuk, ki az erősebb, te vagy én!

Hirtelen elkomolyodott s könyörgő tekintettel nézett az arcomba:

— Tamás! Hát nem érted! Nem erről van itt szó. Miért rontod el azt a rövid időt, amit még együtt tölthetünk!

A járdán, ahol Bettina állt, vékony, repedezett volt a borítás. Gyerekjáték lesz felbontani — gondoltam. Kiszedem én innen gyökerestől. Ha kell, a hozzánőtt földdel együtt viszem a karomban haza. De kiásom őt innen, még mielőtt észrevennének itt minket s nevetséges botrányba keverednénk.

Az aszfalt könnyen engedett a véső éles hegyének. Hamarosan egy szabályos kis négyszöget vésztem ki Bettina körül. Most már csak föl kell feszítenem a borítást, meglazítanom alatta a földet, s az egészet, mint cserépből a virágot, Bettinával együtt ki kell emelnem. Szinte jókedvem lett erre a gondolatra.

De azután lassan észre kellett vennem, ahogy kapartam, lazítottam a földet, hogy mindez mégsem olyan egyszerű. Valami ellenem szegült. Még a földben is olyan ellenállásra találtam, ami számomra megmagyarázhatatlan volt. Az aszfalt föl volt törve, a föld föl volt lazítva Bettina lába körül, s mégis bármit tettem, bárhogy próbálkoztam: ő megmozdíthatatlan maradt!

Közben beesteledett. Homályba borultak az üres villák, az árva fapadok és hinták, a gesztenyéktől roskadozó öreg fák. Könnyű, hűvös szél borzolta a lombokat.

— Nem vagy fáradt? — kérdeztem, de az én hangomból csendült ki halálos fáradtság.

— Még nem! Ülj le oda a fa alá, s támaszkodj neki a fatörzsnek. Szeretem ezt a csöndet.

Hallgattam. Olyan fáradtnak, üresnek éreztem magam, mintha egész nap követ törtem volna, pedig csak azt a pár arasznyi földet lazítottam föl a lába körül. Nekivetettem hátam a fa törzsének, s száraz, égő tekintettel belebámultam a homályba.

Sokára szóltam. Halkan, mintha nem is hozzá, hanem magamhoz beszéltem volna.

— Akarattal tetted?

— Hogyan tehettem volna! — válaszolta hirtelen. — Boszorkány azért mégsem vagyok.

— Hát mi vagy?...

— Ezt neked kellene tudnod! Akkor talán most nem lennénk itt... — Nem láttam az arcát a homályban, de a hangjából éreztem, hogy sírás fojtogatja.

— Mit akarsz tőlem! Feleségemnek választottalak. Mit tehettem volna többet?

— Nem. Ez nem elég. Neked tudnod kellett volna, ki vagyok, Tamás. Nem a magad képmását kellett volna faragcsálnod bennem, hanem rá kellett volna ismerned az enyémre. Meg kellett volna keressél — s amikor megtaláltál, meg kellett volna értsél engem. Megérteni a másikat: ez a legtöbb, amit egy ember adhat...

Hallgattunk. Közben teljesen besötétedett. Már nem láttam, csak sejtettem alakját, amint ott állt, magányosan elszánt akarattal küzdve a fáradság s valami ellenállhatatlan végzet ellen. Sajnáltam s haragudtam rá egyszerre!

— Hogyan érthettelek volna meg? Te elfelejted, hogy egy férfi nem úgy gondolkodik, mint a nő... De te még a bolondosoknál is bolondosabb vagy! Mit kellett volna csináljak, amikor megálltál a szoba közepén s azt mondtad: fa vagyok! Amikor ujjaid hegyén érezted, hogy sarjadnak a friss levelek s arccal a nap felé fordulva vártad, hogy egész tested fává változzék. Mondd, mit kellett volna tennem? Nekem is fává kellett volna változnom...

Halkan felnevetett. Melegség támadt bennem könnyű, kis nevetésére, de keserűségemet nem tudta feloldani.

— Nem! Kezdjük azon: nem hiszem, hogy te valaha is fává *tudnál* változni, Tamás. De ha megértésből meg is próbáltad volna, az is csak olyan látszat megértés lett volna. A baj ott kezdődik, hogy nem csak engem, senkit sem tudsz megérteni. S hogy azt akarod, min-

denki olyan legyen, mint te. Mások is csak annyiban léteznek előtted, amennyiben te önmagadra ismersz bennük. De az emberek rajtad kívül is léteznek, Tamás!

— Mióta eljöttünk otthonról, engem nem érdekelnek az emberek! Nem érdekel ez az idegen világ, amelybe akarva-akaratlanul bele kellett illeszkednem! Az én gyökereimet akkor tépték el, amikor azon a felejthetetlen éjszakán átjöttünk a határon... Nincs semmi mondanivalóm a te Michelédhez, vagy a félkegyelmű Francisca kisasszonyhoz. Meg tudod mondani, mit keresek én itt, ennek a tónak a partján, ebben az idegen, megszokhatatlan országban?! Te másokban is élni tudod a magad életét — én még önmagamban sem tudom eléggé élni az enyémet. Én ebben a mostani életemben az embereket csak úgy és annyira látom, amennyi a kötelességem velük szemben.

— Engem is?

— Bizonyos fokig téged is! De te nekem mégis több vagy. Más, mint a többi...

— Igen... más. S ennek most mégis vége.

Soha nem éreztem ilyen valószínűtlenül irreálisnak magamat, az éjszakát, a beszélgetésünket, s őt magát. Volt az egész helyzetben valami mesterkélt, erőltetett — mintha akaratomon kívül kerültem volna egy megbabonázott légkörbe, amiből nem bírtam kimenekülni. De ugyanakkor azt is éreztem, hogy minden embernek van egy pillanata az életében, amikor lélekben lemezteleníti magát. Az volt az érzésem, most ő tette ezt velem, akár akartam, akár nem.

Elővettem zseblámpámat s meggyújtottam. Fényes kört lukasztott a sötétségbe, s ahogy átsiklott fénye a földön, megcsillantak lábam alatt a lehullott sárga levelek, a kerek, fényes gesztenyék. Azután rávilágítottam az arcára.

A szokottnál sápadtabb volt, mély, fekete karikákkal a szeme alatt. Még egyenesen állt. Tartásában valami makacs erőt éreztem, amely egyre gyengült, míg majd nem fogja tovább bírni és összeroskad.

— Fázom, Tamás! Add ide a mama meleg takaróját. Emlékszel utolsó karácsony esténkre, mielőtt végleg magunk mögött hagytunk mindent? A piros-zöld kockás takaró a karácsonyfa alatt feküdt — s a közepéből

hosszú nyakát nyújtogatva, buta fejét ide-oda forgatva pislogott ránk Teknőc Matyi. Emlékszel? nem akartad, hogy magunkkal hozzuk, de én a blúzomba dugtam, s mire átjutottunk a határon, a több kilométeres gyaloglás után, véresre kaparta a bőrömet. Vigyázz rá, Tamás. Csak a saláta szívét szereti. Milyen hideg, gyémánt hideg éjszaka volt az a karácsony éjjel!... A befagyott tavon gyalogoltunk, a szikrázó csillagok alatt... Talán akkor voltam utoljára igazán boldog... Ha otthon maradunk, máskép alakult-e volna az életünk? Mit gondolsz, Tamás? Fázom... Terítsd a vállamra a takarót.

— Mi lesz, ha nem bírod tovább?

— Nem tudom... Tamás! ugye emlékezni fogsz azokra a pillanatokra, amikor békességben, megértésben éltünk.

— Biztos, hogy emlékezni fogok, csak másképpen, mint te!

— Hogyan?

— Másképpen! Te — hogy is mondjam — olyan panteista lélek vagy! Látsz egy fát, fává változol. Látod a tengert, elveszel benne... Szétszórod magad ezerfelé — de mindig visszatalálsz önmagadba. Neked könnyebb. Én nem tudom megosztani magam senkivel, de önmagamat sem találom meg... De hagyjuk ezt. Kár erről beszélni.

Nem messze tőlük az éj csöndjében, tompán koppant egy gesztenye.

— Tamás! Szeretnék valamit mondani.

— Mondd!

— Éhes vagyok! Kibírhatatlanul éhes. Eredj a városba, s hozz nekem forró virslit, jó sok reszelt tormával. Megteszed?

— Megőrültél! Hogy hagyjalak itt egyedül.

Felnevetett. Megint azzal a könnyű, felszabadult nevetéssel, ami olyan gyermekivé tette. Ebben is más volt, mint a többi.

— Nyugodtan itt hagyhatsz! Még ha akarnék sem tudnék elmozdulni...

— S ha jön valaki? Tudom, félsz a sötétben.

— Félek. De az semmi ahhoz képest, milyen éhes vagyok. Tamás, hozz nekem forró virslit, sok, sok tormával...

IV.

Tán, egy óra is eltelt, mire virslivel, tormával s egy termosz forró feketével visszatértem. Nála hagytam a zseblámpámat — de amint a sötétben a gesztenyefasorban botorkáltam —, sehol nem láttam felvillanni fényt. Fejem fölött halkan zizzentek a lombok Hűvös, csöndes őszi éjszaka volt.

A fasor közepén füttyentettem egyet, s elkiáltottam a nevét. Egészen közel voltam hozzá, amikor felgyújtotta a lámpát, s elébem világitott.

Megdöbbentem, amikor megláttam. Arca összezsugorodott, megtört vonásai már-már elviselhetetlen fáradtságról tanúskodtak. A tekintete is más volt: távoli, tompa, idegen.

— Mit hoztál?

— Amit kértél. Virslit, forró vízben, és tormát. S a termoszban forró feketét.

Felcsillant a szeme. Fáradt vonásait öröm lágyította meg.

— Adj a tormából...

Két ujjal belenyúlt a finomra reszelt tormába, amelyet egy kemény papírtálcán eléje tartottam, s tömte a szájába. Mohón, szinte dühösen tömte magába a csípős, reszelt tormát.

Elszorult a szívem. Akkor értettem meg igazán, hogy végképp elveszítettem. Ő, aki soha nem szerette a tormát, s ha csak egy csipetnyit is a szájába vett, könnyezett a szeme, égett a szája — most mint valami megszállott, egy pillanat alatt felfalta az egészet. A virslihez hozzá sem nyúlt.

Ellenállásom, amivel az egész nevetségesnek tetsző, hihetetlen helyzettel szembeszálltam, mintha elpattant volna bennem. Mintha most értettem volna meg az ősi primitív félelmet: nem lehet a sors ellen küzdeni... Józanságom, realizmusom, egész életszemléletem úgy összezsugorodott bennem, ott az őszi éjszakában, mint az ő kis arca itt előttem. Tudtam, hogy akármit teszek, vagy akárhogy is a sors ellen feszülök egy belső ellenkezéssel —, aminek be kell következni, azt nem tudom már megakadályozni.

Válla köré csavartam a meleg takarót, melléje álltam,

hogy megtámasszam, s így segítsek neki. De elküldött a gesztenyefa alá. Ha majd szüksége lesz rám, szól.

Kinyitottam a vadászszéket, magamra terítettem a kabátomat, s a fa törzsének támaszkodva hamarosan elaludtam.

Kiáltásra ébredtem. Furcsa, szokatlan kiáltásra, amely úgy hangzott, mint amikor az éles elnyújtott nevetés már-már zokogásba fullad. Kábultan bámultam magam elé, hirtelen nem is tudva, hol vagyok. Amikor az útra esett a pillantásom, felugrottam a székről.

A tó fölött hajnalodott. Könnyű szürke pára úszott a levegőben. Az ég kékjéből hosszú, sárga csíkokat szaggatott a hajnal. A nádasban ezer meg ezer madár csivitelt, fütyült, rikoltozott az ébredés ujjongásában. A magasban, hosszú, elnyúló, ferde ékben gágogva húztak a vadlibák. Tán köztük repült a kék-ruca-pár...

A gesztenyefasorban az elszórt, aranyos-barna gesztenyék között két magányos cipő állt árván. Az egyik síma, egyszerű fekete — a másik pávakék, szemtelen kis szalaggal az orrán.

V.

Nem emlékszem, mennyi idő telt el azóta. Valahogy elvesztettem az időérzékemet. Még zárkózottabb, még keményebb lettem. Nem nézek az emberek arcába. Semmit sem várok tőlük. Semmi keresni valóm náluk. Zsebemben állandóan magammal hordom a két felemás cipőt — gyerekcipő is lehetne — s időnként, amikor senki sem látja, kimegyek a gesztenyefasorba. Most tél van, hó takar fákat, földeket. Leteszem a két kis cipőt az útra, leülök az egyik fa alá, felnézek a hótól terhes, gomolygó fellegekbe. S várok. Várom...

FONDOR MAGÁNY

« Oh, mennyire szeretlek téged,
ki szóra bírtad egyaránt
a szív legmélyebb üregeiben
cseleit szövő fondor magányt
s a mindenséget... ».

József Attila: Óda

I.

A népszerűség olyan, mint az új ruha: csak eleinte kényelmetlen. Amikor megszoktuk már meg is barátkoztunk vele, s nap mint nap szívesen magunkra öltjük.

Velem is ez történt. Váratlan és viharos népszerűségem csak eleinte volt kényelmetlen. Amikor megszoktam, már hízelgett hiúságomnak. Az újságok, a televízió csak velem foglalkoztak. Minden egyes szívverésem, legkisebb mozdulatom: világszenzációt jelentett. Ha tréfálkoztam a professzorral, az újságok főhelyen közölték. Aznap, amikor először egy pohár sört kértem ebédre, este már bemondták rádióban a hírt. Lefényképeztek ágyban fekve, székbe ültetve. Életrajzomért milliókat ajánlott fel egy amerikai képeslap. A világ figyelmének középpontjában álltam hosszú heteken keresztül...

Fájdalmaim csodálatosképpen alig voltak. Érthetetlen:az embert felhasítják köldöktől nyakig, átfűrészelik a bordáit, kivágják a szívét, egy állat szívét varrják beteg szíve helyébe, — s kevesebbet szenved, mint amikor kivésik a bölcsességfogát! Ha kínlódtam volna, ha emberfeletti fájdalmak árán születtem volna bele második életembe, talán másképp alakul minden. Ki tudja?...

Azután, amilyen váratlanul jöttek, olyan hirtelen elcsendesedtek népszerűségem viharos hullámai. A szívátültetés divatba jött. Volt aki meghalt, volt aki élet-

ben maradt, — de sem ez, sem az nem okozott már világszenzációt. A közvélemény megcsömörlött, mint az inyenc, ki tulságosan sokat evett valami különleges ételből. Sokan már csak legyintettek, amikor nevem szóba került: Kézügyesség az egész! Majd az agyátültetés!... Az egészségtelen kíváncsiság, a túlhajtott népszerűség lecsillapodása után lassan magamra maradtam. Elkezdődött fondor magányom furcsa története.

Természetesen lelki magányt érts! Az orvosok még mindig törődtek velem. Még mindig fontos voltam: az első ember — átültetett állatszívvel! A szervezet védekezése még mindig fenyegetett: hátha egyszer mégis kiveti magából az idegen anyagot. Ez ma éppúgy megölhet, mint tíz év múlva. De orvosi számítás szerint túl voltam a közvetlen veszélyen. Szenzációs klinikai eset maradtam: holtvágányon.

Arról, hogy beteg szívem helyére egy disznó szíve került, mit sem sejtettem. Egyedül én nem tudtam erről semmit. Vajon megérted, milyen tragikus magányosságba zártak ezzel a tapintatos titkolódzással? Operáció előtt a professzor csak nagy általánosságban vázolta fel előttem terveit, mit sem szólva a disznószívről. Csak annyit mondott, hogy nagybeteg szívemet ki kell cserélni. Bármilyen veszéllyel is járjon az operáció, ez az egyedüli lehetőség életben maradásomhoz. Szó nélkül aláírtam a felhatalmazást.

Egy külföldi újságíró követte el az első indiszkréciót. Szegény nem sejthette, hogy én az operáció részleteiről semmit sem tudok. Amikor elém tartotta a mikrofont — mindez hat héttel a szívátültetés után történt — s megkérdezte: — Mondja, Mr. Koltay, milyen érzés egy disznószívvel élni? — hirtelen fel sem fogtam mit kérdezett. Meglepődve láttam, hogy a mellettem álló tanársegéd eltólja a mikrofont és ezt mondja: — Uraim! mára elég! Mr. Koltay kissé fáradt! — s kivezet a teremből. Szobámban utasításokat adott az ápolónőnek, majd távozása előtt még hozzámfordult.

— A maga helyében nem sokat törődnék ezzel a kis incidenssel. Nem a részletek, hanem a végeredmény a fontos. Az, hogy teljesen meggyógyult! — Őszhajú, kékszemű ember a professzor első tanársegédje. Hideg, személytelen tekintettel.

II.

Furcsa éjszaka következett. Álomszerű, az altató kábulatában, mégis kétségbeejtően tiszta, világos pillanatokkal. Állítólag az ópium hatása alatt kitisztulnak s fokozott erővel törnek tudatunkba az emlékek. Én akkor éjszaka nem szedtem ópiumot, emlékeim mégis olyan erővel törtek rám, mintha valóban újra átéltem volna őket.

Apám áll előttem. Bajussza, szemöldöke zuzmarás. A tornácról látom, hogy szikrázik a napsütésben a frissen hullott hó az udvaron. Apró csizmában, fülvédős meleg sapkában, sállal a nyakamon állok előtte. Könyörgök, vigyen magával. A Nagy Disznóölésre! Apám az évi szalonna járandóságot akkor osztotta ki a gazdasági cselédeknek. Nyolcvan disznót vágatott ilyenkor. Mert volt nálunk kis disznóölés is, — saját használatunkra. De az csak olyan asszonymulatság volt. A nagy disznóölés férfi-munka, férfi-élvezet. Tizenkét bérelt hentes dolgozott nyolcvan felhasított, véres disznón.

Havon pirosabb a vér! A toroktól farokig felhasított és kiürített disznók hasa egy-egy vörös barlang. Émelyítő, édeskés szag úszik a levegőben. Villógó hegyes késekkel, fütyörészve dolgoznak a szorgos hentesek. Nagy, fonott kosarakba hajítják a még meleg, füstölgő beleket. Vágják, nyiszálják a vörös májat, a barna, izmos disznószívet. Az udvar sarkában kutyák marakodnak egy-egy ellopott béldarabért.Hatalmas kondérban fortyog a háj, rezeg körülötte a forró levegő. Feketekendős, öreg béresasszony kavargatja lassú, kimért mozdulattal. A sok súrolástól elfakult faasztalon a hentesmester darabolja a lesózásra előkészített szalonnákat. Fent a jegenyefán hulladékra éhes varjak gyülekeznek.

A nyári konyhában üstökben forr az orjaleves, s serceg a zsiron a fokhagymás, pirított vér. A kulcsárné már szeleteli a frissen sült, barnahéjú kenyeret a kifáradt henteseknek. Hosszant a folyosón kék zománctálakban rezeg a jégreszánt kocsonya. Pista, a parádéskocsis, maga elé kötött széles kék kötényben vagdalja a töpörtyűnek valót. — Menjen már arrébb, Péterke! Nem látja, hogy bevérezte magát! — szól rosszallóan. Megyek. Topogok. Csodálkozó törpe, óriás hullák között. Vacso-

rakor kihányom a bögre meleg tejet. Anyám apámmal pöröl. Hibáztatja.

Valószínűleg elszunyókálhattam, mert arra ébredtem, hogy az ápolónő karomra csavarta a vérnyomásmérőt. — Siess! Siess! — unszoltam szóltanul magamban, s félrefordítottam fejemet, nehogy szóljon. Nehogy azt higyje, beszélgetni akarok vele, mint máskor. Mennem kellett. A csizmás, fülvédős gyermekhez, aki az évek messzeségéből hívott. Mennem kellett a nyolcvan felhasított, vashorogra felakasztott véres disznóhoz.

Igy kezdődött... Attól az éjszakától fogva kínzó álmok, tudatalatti erők lettek urrá rajtam. Miért nem sietett senki a segítségemre? A nagyvilág elfelejtett. Orvosok, ápolónők kitértek kérdéseim elől. Környezetem hallgatással akart meggyógyítani. Amiről nem beszélünk, az nem létezik. Beteges magányom meg csak nőtt, mint valami rosszindulatú daganat, mely hihetetlen gyorsasággal felfalja az egészséges sejteket.

Mielőtt végkép elbocsájtottak volna a kórházból, még egy utolsó, kétségbeesett erőfeszítést tettem. Magához a professzorhoz, aki még utoljára személyesen akart megvizsgálni.

Háttal állt. Kezét sikálta a mosdó fölött. Csönd volt. Csak a körömkefe sercegett.

— Értsen meg engem, Professzor úr! A részleteket szeretném tudni. Milyen disznó szíve dobog bennem. Ez nem gyerekeskedés. Szükségem van a bizonyosságra.

Kissé megrándult a válla, mintha megütöttem volna. Nem fordult vissza. Nem válaszolt. Hosszan, kitartóan sikálta a körmét.

— Jogom van tudni, — ismételtem csökönyösen, s elfulladt a hangom. A különleges nylonfonállal belémvarrt disznószív kétségbeesetten dobogott mellemben.

Visszafordult. Emberi tekintet nem könyörgött még úgy, mint akkor az enyém. De hideg, okos szeme visszautasított minden szánalmat, minden segítséget.

— A szív: egy izomkamra. Vagy ha akarja: egy dinamó! A gondolat, az érzelem — szóval mindaz, ami érző, gondolkodó emberekké tesz minket — az agysejtekben születik. Tehát kérdése teljesen felesleges. Mit számit, milyen disznó szívet operáltam magába? Annál kevésbé

számit, mert én sem tudom. De nem is lényeges. Ami lényeges, az csak annyi, hogy testében az izomkamra, vagy a dinamó, megint kifogástalanul működik! —

III.

Lassan, lassan bezárult körülöttem a világ, — magányosságom határtalan lett, s mégis akkora, hogy belefért egy disznószívbe... Kerültem az embereket. Te is ezt tetted volna, ha kivétel nélkül mindegyik ezt a kérdést szögezi neked: — Milyen egy disznószívvel élni? — Mondd, mit válaszolhattam volna erre? Nyeltem az orvosságokat, — minden egyes fehér pirula a belém operált szívet védte a szervezet örök törvénye ellen. Mert szervezetem sem akarta elfogadni ezt a disznószívet. Meg kellett semmisíteni fehér vérsejtjeimet, hogy fel ne lázadjanak a belémfoltozott, idegen test ellen. De lelkem lázadozása ellen semmiféle pirulát nem kaptam.

Legerősebben éjszakánként tombolt bennem ez az egyenlőtlen küzdelem. Az ébrenlét kínos óráiban szakkönyveket, lexikonokat bújtam. Mindent tudni akartam arról az állatról, amelynek szíve bennem dobog.

Sus scrofa domestica. Háziállat, amely a páros ujjú, de nem kérődző emlős állatok a disznófélék vagy sörtések alrendjébe tartozik. Képekről tanulmányoztam, melyik disznófajta tetszik nekem a legjobban. Melyiket választottam volna, ha rajtam múlott volna a választás...

Azután az irodalomban kerestem analogiát. Elővettem az Odisszeát s kikerestem Ulisszes történetét Kirke barlagjában.

...az úrnő lisztet, sajtot, sárgaszínű mézet is bekeverte pramnosi borba; de ádáz mérgét is bekeverte, hogy honi földjüket ők attól leigázva feledjék. És miután odaadta, kiitták, nyomban utánna vesszővel megcsapta s az ólba terelte őket. Hát disznófeje és sörtéje s hangja, alakja lett valamennyinek, ámde eszük, mint eddig, olyan volt... ».

Jól emlékszem arra az éjszakára. Akkor sírtam először operációm óta. Ezek a sorok elemi erővel felsza-

kították mind azt a keserűséget, fájdalmat, magányosságot, mely hónapok óta kínzott. « *Ámde eszük, mint eddig, olyan volt* ». Magamra ismertem. A disznószívű emberre, aki végeredményben disznó, mert szíve teszi az embert. Hiszed-e vagy sem: nem a születése, nem a ruhája, nem is az esze — szíve teszi az embert Könyvtárszobámban ültem, egy állólámpa halvány fényében, az éjszaka szívetszorító, magányos csöndjében, — s íróasztalomra borulva sírtam. S velem sírtak Ulisszes társai!

« *Mind ott sírtak a zárt ólban, Kirke meg elébük erdei makkot szórt, hogy egyék, meg a somfa gyümölcsét, mert hisz a földön fetrengő kanok azt eszik egyre...* ».

Mondd, megértesz engem? Hogyan is értenél meg! Te, örök optimista azt válaszolod most nekem: miért kínzod magad? Örülj, hogy élsz! Nem barátom! Nem ilyen egyszerű az élet. Nem örülök, hogy élek. Legalább is, nem örülök, hogy így. Én avval a szívvel akartam meghalni, amivel születtem, mely anyám méhében az övével együtt dobogott, az ő vérével táplálkozott. Nekem a szív se nem izomkamra, se nem dinamó. Szentimentális ember vagyok. Amikor beleegyeztem a szívoperációba, nem tudtam mit teszek. Halálosan beteg voltam. De soha sem egyeztem volna bele, ha előre tudom, hogy beteg szívem helyett disznószívet kapok.

Nem untatlak tovább. Arról már nem beszélek, hogyan játszottam hol az öngyilkosság, hol meg az őrültség gondolatával. Milyen csillapíthatatlan bosszú égett bennem, amikor elképzeltem, hogyan fogom egy jól irányzott revolvergolyóval a professzor világhírű, zseniális munkáját szétroncsolni. De ez a bosszú csak egyszeri cselekedett lett volna. Valami más kellett, valami, ami hosszú, hosszú évekig tart, s ami az öngyilkosságnál is nagyobb botrányt okozna. Ha engem, — az első állatszívvel élő embert — a bolondokházába zárnak, mint « *földön fetrengő kant* », azt az újságok nem hallgathatják el. S bosszúm, kétségtelenül, világraszóló volna.

Nem sok kellett, hogy vagy így, vagy úgy teljesedjék be sorsom. Amikor a lelki gyógyulás minden útja be-

zárult előttem, s nem maradt más választásom, mint az öngyilkosság vagy az őrültekháza, váratlanul valami történt. Megismertem Pávát.

IV.

Szokatlan ősz köszöntött ránk abban az évben. Mintha az én beteg, szinte az őrültséggel határos lelkiállapotomat tükrözte volna, — valami önemésztő, utolsó fellángolással égette el magát a természet.

Emlékszem: búcsúztam. Az élettől, amelyből nekem — kéretlenül — kettő jutott. Az emberektől, akiknek közösségéből kirekesztett disznószívem. A természettől, mely nem volt elég erős ahhoz, — bármennyire is szerettem, — hogy visszatartson a teljes széteséstől. Testem törődöttségénél csak lelkem fáradtsága volt nagyobb. Búcsúztam az élettől, a fáktól, az emberektől, magamtól, — de éreztem, mielőtt végkép pontot teszek mindenre, még egy utolsó szót kell váltsak egy emberi lénnyel.

Egy padon ült, amikor megláttam. Szembe a tóval. A vöröslő fákkal. Mozdulatlanságára lettem figyelmes. Arra a belső csöndre, amelyre a nők legtöbbje képtelen. Ez az asszony összekulcsolt kézzel ült, mozdulatlanul, távolbanéző tekintettel.

Szótlanul melléje ültem. Nem nőiessége vonzott. Ahhoz jelentéktelen volt. De valahogy illett ahhoz a mozdulatlan, gyöngyházszínű tóhoz. Ahogy én illettem, azokhoz a lángbaborult, haldokló fákhoz.

— Ne féljen! Nem vagyok őrült. Szoknyavadász sem vagyok, aki leszólít magányos nőket.

Megrezzent, de fejét nem fordította felém.

— Kérem hallgasson meg. Hallgasson meg, mielőtt ítélkezne rólam. Mielőtt elküldene. Értse meg: beszélnem kell. Beszélnem kell, különben megfulladok. — Lassan, szaggatottan szakadtak ki belőlem ezek a szavak, mintha tényleg fojtogatna valami.

Még mindig nem válaszolt. Szomorú, szürke szemében mintha fölcsillant volna valami, amibe meg tudtam kapaszkodni.

— Engedje meg, hogy beszéljek... — dadogtam zavartan. — Hisz olyan magányos vagyok, akár egy állat...

— Egy állat? — ismételte csöndesen. — Olyan magányos, akár egy állat... — Megremegett az arca. Szánalom volt? Megértés? Nem tudom. Semmit sem tudtam róla. Fiatal? Öreg? Nem tudtam megállapítani. Nem volt kora, amint a természetnek sincs. Nem számított az sem, hogy szép-e vagy csúnya. Nem számított szürkesége, szög haja, elfáradt, ernyedt keze. Semmi sem számított, csak az, hogy mindazt a segítséget, amelyet az emberektől hiába koldultam, ettől a gubbasztó, madárszerű kis nőtől talán most megkapom.

Igy kezdődött. Vagy ha akarod: így végződött. A csoda, ami akkor velem történt, nagyobb volt, mint az, hogy egy állat szívével élek s járok a világban. De hogy miért, azt csak akkor érted meg, ha elmondom neked Páva történetét.

V.

Akkor is ott, azon a padon ültünk, ahol először találkoztunk. Nem egymást, hanem a mozdulatlan tavat néztük, a fák vörös koronájától keretezve. Úgy mondom el most neked az ő történetét, ahogy ő mondta el nekem akkor. Kívülről tudom. Szinte szóról szóra.

— Tizenötéves koromban egy tójópávát kaptam apámtól ajándékba, — kezdte színtelen hangon. — Az állatok közt sok barátom volt már a tanyán, de Panni — ez az én nevem, s így kereszteltem el pávámat is — hamarosan a kedvencem lett. Megszelídítettem. Tenyeremből csipegette a cirokmagot.

— Reggeltől estig együtt jártuk a határt, a szérűst. Elől én, mögöttem Panni. Hűségesebb volt egy kuyánál. S mégis büszke. Tartózkodó, hideg madár. Csak engem szeretett.

— Szertelen, vad gyerek voltam. Mindig sajnáltam, hogy nem fiúnak születtem. Pusztán laktunk. A végtelen volt a világom: a földek, a fák, az ég. Amikor belefáradtam barangolásaimba, felmásztam a dohánypajta tetejére s végignyúltam legfelső bordázatán. Messzi

környéken ismert, hatalmas, háromemeletes dohánypajtánk volt. Az én birodalmam. —

Csöndes, színtelen hangon beszélt, mintha mesét mondott volna. Gyermeket altatnak így. De én már éreztem, hogy ezekkel a csöndes, színtelen szavakkal fog megváltani engem.

— Kedvenc búvóhelyem volt ez a pajta. Vastag madzagra felfűzött, fajta és nagyság szerint száradó aranyosbarna dohánylevelek párolgó, erős illatában feküdtem, nekitámasztva fejemet a langyos gerendának. Panni mellettem gubbasztott. Okos, hideg szeme csillogott a félhomályban. Valahol lent, a dohánylevelek között egér motozott. Lestük. Figyeltük. Órákig feküdtem ott fent, por és dohányszagban, s boldog voltam. Ennek a szónak, hogy boldogság, még ma is csönd és dohány íze van bennem... —

Sirály libbent lassú szárnycsapással, megvillant hófehér hasa. Örökké éhes szárcsák izegtek, mozogtak a vízben, békalencse után kutatva. Benn a tavon két fehér hattyú úszott nesztelenül.

— Nem emlékszem, hangosan beszéltem-e hozzá? Mert beszélgettünk egymással. Én szavakkal. Ő fejének okos tartásával. Szárnyának egy-egy rebbenésével. Sok szor órákig hallgattunk. Én feküdtem. Álmodoztam. Ő mellettem ült. Nézett. Szürke volt. Gyöngyházszínű. —

Szürke, gyöngyházszínű volt a tó, mint egy óriási kagyló belseje. Eltünt a világ. Köddé foszlottak az emberek. Nem volt többé kín, szenvedés, megnemértés, csak ez a szürke puhaság, ez a színtelen hang mellettem, s egy lassan bontakozó emberi sors...

— Öt évig éltünk együtt. Hímpávánk nem volt. Panni soha nem kotlott. Nem voltak kicsinyei, ami már távolódást, felelőséget jelentett volna neki. Együtt maradtunk. Gyűlölte a házi szárnyasokat. Megkergette őket. A kutyák is eliszkoltak,amikor feléjük csípett. Tavasszal többet rikoltozott, mint máskor, és elhullatta tollait. Vedlett. Új tollai nőttek. Fényesek. A hasán halványzöld. A hátán ezüstösbe olvadó, gyöngyös szürke. Apám, anyám lassan beletörődtek örökös csavargásaimba. Félnapos eltűnéseimbe. — Majd meg jön az esze, — mondta anyám békítően. — Később érik, mint a többi lány. —

— Ablakom fölött lakott, egy vadgesztenyefára épített ketrecben. Teliholdas éjszakán — a ház már aludt — kinyitottam az ablakot s halkan füttyentettem. Surrogva ablakomra szállt. A hold sápadt fényében majdnem fehérnek tűnt. Szeme úgy csillogott, mint egy ezüstgomb. Ültünk a párkányon egymás mellett, s belebámultunk a holdfényes, csöndes kertbe.

— Amikor egy reggel ketrecében halva találtam, pár óra múlva már agyhártyagyulladással kórházba szállítottak. Azt hitték én is meghalok. Hetekig vergődtem élet és halál között. Azután meggyógyultam. Szótlan, magányos lány lett belőlem. Nem szívesen mentem többet a tanyára. A dohánypajtát messze elkerültem. Otthon ültem a tornácon és kézimunkáztam. —

Emlékszem, találkozásunk óta először itt éreztem meg az asszony szavaiban valami kétségbeesett, kitörni készülő indulatot. Szinte kiabálva folytatta.

— Mindig tudtam, hogy akkor nem Panni-a-Páva halt meg, hanem Panni-a-Lány. A Lány meghalt! Eltűnt! Örökre! De Páva él. Én vagyok! —

VI.

Ime fondor magányom furcsa története. Nem tudom megértettél-e? Valószinűleg nem! Mint ahogy a föld hárommilliárd emberéből egyedül Páva értett meg engem. S én, a kitagadott, egyedül őt. Rettentő magányosságunk nem szűnt meg. Mindketten viseljük sorsunkat. De tudjuk azt is, hogy életünk egy pillanatában, amikor bezárult előttünk az emberek világa, csoda történt velünk. Az egymásratalálás ritka csodája.

PAPAGÁLYKALITKA

«...veszítve szeretünk csak igazán...»
Szabó Lőrincz

— Darling! Mi van ma veled?!

A fésülködő asztal előtt ült s lassú mozdulatokkal kefélte a haját. A tükörből figyelte a férfit, nézte testét, az izmok laza s mégis rugalmas mozgását a vékony selyeming alatt, keskeny csípőjét, hosszú lábszárát, az élesre vasalt, divatos, szűk nadrágban. Keze keskeny volt, hosszú, érzékeny ujakkal, szép, óvális, körmökkel. Símán hátrafésült haja halántékán deresedett. Ez a korai dér kiáltó ellentétként hatott fiatalos, majdnem fiús vonásaival. Guy az a férfi, akin megakadt a nők tekintete. S mégis! Hiányzott belőle a középeurópai férfi önbizalma, hiányzott gondolkodásából az önmagára irányuló, belső figyelem. Milyen más volt mint Tamás, akinek generációkon átörökölt lelki fáradtságát, önmarcangoló büszkeségét, egocentrikus gondolkodását sokszor nehéz volt elviselni. Guy. Tamás. Két különféle nevelés. Két külön világ.

Tekintete az ágyra tévedt. Mi van ma veled? — Hogyan, még mindig nem jött rá?! Két hosszú év alatt nem vette észre, hogy nem volt nap, ami nem Tamással kezdődött volna! Azt szeretné tudni, mi a baja? Tamás a baja! Ez az élet a baja, ami értelmetlenné, feleslegessé vált, amióta egyedül eljött otthonról. Ez az idegen nyelv, amit tökéletesen beszél, s ami mégis fárasztja, untatja. — Darling? — Guy szerelmes, s mint minden szerelmes férfi, tudni szeretné mi van vele. Szerelem? Ujra a férfire nézett s kezében egy pillanatra megállt a kefe. — Darling! darling! — Ó, milyen üres, semmitmondó ez a szó! De miért törődik a szavakkal. Egyik becéző szó miért ne érhetne annyit, mint a má-

sik? Miért érzi úgy, hogy az egyiknek könnyebb, a másiknak nehezebb a fajsúlya? Miért? Nem mindegy? Mindegy! Oly mindegy, hogy szólítják egymást a szenvedély bódulatában. S mégis! Mindig, még mindig más íze van a szónak, ha magyarul mondhatja, s nem angolul!

Szája közé csípte hajtűit s gyors, ügyes mozdulattal kontyba tűzte a haját. Tamás játékos kedvében sokszor maga fésülte meg, hozzáértő, ügyes ujjakkal. Tamás mindent tudott. Csak egyet nem! Otthagyni a « hazát », ahogy kissé ironikusan, kissé meghatottan megjegyezte, abban a végső, döntő beszélgetésben. S akkor még azt is hozzáfűzte: na vegye rossznéven ha a « balsorsot » választja élettársnak, s nem őt. A Mohost választotta, azt az úszó lápot, ami nem volt más, mint hináros víz, rossz nád, káka. Ötvenhold úszó láp, öt hold hináros vízzel többet nyomott a mérleg serpenyőjében mint ő. Ezért ül itt a tükör előtt, ebben az idegen városban, ebben a hotelszobában, míg Guy jön-megy mögötte, cigarettára gyujt s már régen elfeledte, amit az imént kérdezett.

Az első szerelemre gondolt, a megismételhetetlenre, miközben a kefe ide-oda járt a kezében. Amikor minden szóval, minden mozdulattal beljebb lépett egy még fel nem fedezett, uj világba. A Mohoson nem csak káka és nád nőtt, — hófehér, sárgabibéjű vizililiomok dugták ki fejüket egyik napról a másikra, s nesztelenül ringtak a fekete vizen. Milyen csodálatos volt, hogy abból a hináros, piócáktól és csiboroktól nyüzsgő, fekete vízből feslett ki az az csillagkelyhű virág, mintha a tó megmutatta volna a szívét. Guy csak ez a hotelszoba, ez a feldúlt ágy, s egy idegen nyelv. Guyyal minden mozdulat, minden csók csak egy megtanult szöveg elszajkozása. Nem! Most igazságtalan! Annál mégis több! Hirtelen visszafordult a széken, hogy szemtől szembe lássa a férfit. Nem az ő hibája, ha nem nő többé vizirózsa a hináros vízből...

— Eljössz ma este?

Nemet intett, s kihúzott egy hajtűt a szájából. Úgy szúrta bele kontyába, mint vajákos asszonyok döfik a tűt — babonás szertartással — hűtlen szerelmesük csöpp viaszmásába, amikor meg akarják átkozni. Érezte, hogy remeg, s egyszerre úgy elöntötte a türelmet-

lenség, hogy hajából sorra kihúzta a tűket s felugrott a székről. Válláig omlott s eltakarta arcát a barna zuhatag. A hajsátor alól kiabálta a férfinek: — Nem! — A hajtűk a tükör előtt feketéllettek, mint apró, alattomos fegyverek. — Nem! Soha többé!...

— Darling! Miért, ez a tragikus hang?...

Elszégyelte magát. Szegény Guy! Vajon nem bánta még meg, hogy feleségül vette? Minden oka meg volna rá, hisz házasságukkal nem ő, — Guy járt rosszabbul. Guy, aki nem sejti, elég volna Tamás kisujjának egy mozdulata, hogy maga mögött hagyjon mindent. Mindent, amit két év alatt együtt felépítettek, hogy visszatérhessen ahhoz a férfihez, aki végső fokon a Mohost, nem őt választotta! — Hamiskártyás vagyok — gondolta, ahogy szétomló haját hátradobta, megcsomózta s farokra kötötte egy gumiszalaggal.

— Neharagudj! De kínszenvedés volt a tegnap este! Nem bírom ki többé azt a papagálykalitkát!

A férfi csodálkozva nézte, majd hátravetett fejjel hahotázni kezdett. Ez is olyan angolszászos volt! Tamás dühöngött volna, s ujabb alkalmuk adódott volna az összeveszésre. Guyyal nem lehetett összeveszni. Jó humorérzékkel szerette a komikumot. Tamásnak nem volt erős oldala a humor.

— Messziről, a csukott ajtón keresztül is hallottam a lármát. Azt az idegölő ricsajt, amit az állatkertben a madárház előtt lehet hallani. Amikor beléptünk — emlékszel? — elszédültem. Belédkapaszkodtam. Ötszáz papagály rikácsolt pohárral a kezében, egymás felé fordulva, de mit sem látva és hallva. Nem igaz, hogy az ember a majomtól származik, Guy. A majmok csendesek és szomorúak. Láttad a szemüket? Az ember a papagálytól származik, s ahogy az, ő is csak mondja, mondja a maga monológját. Közben felcsíp egy sósmandulát, megiszik egy pohár whiskyt, — de beszélnie kell, különben megszünne létezni. — Leült az ágyra, a feldúlt lepedők közé, s kezébe temette az arcát.

A férfi még mindig nevetett.

— Wonderful! Papagálykalitka!

Látszott rajta, hogy erre soha nem gondolt. Élete volt a hivatalos, nemzetközi szolgálat. Országról országra ment, konferenciákról kongresszusokra, amikor a

megnyítás és a befejezés közé számos fogadást, cocktails-partyt iktattak. Ha unalmas, ha ugyanaz is volt mindig, szükséges « rossz » volt, hisz olyankor — egy pohár ital mellett — mégegyszer át lehetett beszélni egyik másik delegátussal a reggeli határozatokat, a munka részleteit. De mivel szerette az asszonyt, most elkomolyodott. Nem értette ugyan, miért kellett ennyire felizgulni egy jelentéktelen meghíváson, de nem firtatta. Két kezével megszórította a vállát, s kedvesen, fiúsan orron csókolta.

— Ne bosszankodj, darling. Úgy lesz, ahogy te akarod. De nekem most mennem kell.

— Guy...

Az ajtó már becsukódott. Egyedül volt, Guy enyhe kölni illatában. Az összedúlt ágy s valami ideges reszketés tanuskodtak nyugtalanságáról. Leült a tükör elé s lassan kontyozni kezdte a haját.

* * *

Előre ült a vezető mellé, s térképen mutatta meg, hová szeretne eljutni. Szürke, külvárosi házak között suhant a taxi, sietős emberek szürke világában. Fagy és jégálló betonból emelték sáncnak ezt a várost a lezúduló északi viharok ellen, — hát csoda, hogy hiányzott belőle a napfényben fürdő, déli városok derűje. De elég volt kikanyarodni a rideg utcákból, elég volt maga mögött hagyni a várost, hogy a kék nyár, mely ott szikrázott, lobogott körülötte, őt is felgyujtsa.

Fény-tavak, nyírfás szigetek suhantak el ablaka előtt, magányos csónakok, — s háttérnek ott feketedett az erdő. Hatvanezer Mohos van ebben az országban, — szebb, vadabb, érintetlenebb, — csak éppen az eredetit, azt, amihez legtöbb köze van, nem fogja viszontlátni soha. Nézte a tájat, ezt az egyetlen nagy kék-zöld szinfoniát, amibe se piros, se sárga nem rikoltott belé, s úgy érezte, mintha ősködben lebegne, a teremtés kezdetén. Újjával időnként a térkép kijelölt pontjára bökött s a vezető elé tartotta. Nézte a csontos, elnagyolt vonásokkal megrajzolt arcot — lehetne tiszántúli is. Ázsiai egykedvűség, s valami, ami erőnek indult, csak azután elfáradt, nyomta rá bélyegét erre is, a többire

is, mindegyikre, akivel eddig találkozott. Azt hitte a rokonság folytán megértik majd egymást, — de idegenebbül érezte magát, mint másutt. Közös szó hiányában a mosoly is lehet útmutató. Helsinkiben senki sem mosolygott rá. A térképet nézte, a pontot, ahová Waiko, vacsora közben felrajzolta az otthonát. — Jöjjön el egyszer, amikor kedve van. Taxival félóra. Megmutatom, milyen egy jól felszerelt finn farm, amit mi úgy hívunk hogy « kesämökki ». — Waiko Guy kollégája. Megfogja érteni — egyedül kellett jönnie.

Az út egy hajtűkanyarral befutott az erdőbe. Jobbra ujra felcsillant egy tó, s a sok zöld között nagyot kiáltott feléje az első piros: egy háztető. — Stop! — intett a vezetőnek. Virágos kert zárta négyszögbe a házat, vékonytörzsű nyírfák közt szaladt le az út a vízig, ahol kék csónakban, szalmakalappal a fején egy férfi halászott. A tó barátságosan kicsi volt — afféle gyerek tó — s vidám a virágos ház. — Stop! — szólt ujra s elővette a pénztárcáját. Bárhol is legyen Waikó háza, itt meg kell állnia. Ez az ismeretlen hely hívja őt. Az ázsiai nyugalmú arc mozdulatlan maradt. Fizetett. — Kiitos! — búcsuzott el mosolyogva, de mosolya felesleges volt, mert a vezető már rákapcsolt és fordult vissza.

Megindult a gyalogösvényen, virágporos, nyári illatokban. Zsongtak a méhek. Itt már járt egyszer! Vászonnadrágban, farokra kötött, hosszú hajával egy autó-stoppot kérő egyetemistának is nézhetnék. Felmagzott vad rozs között vezetett az út, virágzó bíborhere és sárga gyermekláncfű között. Valami húzta ahhoz a sötétzöld tóhoz, amelynek vizében pufók bárányfelhők tükröződtek. A halászó férfi, szalmakalapját mélyen a szemébe húzva mozdulatlanul ült. Itt már járt! Itt minden ismerős! A kék csónak, a nyírfás út, a felhők visszatükröződő fodra. Ismerős a finoman meghajlott, hosszú horgászbot. A férfi fehéren világító inge. Szíve vadul dobogott. Szaladni kezdett. Úgy érezte valami történt. Valaminek történnie kell, hisz ő itt már járt egyszer, s az a mozdulatlan férfi a csónakban nem lehet más, csak Tamás...

* * *

Mosolygós hold-arca a napszítta szalmakalap alatt jóindulattól súgárzott. Annyi mosolytalan finn között az első baráti mosoly!

— Tervetuola!

Magas, nagycsontú férfi. Medvetermetű. Elhízott alsótestén, bő flanellnadrág lötyögött. Széles, erős mellkasán nyitott ing. A keze melegfogású, medvemancs. Előtte állt gyermekkorának Dörmögő Dömötöre.

— Tervetuola! — kapta fel a köszöntést s dobta vissza, mint egy labdát Nézte, nézte a férfit, akit pillanatnyi őrültségében Tamásnak nézett. Vagy reménykedésének utolsó fellángolása volt, egy végső, kétségbeesett erőfeszítés, hogy ne csak emlékekből táplálkozzék többé, hanem megtalálja az élet valóságát? Nézte a mosolygós, kerek arcot, s a végleges, a megváltozhatatlan valóság mázsányi súllyal zuhant rá. Tamás nincs! Nincs! Minden más van. Mindenki. Guy, Waiko, Dörmögö Dömötör, a világ. Az egész világ, ha akarja. Csak a Mohos tünt el örökre. S vele együtt Tamás.

A felismerés órája itt érte utól, ebben a virágzó, kékegű finn nyárban, ennek a fövényszagú tónak a partján, szembe evvel a medvetermetű férfivel. A levágott végtag, négy-öt nappal az operáció után, hirtelen fájni kezd. Valami fáj, ami nincs... Idegvégződések... mondják az orvosok. Mégis borzalmas az a tudat, hogy az fáj ami már nincs, — a lefűrészelt testrész, végig a nemlétező ujjakig. Összeborzongott.

— Nils, — mutatott magára Dörmögö Dömötör.

— Anna. — Majd halkan hozzáfűzte. — Hungara.

— Hungara! — ragyogott fel az öreg arca s két kezébe szórította a kezét. Mint egy madárfióka, keze elveszett az öreg hatalmas, meleg mancsaiban. Sírni szeretett volna, kisírni magából négy év cseppkővé merevedett könnyeit. Szerette volna arcát beletemetni abba a dióbarna tenyérbe. Hogy megpihenhessen. Úgy, mint egyszer régen. Otthon.

Megindultak a nyírfákkal szegélyzett úton, hazafelé. A papagálykalitkára gondolt, ahol sósmandulán és whiskyn kívül üres szavakkal táplálkoznak az emberek. Érezte, hogy Nilséknél mindennek meg lesz az értelme, csak éppen a szavak lesznek fölöslegesek. Nils vállán lépésükkel együtemben ritmikusan bólongatott a

horgászbot. A fonott kosár, a páfrányba göngyölt halakkal az ő kezében volt. Úgy mentek egymás mellett, kéz a kézben, mintha egy életen keresztül így tértek volna haza, estéről, estére. Vajon milyen lesz Dörmögő Dömötörné és van-e Zebulon és Dorka?

Dorkának szőke copfja volt, s csodálkozó kék szeme. Dörmögő Dömötörné ugyanolyan mosollyal fogadta, mint Nils. Sovány, hervatag asszony volt, Ansának hívták. A tornácon a három teríték mellé hamarosan egy negyedik került, a margarétákkal díszített asztalra. Zebulon nem volt. Helyette egy zsemlyeszínű vadászkutya sündörgött elő, boldog farkcsóválással a kertből. — Hektor! Kuss! — dörgött Nils a kutyára, amikor az örömében két első lábát a vállára fektette s hűséges kutyaszemével az arcába nézett. Dorka, akit tulajdonképpen Vappunak hívtak, bevezette egy kis szobába, ujjain jelezve, hogy tíz perc mulva vacsoráznak. Becsukta az ajtót.

A szoba Nils studiója lehetett. Hosszant a falakon könyvekkel teli polcok, kitömött madarak, őz és rénszarvas aggancsok. A széles íróasztal fölött izléses csoportosításban halászbotok és vadászfegyverek. Keskeny dívány húzódott meg a fal mellett. Ide szálásolják be ma éjjel. Őt, aki úgy állított be ebbe a házba, mint egy csavargó. Nadrágban, csomag nélkül, az erdőből jövet.

Ha Guynak telefonálna, azt sem tudná megmondani, hogy hívják a családot ahol éjszakázik. Nils, Ansa, Vappu. De Finnországban ezer és ezer Nils, Ansa és Vappu van, hatvanezer tó, mindegyik mellett egy kis ház, piros tetővel, virágokkal és nyírfákkal. A hely neve? Nincsen! Ez a teljes ismeretlenség kellett most neki, s egy emberi nyelvet sem beszélő finn család. Miért érzi úgy, mintha otthon volna? A padló viaszszaga varázsolta volna vissza az elveszett otthont, vagy a sarokban az a nagy vörös cserépkályha? Hektor? Vagy Ansa szorgos keze? Ujra lehet-e kezdeni az életet, úgy, hogy a boldogságot is ujrakezdi az ember? Kopogtak. Vappu állt az ajtóban, s azt mondta finnül: vacsora.

* * *

Éjfél már elmúlt. De kint világos volt. Tejfehér, északi derengés, amelynek fényében olvasni is lehett volna. A saunában ültek. Négyen. Meztelenül.

Világéletében szégyenlős volt. Kézzel, lábbal magyarázta, hagyják őt békén, aludni szeretne. De Nilsék nem ismerték a szégyent, nem értették furcsa huzódozását olyasvalamivel szemben, ami nekik természetes volt. Végül is nem ellenkezett.

A sauna nem állt másból, mint két egymásfölé helyezett fapadból, s egy tűzhelyből. Izzott a parázs a nagy kövek alatt. A szoba levegője forró volt. Száraz. Nils, Ansa egymás mellett ültek a nyírfából ácsolt, durva fapadon. Ő Vappuval fölöttük. Érezte, hogy ez most szertartás, — ha közéjük akar tartozni, nem térhet ki. Nils testét — nyaktól combig — csiperkegombaszerű szömölcsök pettyezték. Olyan volt, mint egy öreg, kövér Buddha, — s valahogy mégsem volt nevetséges. Ansa elhervadt, sovány teste szánalmat ébresztett. Évtizedek fáradtságát tükrözte vissza, amit ezen a földön már aligha fog kipihenni. Vappu kibontotta kemény copfjait, enyhén domborodó két kis melle között göndörödött a haja. Ő, — akár egy félszeg Godiva — hosszú hajával igyekezett takarni meztelenségét. Tulajdonképpen miért szégyelte magát? Miért nevelték úgy, hogy a meztelenség szégyenteljes valami? Nem szebb, nem egyszerűbb, ahogy ezek élnek, szabadon, minden előítélettől mentesen? Vappu nem ismeri a szégyent, mert itt ül közöttük. Látja apja kövér, foltos testét, anyja kiszáradt mellét, s megtanulja, hogy ez az élet.

Nils lesétált a tóhoz, — ők a zuhanyozóba mentek. Szeretett volna felkiáltani, amikor a forró, száraz levegő után testét végigcsiklandozta a langyos víz. Gyönyörűség járta át, ahogy számtalan, kemény kis vízsugár pacskolta, verte kiszáradt, szomjas bőrét. Haját két kézzel magasra emelte, arcát feltartotta, mint a vak, úgy itta csukott szemmel, ezer és ezer pórusával a rázuhogó langyosságot. Először életében érezte a víz mágikus erejét, azt az érzéki, s mégis mélyebb, bonyolultabb kapcsolatot, ami testét a vízzel összekötötte. A víz az örök anyaméh, amelyben évmilliók előtt hal-őse élt. A fejlődés gyötrelmes átalakulása után is, idegei mélyén még mindig ott remeg annak az emberelőtti vi-

lágnak, emléke, amikor nem volt más csak víz, s a vízben egy titokzatos, fel nem tárult ősvilág. Nem ok nélkül keresik a pszichologusok a víz szimbolikájában az anyát és a nemiséget — létünk két ősi gyökerét.

Könnyűnek, lehültnek érezte magát zuhanyozás után. Azt hitte mehet aludni. De Ansa megfogta a kezét s visszamentek a saunába.

Ezalkalommal Nils vizet locsolt az izzó kövekre. A kis szoba azonnal megtelt forró gőzzel. Gyermekkorának estéi jutottak eszébe, amikor torokfájósan egy forró, vízzel teli lábas fölé kellett hajolnia, mélyen lélegezve. Emlékszik, utálta. Úgy, csak sokkal erősebben, mondhatni durvábban csapott most arcába, testére a gőz, hogy azután nyakán, hátán, két melle között végigcsurogjon. Haja csimbókokban tapadt hátára, orráról csöppekben hullott le térdére izzadtsága. Úgy érezte, kiizzadt magából mindent! A Guyyal töltött délutánt a feldúlt lepedők között. A papagálykalitkában érzett vergődő magányát. Négy év boldogtalanságát, amikor lerakódott lelkében — mint agyagos sár — Tamás állandó hiánya. Az idegenséget és a hazátlanságot. Mindez most kifolyt pórusain, végigpatakzott testén. Nils időnként vizet loccsantott a kőre s egy nyírfaágacskát adott kezébe. Ahogy az izzadtságtól elhomályosult szemmel csapkodta magát, tudta miért tévedt ebbe az idegen házba. Szüksége volt erre a katarzisra, különben megfulladt volna. Szüksége volt erre a testi és lelki tisztulásra, hogy tovább tudjon menni. Tamás nélkül is. Mert soha olyan erővel nem érezte, mint abban a percben, hogy Tamást, a Mohossal együtt, örökre elvesztette.

* * *

Kopogásra ébredt. Vappu állt az ajtóban, s ujjain mutatta az időt. Dél volt. Soha nem aludt ilyen mélyen. Úgy hullott az álomtalan álomba, mint a kő, amit a tóba dobtak. Vappun kék pettyes ruha volt, tenyérnyi köténnyel a derekán. Mint egy finn utazási iroda reklámképe úgy állt ott mosolyogva a déli fényben.

A tornácon reggelizett, a sötétzöld fenyők árnya alatt. Vékony törzsük között lelátott a tóra. Zöld fénnyel ragyogott a víz. Ansa gondoskodó keze virágos cserépcsészében aludtejet, rozskenyeret, sárga mézet, friss

vajat s köménymagos finn sajtott készített az asztalra. Vappu odaült melléje s rámutatott a kenyérre.

— Teipa!

— Teipa! — ismételte s nagyott harapott a vajjal megkent kenyérből.

— Voi! — nevetett Vappu s csillogott a szeme a játék örömében.

— Voi? — ismételte csodálkozva, hogy végre rábukkant az első közös szóra. — Vaj, Vappu! Vaj!

A tornác mellett fehér vadrózsa nyílott, — a virágágyakban fox, kampanula, vadliliom. Ansa kijött a konyhából, s melléült a padra. — Nils? Hektor? — kérdezte. Vappu lemutatott a tóra. Melegen sütött a nap. Valahol füvet kaszáltak. Szénaillatú volt a levegő. Elszorult a torka.

Kezébe fogta Ansa kidolgozott, érdes kezét s lehunyta a szemét.

— Én most elmegyek, Ansa, — mondta magában szótlanul. — veletek otthon voltam. Mennyire ismerős, s milyen idegen ez a szó egyszerre. Anyám is aludtejet adott reggelire. Ilyen volt az íze, s darabos volt, mint a tietek, amikor kanalaztam. Melegszívű, gondoskezű asszony volt az anyám, — még a sírjához sem mehettem el. A tornác mellett nem vadrózsa nyílt, hanem jázmin és orgona. Zsemlyeszínű volt a vadászkutyánk, s Ducillának hívták. Játékos örömében épp úgy a vállamra rakta két első lábát, mint Hektor. Köszönöm ezt a napot, amit veletek tölthettem, mert ezalatt a huszonnégy óra alatt megtanultam, nem lehet ujrakezdeni az életet úgy, hogy a boldogságot is ujrakezdi az ember. Csak tovább lehet menni. Tamás nincs, Ansa. De a Mohos sincs már. Kiszáradt. Megértitek ti ezt itt, ebben a nyári zsongásban?

Könnyei végigfolytak arcán, miközben erősen szórította az asszony kezét. Hálás volt, hogy Ansa szavak nélkül is megértette. Neki is könnyes volt a szeme. Vappu tágranyílt, ijedt tekintettel nézte, szája kissé szétnyílt, két, kemény kis copfja beleszúrt a levegőbe. Átölelte az asszonyt s gyermekkorának megszokott mozdulatával, egy pillanatra, vállára bukott a feje. Abban a másodpercben megint gyermek volt. Amikor

arconcsókolta Vapput, már öregnek érezte magát. Azután megindult a tó felé, hogy Nilstől is elbúcsúzzon.

A kutya eléje szaladt, s kedves, de ugyanakkor idétlen sündörgésével mutatta örömét. — Gyere, Ducilla! — Kezét az állat fejére szórította, úgy mentek le együtt a partig. A férfi szalmakalapját mélyen a szemébe húzva, mozdulatlanul ült a kék csónakban. A tó tükre nyugodt volt, csak a közepén, pataknyi szélességben áramlott a víz, mintha belső forrás mozgatta volna. Az a tó szíve. Ott mozognak, élnek a halak. Leült a partra. A kutya odatelepedett a lábához. Csönd volt. Hallgattak a madarak. A tojósok északra húztak fel költeni. A tó, az erdő, a nád mély zöldje bezárult körülötte. Csak a nyírfák fehérje villant a parton, s odébb a ház piros teteje.

— Várlak, Tamás. Másképp, mint eddig, de várlak. Megtanultam, hogy nem a boldogság a fontos, hanem valami más. Hogy is mondjam. Valami, ami az egyik embert a másikhoz kapcsolja. Minket összekapcsol a Mohos, ami már nincs, s ami miatt te nem engem választottál. Most talán jobban megértelek, mint négy év előtt. Te férfi vagy, s választásod férfi választás volt. A gyökereket választottad, — míg én eltéptem őket. Legalább is azt hittem, hogy eltéptem őket, de ma tudom, hogy bennem, s abban a földben gyökeredzenek, ami már nem a tied, nem az enyém, s mégis mindkettőnké.

A kutya megmozdult, felemelte fejét, beleszimatolt a levegőbe, majd közelebb vackolt hozzá, fejét térdére fektetve. Szomorú kutya-szemével az arcába nézett, — túl az arcán, el a semmibe. A víz közepén valami ezüst villant. A férfi megrántotta a horgászbotot, s lassan, nyugodtan csavarni kezdte a dobra a zsinort. A hal ujra meg ujra feldobta magát kétségbeesett küzdelmében, nem sejtve, hogy minden mozdulatával egyre jobban szájába mélyed a tűhegyű horog. A zsinor kérlelhetetlenül húzta, a távolság egyre fogyott. Megtört a mozdulatlan, zöld tükör, ahogy tágultak, szélesedtek a hullámgyűrűk. Egy utolsó rántás, s a ficánkoló hal a férfi kezében volt. Elfordította a fejét.

Az erdő szélén búcsúztak el egymástól. Nils megállított egy autót, s rábízta a vezetőre.

— Kiitos, Nils! — Kissé felágaskodott, hogy felér-

jen a férfihez. Kétoldalt megcsókolta, mégegyszer belenézett mosolygós hold-arcába. — Isten veled, Dörmögő Dömötör. Senkinek sincs ilyen meleg mancsa, mint neked. Nem felejtelek el soha!

A kanyar előtt mégegyszer visszanézett. Nils még ott állt, s kifakult szalmakalapjával integetett.

* * *

A hotelben a portás egy levelet adott át. Felment szobájába, s ruhástól végigdobta magát az ágyon.

— « Darling! el kell jöjj ma este! Nem kérnélek, ha nem volna fontos. De ez a záróünnepély. A miniszter is ott lesz. Ugye megérted? Nyolckor a Palace Hotelben. Love Guy. P. S. Merre jártál?! »

Mozdulatlanul feküdt az ágyon, még a cipőjét sem húzta le. Feküdt. Bámulta a mennyezetet. Várta, hogy teljék az idő.

Félnyolckor különös gonddal kifestette az arcát. Haját magasra tűzte s összefogta egy nagy bársonyszalaggal. Kivágott, ezüst estélyi ruháját vette fel. Nyakába kapcsolta gyöngyeit. Fülébe brilliáns függőit. Indult.

Az ajtóból még visszafordult. A tükörben megcsillant ezüstruhás alakja. A halat, az ezüst halat látta, ahogy kétségbeesetten küzd az életéért. Látta, ahogy újra meg újra feldobja magát a sötétzöld vízből, fehér habot fröcskölve maga körül. De küzdelme hiábavaló. A horog már fogja. Elfordult. Eloltotta a villanyt.

Nyolc után belépett a hotel halljába. Már messziről hallotta a lármát. Azt az idegölő ricsajt, amit az állatkertben a madárház előtt lehet hallani. Az ember nem a majomtól származik. A majmok csendesek és szomorúak. Az ember a papagálytól származik.

Végigment az előcsarnokon. A fogadóterem ajtaja előtt megállt. Mielőtt megérintette volna a kilincset, egy pillanatra behunyta a szemét.

Belépett a papagálykalitkába.

ELEFÁNTTEMETŐ

Ablakzörgésre ébred...

Ijedten felül. Hirtelenében nem tudja hol van, csak az ablak zörög. Ebben a félébrenlétben múlt és jelen összekeveredik tudatában, s mint valami homályos téli tájból Menyus bontakozik ki előtte. Zörren az ablak. Mennyus zörgeti. Kiáltani akar, de a kétségbeesett, mármár eszelős boldogság elszorítja a torkát. Menyus! Kint áll a néma éjszakában, vadászruhában, esőtől, széltől cserzett öreg vadászkalappal fején, puskával, az éjszakai erdő titkával tekintetében. Többé nem lesz üres a szoba! Üres, magányos az élete, mert megjött Menyus! Az újratalált boldogság idegességével tapogat éjjeliszekrénye után a sötétben. Végre! Fény! Üres, kopott szoba. Hideg, józan valóság. Hajnali félöt.

Szél!

Idegeket korbácsoló, fojtogatóan nedves, déli szél. Lent a kert végén döngve csapódnak partnak a hullámok. A sírok! Mi lesz a sírokkal? Dereka erősebben fáj a szokottnál, s csipőjétől le egészen a lábaujjáig hasogatja a fájdalom. Ül ágya szélén. Nézi inas, sovány lábszárát a kékesen duzzadó visszerekkel. Igy ül, nap mint nap. Néz. Anélkül, hogy látna. Nézi az évek írását megkeményedett erei kanyargós, kék vonalán. S váratlanul, mintha hályog hullana le szeméről, egyszerre mezítelenül látja belső önmagát. Miért, hogy az évek múlásával csak erősödik a lélek szépség utáni vágya? La soif de la beauté. La soif de l'âme, quel cadeau, quelle punition... Mikor suttogták fülébe ezeket a felejthetetlen, szinte végzetszerű szavakat? Nem emlékszik! Az a világ, amelyben élt, s ahol ünnepelték, elsüllyedt, mint léket kapott hajó. Igen! Mennyivel könnyebb volna a betegség ujjlenyomatait, a test lassú szétesését enél-

kül az esztétikai szomjúság nélkül elviselni. Mennyire kínozzák öregségének apró, sorozatos megaláztatásai, — amikor megpillantja visszeres lábát, köszvénytől görbült ujjait, ráncos bőrét a sötét májfoltokkal. Lili csak három évvel fiatalabb, de tizenöttel mutat kevesebbet. De Lili ápolja magát. Festi a haját. Bőrét krémekkel puhítja. Szívós optimizmussal küzd az idő ellen. De Lilinek ott van István!

Kicsoszog a konyhába. Alágyújt a teafőzőnek. Mosakodás közben meginl Lili jut az eszébe, pedig mióta elhidegültek egymástól, nem szívesen gondol rá. De ezen a reggelen, önkínzó kegyetlenséggel hasonlítja össze magában Lili már nem fiatal, mégis gömbölyűen feszes testét, a maga kiaszott testével.

Elfordul a tükörtől s szégyenlősen öltözni kezd. Ez a kitágult szoknya, ezzel a lötyögő blúzzal a mindennapi viselete. Patentharisnyát húz. Lábára kitaposott, spárgatalpú cipőt. Mióta húzza össze lelkét ez a feloldhatatlan görcs? Miért él így, — ilyen koldus árván, ilyen kitaszítottan, mint... mint Recski Rozi néni?...

Szétlöki a bezárt zsalutáblákat. Ólmos, alacsony felhőkön keresztül dereng a gyönge hajnal. A szél heves ostorcsapásokkal hajszolja partnak a fehérsörényű hullámokat, s földig hajlítja a csenevész tujákat.

Hogyan jutott eszébe az öreg béresasszony? Jó néhány évtizede, hogy ki sem ejtette a nevét... Míg papa élt, s elbeszélgettek Kelenházáról, talán akkor... Biztosan beszéltek róla, hisz gyermekkorának réme volt. Ostoba fräuleinok ijesztgették őt is meg Bencét avval a bezárt ablakú kis házzal. A sötét zsaluk mögött feldarabolt gyerekek husát ette... Olyan volt, mint most ő, száraz, inas végtagokkal, májfoltos bőrrel. Csak a tekintete volt más. Ravaszul alamuszi, gőgös villanásokkal cirmos pupilláiban. Bolondnak tartották. Hogy miért, azt gyermekésszel nem tudta felfogni. Ma már tudja. Rozi néni a magányt választotta. Lehet ennél nagyobb bolondságot elkövetni?!... Gyermekkorának erről a nyomasztó félelméről hiába is beszélt volna Menyusnak. Bencének már igen. Neki elmondhatná, hogy önmaga láttán, az öreg béresasszonyra ismert. De Bence a föld túlsó felére költözött. Ma már nem él Ő sem. Senki.

Leforrázza a teát. Úgy kortyolgatja, állva. Jó ez a cukros meleg, nem csak fájó csontjait, de hideg magányát is felmelegíti. Mióta csak emlékszik a halál foglalkoztatta. Még mint gyermeket. Állandóan figyelt a halálra, avval a belső figyelemmel, amivel csak nagyon lényeges dolgokra tud figyelni az ember. De őt, — éppen őt, aki szinte az árnyékában élt — elkerülte végzetes fogócskájában, s mindig azt ragadta el mellőle, akit szeretett.

Péntek kaparászik az ajtón. Olyan vidáman ugrál körülötte három lábán ez a rokkant kutya, mintha nem is őt nyomorította volna meg egy életre az a lövés, mely eltörte hátsó lábszárát, s úgy feltépte hasaalját, hogy még most is látszik a rosszul begyógyult, sötétlila sebhely. Amikor ideköltözött a tengerpartra, egyetlen társa ez az öreg kutya maradt.

Kitakarít. Tejet önt egy zománctányérba s beleaprítja az előzőnapi, száraz kenyérmaradékot. Igen. Ennyi maradt. Egy háromlábú kutya. S ez a kis ház a tengerparton, egy kőhajításnyira a Sele folyó torkolatától. Menyus konokul Csele pataknak hívta, mintha ebbe fulladt volna bele a mohácsi csatából menekülő fiatal király... A táj képeket ébreszt benne. Emlékfoszlányokat. Egy-egy színfoltot az otthon lassan fakuló képéből. Buzaföldet. Akácfát. Álmosan kérődző bivalyokat. Menyust is honvágy kínozta. — Mit keresek itt? — kérdezte csüggedten.

Kirázza a szőnyeget. Lilivel itt, ebben a szobában vesztek össze. Eleinte még jöttek a barátok. Ismerősök. Hívták. Szinte erőltették vissza az életbe. Azután elmaradtak. Sokan meghaltak. A többi elkönyvelte, mint bolondot. Az itteniek is elnéző legyintéssel csak így hívják: la vecchia pazza!

Köténynyt köt maga elé. Széles perkálkötényt, mint otthon a parasztasszonyok. Megáll a tükör előtt. Elmosolyodik. Recski Rozi néni! Nézi arcát, — májfoltos, mint a keze, teleszőve apró ráncokkal. Fínom csontjai még hajdani szépségére emlékeztetik, de ezekre a csontokra ma már csak kiszikkadt, barna bőr tapad.

Odalép a könyvespolchoz. Önkéntelenül is Illés Endre könyvéhez nyúl. « *Gellérthegyi éjszakák* ». A könyv magától szétnyílik, mintha gyakran kinyitották volna

azon az egy oldalon. Úgy mondja félhangosan, emlékezetből: « *Az elmúlásban, nem az a fájdalmas, hogy a dolgok semmivé válnak; ellenkezőleg: az utolsó pillanatban a világ, s minden épülő részlet, a szerelem, az alkotás, a boldogság egyre szépülnek, s végül oly csodálatos világítás ömlik el a rég elmúlt tájakon, hogy a vakító sugárzásban el kell takarnunk a szemünket* ».

Mégis van valaki, aki úgy gondolkodik, mint ő, s megérti miért él itt, öreg bolondként, nem menekülve könnyű optimizmusba mint Lili. Nem áltatva magát hiú reményekkel, mint Kelemen. Ebben a tengerparti házban, az emlékeit ássa ki az évek hamuja alól. Itt temeti el halottait, ahol a föld nem más, mint egy óriás, névtelen temető, s ahol Paestum évezredes, kenyérszínű oszlopai — mint Isten ujja — az elmúlásra figyelmeztetik.

Sirályok!

Kiterjesztett szárnnyal, mozdulatlanul úsznak a levegőben. Puhán. Játékosan. Engedik, hogy mint tollpihét vigye, sodorja őket a szél. Igy, ilyen játékosan hagyta Menyus, a hátán fekve, hogy vigye, sodorja a tenger. Különös szavuk van erre az ittenieknek: fare il morto. Halottnak tettetni magát, mozdulatlan, kinyújtott karral, két kék végtelenség között, a sárgán lángoló nyárban... Ki tudta akkor... Most ősz van. A játékos sirályok szárnyuk parányi rebbenésével hirtelen lebuknak, s rácsapnak a kavargó, örvénylő hullámokra.

Ott áll a szélben, a hullámmosta tengerparton. Eltűnt a horizont. Fehérsörényű lovak vágtatnak egymáson átgázolva, fel-felszökve, újra lebukva, de a vad áradat tovább sodrodik a fekete part felé. Valami ellenállhatatlan erő taszítja őket szüntelen és nincs, ami feltartóztathatná fékeveszett, kegyetlen ostromukat. Kicsapnak a partra s zuhognak vissza a mélybe, megukkal hurcolva zsákmányukat: rozsdás konzervdobozokat, törött fésűket, kipukkadt gumilabdákat, üres üvegeket, — a vasárnapi kirándulók szétszórt, szennyes névjegyét, — mintha csak egy ilyen elemi erejű nagytakarítás tudná szűzi tisztaságába visszavarázsolni a meggyalázott partot.

Péntek vidáman biceg előtte. Amikor egy-egy erő-

sebb szélroham oldalba kapja, béna oldalára roggyan. Öreg. Nyomorék. S mégis vidám. Miért hívják a nehéz emberi életet kutya-sorsnak? Embersors — lehet-e ennél rosszabbat mondani? A kutya beleveti magát egy kicsapodó hullámba s fogai közé kap valamit. Úgy teszi eléje kimentett kincsét, mint otthon Menyus betanított vadászkutyája a lelőtt foglyot. Lehajol. Kezébe veszi a kis fadarabot. S hirtelen nem látja többé ezt a viharos, őszi hajnalt. Nem érzi a szél vad cibálását szoknyáján. Áll. Néz. Túl a hullámokon. Egy visszahozhatatlan hajnalba. A boldogság örökre elmerült szigetvilágába...

* * *

Soha olyan eszeveszett tobzódásban nem sarjadt, virágzott a természet, mint azon a tavaszon... Klinke háza mögött derékig gázoltak a csillagfürt borvörös virágában. Két kézzel kellett utat törnie abban a vöröslő sűrűségben, miközben a virágok szemérmetlenül mellére tapadtak, hónalját csiklandozták, s orrát, száját belepték a ragadós, sárga virágporral.

A frissen sarjadt szőlő között sárgult a vadrepce. Hosszúnyakú vad íriszek kunkorodtak az árokparton. Az ösvényt behálózta a futóka csillagvirága. A szárbaszökkent fűben, pipacsok. Az út szélén egy beteg citromfa. Leveleit lerágták a tetvek, de meghajlott, vékony ágai sűrűn nőtt, korcs citromoktól sárgállottak.

Klinke, — Menyus barátja, karakülljuh szakértő, maga is olyan, mint egy nagy fekete kos — hívta meg őket tengerparti házába. Azon a tavaszon az öreg Klinke-mamán kívül egy bécsi biólogus is ott vendégeskedett.

Van úgy, hogy ijesztően szép az élet. A világ. A szerelem. Már-már eléri a tökéletességet. Ez a tavasz is ilyen volt. De megtanulta, — nem józanság ez, hanem ösztönös, ősi félelem — hogy ilyenkor az inga egy örök egyensúlytörvénynek engedelmeskedve, a másik oldalra billen. Az Édes Anyaföld kínai asszonya jutott eszébe, aki várvavárt fiúgyermekének születése után mézespogácsát, főtt rizst és festett papirvirágot ajándékozott az öreg istennek, hogy boldogságáért kiengesztelje. Mennyire megértette ezt az emberi lélek mélyén rejtőző irracionális félelmet, ezt a rettegést az ismeretlentől,

az emberi boldogságra féltékeny istenek haragjától. Szeretett volna letérdelni az ezüstösen zöldelő, meghajlott olajfák alatt, azok között a ujjongószínű, vörös virágok között és irgalomért könyörögni.

— Nézd! Virágzik az akác!

A hangjára lett figyelmes. A tekintetére, ahogy sóvárgan nézte a sűrű, fehér fürtöket. Tudta. Menyus soha nem boldog igazán. Elég-e, vajon elég-e ennyi a féltékeny isteneknek?...

Este a tornácon vadas báránygerincet vacsoráztak, áfonyával, kisütött burgonya labdancsokkal. Fogyott a vörösbor. Emelkedett a hangulat. Később, váratlanul, beállítottak Klinke salernói barátai gitárral, szalmafonatos borospalackokkal, s énekkel, ivással végződött az este. Őt a bécsi biólogus mellé ültették. Mivel boldog volt, mással is meg akarta osztani boldogságát. Tréfásan a fülébe dúdolt. Emlékszik az énekre. Divatos, olasz dal volt, olyan sose-halunk-meg féle, csak szelídebb. — Ki tudja, mit hoz a holnap, — ismétlődött a szöveg. — Aminek jönni kell, az úgyis megjön.

Másnap magukban maradtak. Kisétáltak a folyó torkolatához. Valahol fent a hídnál vízbe borult egy szénásszekér. A folyó lassú, de ellenállhatatlan sodrásával úsztatta lefelé a frissen kaszált füvet. Zöld volt a víz. Messzi félkörben zöldre festette a szürkés-kék tengert. A hullámok hátukra kapták a sok halott fűszálat s játékosan kihímezték velük a partot.

— Nézd!

A szikrázó napsütésben, szerteszórva a sárga homokban csontok fehérlettek. Döbbenten megálltak. Mintha egy állattemető napfényre került maradványaira bukkantak volna. Amerre csak néztek, törött bordák, medencecsontok, lábszárak... De közelebb érve látták, hogy nem csontok, hanem a hullámok kérlelhetetlen sulykolásától símára csiszolt, sótól csontkeménnyé lúgozott fadarabok, ágak kettéhasadt törzsek, elkínzott gyökerek.

Menyus lehajolt. Kezébe vett egyet. — Milyen különös, — emberi csont is lehetne... — Figyelmesen forgatta, majd nagy ívben visszahajitotta a vízbe. — Minden élő rostot kilúgozott belőle a tenger...

Így kezdődött. Akkor még nem tudta. Később, ami-

kor visszagondolt arra a délelőttre, már tudta, hogy ott Menyussal, azzal a vízbe visszadobott csontsíma fadarabbal kezdődött el minden. Az elefánttemető...

* * *

Folyó!

A parton ül. Egy vízrehajló mogyoróbokor tövében. Nézi a folyót. Lassú sodrását, ahogy medrébe zárva, lágyan kiszélesedik, s szinte észrevétlenül beleolvad a tengerbe. Szereti ezt a folyót. Csöndes. Bölcs, mint Menyus. Alig észlelhető folyása a guggoló bokrok zöld sövénye között mintha az élet hűséges képe volna. A tenger örök. Idegen. Már-már ellenség. A folyó más. Itt a torkolatnál érzi igazán, milyen természetes, hogy egyszer az élet is végett ér. Olyan csöndesen és észrevétlenül, ahogy ez a folyó.

Itt találkozott össze — hány éve is már annak? — Kelemennel. A férfi vajszínű ruhában, élesre vasalt nadrágban, valahogy sehogysem illett a néma fákhoz, a csöndes folyóhoz. Félszegen, városiasan mozgott. Cipője lépésenként elmerült a könnyű homokban.

Hirtelen egyikük sem jutott szóhoz. Kelemen, mert láttára elakadt a hangja. Ő a bosszúságtól.

— Hogy talált rám, Zoli? — kérdezte végre.

A férfi nem nézett a szemébe. Tekintete megakadt fadarabokkal teli kötényén, majd letévedt a földre.

— Istvánék hoztak el. Fent várnak a kertben.

Jó! Megindult ellene a végső, összevont támadás.

— À la guerre comme à la guerre, — szólt szárazon.

— Tessék?

— Semmi. Maga nem tud franciául. Beszéljünk magyarul — vetette oda kegyetlenül.

— Leülhetnénk valahová, — nézett szét tanácstalanul Kelemen.

— Hogyne! Sajnos karosszék nincs, csak ez a nedves homok.

Leeresztette összefogott kötényét, s kirázott belőle mindent. Konok elégtétellel érezte, hogy minden mozdulatával sebet üt a férfin. Menyus hiánya annyira kínzó volt, annyira sebes volt a lelke, hogy képtelen volt

felfogni a másikból feléje áradó aggodalmat. Csak védekezett és sebzett ő is. Parasztosan lekuporodott a földre, s gondosan egymásfölé rakta a földrehullott fadarabokat. Majd dacosan s egyben védőn ráfektette két nyitott tenyerét a kis farakásra.

— Tán félti a frissen vasalt ruháját, hogy úgy áll ott, mint valami sóbálvány?

A férfi ügyetlenül leült, magaalá húzva a lábát.

— Miért kínozza így magát, Andrea?

— Tud jobbat? — vágott vissza dacosan.

— Tudok! Nem hiszem, hogy Menyus örülne, ha így látná. Nem így kell gyászolni! Ilyen érthetetlen, mármár pogány módon! Az élet folytatódik. Van barátság. Emberi kapcsolat. Mit csinál itt, ilyen lehetetlen öltözetben? Mit akar ezekkel a szemétrevaló fadarabokkal? Még a szenvedésben is van mérték, Andrea!

— S mi szabja meg azt a mértéket? Vagy jobban mondva ki, Zoltán? — vágott a hangja mint a kés. — Mondja csak ki, ha már elkezdtük ezt a felesleges és meddő beszélgetést. Térjek vissza maguk közé a városba? Iratkozzak be egy bridge-klubba, hogy legyen társaságom? Töltsem moziban délutánaimat, hogy lemorzsoljam üres életem tartalmatlan idejét? Ez a maga mértéke? Köszönöm, nem! Itt jobban érzem magam.

Elfulladt a hangja. Úgy érezte, olyasvalamibe avatkoznak, ami egyedül, csak reá tartozik.

— Az előbb azt mondta pogány módon gyászolok. Sehol sem alkalmasabb a hely erre, mint itt, ezeknek a templomoknak az árnyékában. De téved! Semmi pogány háttere nincs ennek a gyásznak. Egyszerűen: csak itt van értelme az életemnek!

— De miért éppen itt? Távol mindenkitől? Ilyen beteges elkülönülésben. Nem maga szenved egyedül! Tele van a világ szenvedéssel. Ha tartalmat akar adni az életének, ezer és ezer módja van annak, kint a világban is.

Hallgattak. A folyót nézték, ahogy lassú sodrásával folyt megsemmisülése felé.

Azt mérlegelte, őszinte lehet-e Kelemennel. Meg fogja-e érteni, ha elmondja, mi az, ami a folyó torkolatához s ehhez a homokos tengerparthoz köti.

— Nem is biztonságos itt egyedül, — erősködött a férfi. — Csak nem képzeli, hogy ez a háromlábú, nyomorék kutya fogja megvédeni itt magányában. Remélem éjjel jól bezár ajtót, ablakot!

Péntekre nézett s melegség gyűlt a szívébe. Milyen szerencse, hogy némák az állatok. Már tudta, hallgatni fog.

— Ha így akarja tapintatosan tudtomra adni, hogy attól fél, egy nap megölnek, jobb hírt nem is mondhatott volna.

Váratlanul Lili szólalt meg a hátuk mögött. Nem tudta mióta állt ott, s mennyit hallott meg beszélgetésükből.

— Zoltánnak igaza van!

— Mit akarsz tőlem, Lili!

— A javadat, Andrea! Hát nem veszed észre, hogy beteg vagy, hogy nem vagy... — elakadt a hangja.

— ...normális, — egészítette ki Lilit. — Ugye ezt akartad mondani?

— Nem!... De az biztos, hogy ilyen idegállapotban nem maradhatsz egyedül. Menj be egy szanatoriumba! Vizsgáltasd ki magad. Ez az első kötelességed. Ezzel Menyus emlékének is tartozol!

Összerezzent, mintha megütötték volna. Két tenyerével védőn eltakarta a kis farakást. Mit tudják, mit értik ezek mit jelent neki mindez!

— Most tudom, mi az, amit mindig idegennek éreztem benned. A lelki türelmetlenségedet! Azt az erőszakot, amivel a magad igazát bizonyítod. Igyekeztél valaha is megérteni? Miért élek itt? Igy? Nem! Az idegeimre hivatkozol, s nem veszed észre, hogy éppen te, aki antikonformista vagy, közhelyekkel dobálódzol. De hogyan értsük meg egymást, ha két különböző nyelven beszélünk. Te józan vagy. Realista. Én exaltált. Bolond. De most, — egyszer és mindenkor — tisztázni szeretnék veletek valamit. Menjünk fel a házba. Azt akarom, hogy István is jelen legyen.

* * *

Elcsendesedett a szél. Csak a felkavart tenger zúgott, mint egy óriási malom. Az ég kitisztult. A halványzöld alkony a porcellán törékeny színében tündökölt. Ült a kis padon. Szembe az üres házzal, az eukaliptus fa alatt. Egy kései rózsatőn árva tearózsa virult.

Azután a kínos jelenet után, ami akkor közöttük lezajlott, sokáig nem jött senki. Liliék túladtak rajta, mint a rosszpénzen. Nem csoda! Itt fenn a házban, azon a nyílt megbeszélésen, kimondott mindent. Keményebb volt a kelleténél. Jobb így! Tudta, érezte, Kelemen tovább aggódik érte, de nem akar tolakodni. Egyedül maradt Péntekkel.

Egy este, — jó pár éve már annak is — ilyen halványzöld alkonyatban, a kertkapuban megpillantotta Péter oroszlánfejét. Emlékszik: megijedt. Ösztönösen érezte, ez lesz az utolsó, de legnehezebb küzdelme. Hónapok óta nem volt kihez szóljon. Emberi kapcsolatra vágyott. Barátságra. Megértésre. Péter úgy gondolkodott, mint Menyus. Tudta: amit mondani fog olyan lesz, mintha Menyus mondaná.

Eleinte közömbös dolgokról beszéltek ezen a kerti padon. Egy nagy kosár fügét s egy tál keserű mandulát tett az asztalra. A kert végében, mint tépett selyem ziizent egy-egy hullám. Péntek a lábukhoz kuporodott. Hirtelen ráeszmélt, évek óta nem volt ilyen béke benne.

Péter arca, a fehér oroszlánysörény keretében, megöregedett. Busás szemöldöke mögül borongós tekintettel nézett az arcába. Érzékeny, szobrokat mintázó ujjai óvatosan hámozták ki feltört, barna csonthéjúkból a keserű mandulákat.

— Én is ilyen keserű mandula vagyok, Péter!

— Maga tragikus lélek, Andrea, mint a kor, amiben élünk. De tragikus koroknak, furcsa, paradox módon rendszerint könnyelmű fiai vannak. Talán éppen ellenhatásként. Maga más. Talán ez az oka annak, hogy ilyen véglegesen szakitott a világgal. Nem azért jöttem, hogy rábirjam a visszatérésre. Nincs jogom választásába beleszólni. De ahhoz hogy válasszon, — most már véglegesen és visszavonhatatlanul — pontosan tudnia kell, mik lesznek cselekedetének következményei. Idegeiben. Egész belső életében.

— Én már választottam, Péter. Nem hiszem, hogy

vissza tudnék fordulni, még ha akarnám sem. De minek? Menyus nélkül nincs helyem a világban.

— Nem gyávaság ez?

— Nem! Itt feladatom van.

— Mondja el nekem...

— Megpróbálom. Talán hallotta, hogy Afrikában, az őserdők mélyén, elefánttemetők vannak. Az állatok általában, de különösképpen az elefánt, amikor halálát érzi, kiválik a csordából s elmegy egy tisztásra meghalni. Egyedül. Csak a bennszülöttek ismerik ezeket a temetőket, ahol a tüző nap alatt a húsevő hangyáktól lerágott csontok fehérlenek.

Kimutatott a tenger irányába.

— Ez az én elefánttemetőm, Péter. Itt fogok meghalni. De addig, — ujra és ujra, ahogy a szél és a víz szétrombolja a munkámat — eltemetem a halottaimat. Nemcsak mamát, papát, Bencét, Menyust, — de Kelenházát. Thurzót, a sánta tyukost. Barna Gyurit, a gazdát. Szidit, a savanyú szájú szakácsnét. Eleméry bácsit, első tanítómat. Mindenkit, aki hozzám tartozott. Kelenházán felszántották a temetőt. Nagymama, nagypapa, Márta néni, Dezső bácsi sírja nincsenek többé. Talán kutyák hordták szét a csontjaikat, ha előbb szerencsejükre, el nem porladtak teljesen. Én itt, nap, mint nap összegyűjtöm a tengertől kidobott ágakat, gyökereket s eltemetem őket. Éjjel, amikor senki sem lát, csak a csillagok s ez az örökké nyugtalan tenger, tíz körmömmel gödröt kaparok a vizes homokba. Isten áldjon, nagypapa! Kezét csókolom, Márta néni! Ég áldjon meg téged, Barna Gyuri! A bekapart gödröcskét kidíszítem tengeri kagylóval, laposra csiszolt, barna kavicsokkal. Mama Budakeszin nyugszik, de nélküle Kelenháza elképzelhetetlen. Őt látom elsősorban, amikor gyermekkoromra visszagondolok, világos ruhában, szőke hajával az árnyékos fák alatt. Kelenháza sírja mellé temetem mamát. Maga tudja mi történt Menyussal. Messze tőlem... Pedig csak engem akart maga mellett. Menyusnak is itt a sírja, épp úgy mint mamának, papának, Bencének, s a többieknek. Amikor orgonanyilás ideje van, eltemetem Kelenháza orgonáit. Aki tavasszal nem látta Kelenházát, el sem tudja képzelni azt a lila zsongást! Eltemetem a többszázéves, öreg szilfát, amit mesz-

szi községből lehetett látni, ahogy a pusztaság fölé emelkedett. A veteményeskertet, ahol Bencével fára másztunk. A tanyát. A karámokat. Mindent, ami nincs többé. Ami csak emlék. Én maradtam egyedül, utolsónak, aki mindenre — a legkisebb ösvényre, a legtávolibb kerti fára — emlékszik. Engem majd eltemet a szegénytemetőbe a szomszéd paraszt.

A bealkonyult estében már csak homályosan látta a férfi arcát. Hallgattak.

— Nem kétségbeejtően nagy az ár, amit ezért a szeretetért fizet?

— Nem! A szeretetért soha nem lehet elég nagy árat fizetni, Péter. Ez az én mértékem. Nem Lili, nem Kelemen mértéke.

— De van egy lelki temetés. Egy belső, állandó őrzése az emlékeknek, anélkül, hogy remeteségbe kellene vonulnunk miatta.

— Lehet. Sőt, biztos van! De az nem az én utam. Valaki azzal vádolt, hogy köldöknéző vagyok. A hontalanság mindnyájunkat kicsit köldöknézővé tett. De nem azért maradok itt, hogy kiéljem magamból kontemplatív, a múltat figyelő természetemet. Nekem a fogható kell, Péter. A csontok, melyekre rákaparom tíz körömmel a nedves homokot. Maga a tény, hogy itt van a sírja azoknak, akiket szerettem, — szeretek — imát mondok felettük, — még a fákért, még a bokrokért is! — valóságosabbá tesz bennem mindent. Ez az én hűségem, Péter. Itt nincs szétszóródás. Nincs elkopás. Itt: én vagyok — s ők. Mindenki más a körön kívül marad. Menyus évekkel ezelőtt, amikor kezébe vett ilyen tengercsiszolta fadarabot, azt mondta: minden élő rostot, kilugozott belőle a tenger. Engem a fájdalom csiszolt ilyen kemény-símára, mint ezeket a kivetett, sópácolta ágakat.

A kapuban búcsúztak el, néma kézszorítással. Köréjük zárult az alvó kert apró kis rezzenésekkel telített csöndjével, fanyar illatával. Épp úgy, mint most egyedül ezen a padon, akkor is azt érezte, hogy az emlékein kivül csupán a természetben — ezekben az alvó fákban, zizzenő hullámokban, erjedő levelekben — találja meg azokat, akiket elvesztett. Jól emlékszik, Pé-

ter mielőtt begyujtotta volna a motort, mégegyszer kihajolt az ablakon. A tekintetével búcsúzott.

— Kérhetek valamit, Péter?

— Tudja!

Elfordította a fejét. Tekintete az eukaliptusfák sötétjébe veszett: ez a sötétség puha volt és áthatolhatatlan.

— Ha meghaltam, s eltemet a szomszéd paraszt, jöjjön el, és...

— Igen...

— Jöjjön el és írja a síromra Stendhal szavait azzal az érzéssel, mintha az elefánttemető sírjára írná: « *Nem a halál nagy... Csak a fájdalom!* »

A CETHAL GYOMRÁBAN

« Hozzám már hűtlen lettek a szavak... »
Babits: Jónás könyve

A nyitott ablaknál áll. Nézi a várost.

Virágillattal robban a nyár. Nyers, ragadós illattal. Itt fent a dombon virágbaborultak a kőrisfák — fehérkendős kofaasszonyok a kontyos platánok s a kócos júdásfák mellett — s türelmetlenül elfojtják a város benzin és porszagát. Tegnap még tavasz volt. Japán tollrajz finomságú körvonalak. Villanó színek. Friss illatok. Ma itt a tigrisrőt nyár, nyers szagával, aszfaltolvasztó melegével.

— Nézz szembe a tényekkel, Barbara! Pusztán éltél. Emlékezzél vissza: aki leesett a lóról, annak újra nyeregbe kellett ülni. Azonnal! Nem egy hét, nem egy hónap múlva. Lezuhant gépből megmenekült pilótákat rögtön felparancsolnak egy másik repülőre. Így, csak így lehet leküzdeni a félelmet. Csak így lehet kigyógyulni az idegsokkból.

Nézi a platánok páros sorát lent ablaka alatt, — a fény és árnyék nápolyi-sárga, veronai-zöld villanását, a törzsek szépia barnáját, a venyige-fekete járdát s idegesen kihajol az ablakon. Tekintetét mágnesként húzza az utca túlsó oldalán, a Banco di Roma előtt őrtálló fegyveres rendőr, s a szomszédos lámpaüzlet. Miért ez az érthetetlen remegés, ez a görcsös félelem...?

— Mik lesznek ennek a balesetnek a következményei, Carlo? —

Azt hitték alszik. Félig csukott pillái alól figyelte őket. Péter az ablak előtt állt orvos barátjukkal. Mögöttük, mint egy intésre felemelt ujj, lágyan himbálódzott egy virágzó jázmingaly. Akkor tavasz volt. Tíz napig feküdt a klinikán.

A lóra visszaülne. Talán a repülőre is... Csak éppen a szemközti bankba és a szomszédos lámpaüzletbe nem mer bemenni. Most itt áll. Nézi az utcát, miközben ellentétes erők húzzák, taszítják belülről.

— Nem lehet tudni! Az ütés nem veszélyes. Az idegsokk az súlyosabb. Az a tanácsom: legyetek vele olyanok, mint mindig. Talán egyben kivételezzetek: hagyjátok azt tenni, amit akar. Ebben az állapotban ez a fontos! A szervezet ösztönösen keresi a gyógyulást.

A kőrisillattól fűszerezett fojtó melegben lenéz az utcára, öt emelet magasságából s újra hallja az unszoló hangot: — Ugorj! Ugorj — Elszántan farkasszemet néz a lombos, villanó mélységgel.

Péter, Apa, Mihályka körülülték az ágyát. Később Boriska is, Mihályka dajkája, aki Nápolyból é kezett. Péter a kezét fogta. Apa idegesen cigarettázott. Vigyáztak rá, mint beteg gyermekre.

Ma is szívdobogást kap, ha visszagondol arra a jelenetre... Olyan váratlan! Olyan isszonyatos volt! Ha sejtette volna! Ha Carlo előre figyelmezteti...

Szólni akart. De nem tudott! Mintha kétszeresére dagadt volna a nyelve, fulladásig tele volt vele a szája. Ijesztő és megalázó volt az a dadogó próbálkozás, ami mintha gombócot nyelt volna — értelmetlen nyöszörgésbe fulladt.

Zokogását Carlo csendesítette. Amikor felébredt, Luminoza nővér ült ágya mellett, kezében rózsafűzér. Csönd volt. Csak a virágzó jázminág koppant az ablaküvegen.

— Ne dramatizáljon, Barbara! — Carlo hangja mély. Símogatóan megnyugtató. — Maga, mint autóvezető tudja, mi történik ha behúzott fékkel akar elindulni. Nem megy! A maga idegrendszerére ilyen fékező hatással volt a sokk. Nincs miért elkeserednie. Idővel feloldjuk ezt a bénító félelmet, a görcsbemerevedett ideget kisímítjuk!

Blokkot, ceruzát tett a takaróra.

— Írja le, mit akar kérdezni. Igérem — amennyire lehetséges — őszintén fogok felelni.

Felült az ágyban. Keze úgy reszketett, hogy táncolt a ceruza a papíron.

— Ne siessen! Megengedi, hogy rágyujtsak?

Hálásan nézett az orvosra. Szorosan fogta a ceruzát. Mélyet lélegzett.

— Meddig maradok... így? — írta reszkető, ügyetlen betűkkel. Azt a szót, hogy néma, nem volt ereje leírni.

Az orvos mélyen leszívta cigarettájának füstjét s kinézett az ablakon. Hangja síma volt. Gyanútkeltően bizakodó.

— Pontosan nem tudom megmondani. Lássa, őszinte vagyok. Lehet, hogy pár napig, — esetleg néhány hétig... Nem tőlem függ. Ami magával történt, az nem gyógyítható oltással, vitaminnal. Érti? Holnap haza mehet. Éljen úgy, mint eddig. Talán könnyebben. Jobban önmagára gondolva. Fogadjon el egy tanácsot. Nem is tanács ez, inkább terápia: sétáljon el, nap mint nap a bank előtt. Kényszerítse magát, Barbara! Amikor ott a helyszínen nem érez többé se félelmet, se émelygést, de még kíváncsiságot sem: meggyógyult!

Bólintott. Újra elővette ceruzáját.

— Elmondaná részletesen, mi történt velem?

— Mire emlékszik, Barbara?

Egy hónapja, hogy ezt kérdezte Carlo, — s ma sem okosabb. Ma sem tud többet, mint akkor!

— Mire emlékszem? Tulajdonképpen semmire... Hangokra. Valaki sikoltott. Én lettem volna? Ennyit tudok... Igen... Valamire még emlékszem. A pénztáros, Signor Mezzanotte rémülettől kitágult szemére. Nem rám nézett. Mögém. Valami villant, amit fülsiketítő dörrenés követett. Csörömpölés. Azután csönd... Mi történt akkor, Carlo?

— Neharagudjon, erre most nem felelhetek, — fogta meg kezét az orvos. — Holnap hazatér. Pihenjen. Élvezze az otthonát. Igérem, visszatérünk erre a kérdésére.

Senki nem tért vissza semmire! Hallgatásukkal falat húztak köré. Akarattal tették, hogy így kényszerüljön kitörni ebből a félelemből épített néma világból? Hát kitört! Az első lépés ez a kis szoba itt, amelynek négy falát képek borítják. Képek. Sűrűn egymás mellett. A festőálványon is ott áll egy megkezdett. Nem igen fogja már befejezni. Csak abban a megszállottságban tud festeni, ami időnként elfogja.

Elgondolkodva nézi ezeket a különös színfoltokat. Mindegyik egy-egy segélykiáltás...

Meghatóan kedvesen fogadták, amikor hazaérkezett. Bevezették. Mihályka párnát dugott dereka alá. Péter melléje ült. Átölelte.

Vajon akkor kezdődött? Nem! Nem akkor, rögtön! Vagy mégis... az első tünetek akkor jelentkeztek, mint lappangó betegségnél az enyhe esti lázak? A könnyű borzongások? Igen! Akkor kezdődött. Csak akkor még nem tudta!

Mi tart össze egy családot? — kérdezte sokszor önmagától. A megértés. A szeretet. A szavak? Nem! A szavak nem fontosak! Milyen szerencse — gondolta hálásan — hogy náluk csak az hiányzik, ami nem fontos. S mégis, amikor nap mint nap ott ült a szótlanok közt némán, érezte, tudta, hogy az embernek szüksége van a szavakra is. Némaságával mintha egyszerre tartalmatlanná vált volna az életük.

Négy hétig próbálkozott. De ez a próbálkozás kétségbeejtő banalitásba fulladt. — Mi volt az irodában? Megyünk moziba? Mit szeretnétek enni? — írta le kérdéseit, ezeket a kínos kis dadogásokat. Szegények! Ők mindent megtettek! Mindennap megkérdezték, hogy érzi magát. A választ már le sem írta. Betanult egy mosolyt — félig fintor volt — ami azt jelentette: köszönöm jól! S azután? Semmi! Várt. Remélte, hogy a többiek fogják megtalálni azt, amit ő elvesztett.

Ahogy teltek a néma napok, egyre jobban, már-már beteges móhósággal vágyott a szavak valódi értelmére. Mint aki sokáig éhezett, s éhségében már csak ételekre tud gondolni, úgy kereste, válogatta magában őket. Inyencként ízlelgette zamatjukat. S ha nyelvén el is akadtak, fülében hallotta zengésüket.

Némán kellett rádöbbennie, milyen ízesen zengő a magyar nyelv. Összetett szavakkal játszott: — szita-kötő — ismételte el többször magában. — Akác-méz. Galamb-ősz. Szomorú-fűz. — Gordonka hangja volt ennek a két utolsó szónak, sötét tónusa.

Észrevétlenül élete értelmévé váltak a szavak. Kereste őket. A gyöngyöket. Nem a kavicsokat. Mintha megütötték volna, valahányszor « izé »-ket s « hogy is hívják »-okat hallott maga körül, összerezzent. Némasága

jobban fájt, mint eleinte. Másrészt tudta, ha beszélhetne, megint a szervuszokhoz és a mi újságokhoz kellene visszatérni, hisz nem köszöntheti Pétert vagy Apát « parázs-hold » vagy « gyöngyház-csönd » felkiáltással!

Amikor úgy érezte, nem bírja tovább, megkérte Pétert vegyen neki egy festőkészletet. Keressen valahol egy szobát, ahol békében dolgozhat. Le akarja festeni a szavakat!

Ma is emlékszik Péter arcára. — Te nem tudsz festeni! — nézett rá csodálkozva. De hirtelen eszébe juthatott Carlo tanácsa, mert bólintott s megígérte, hogy mindent elintéz.

Egy boldog hónap! Egy szavakkal, színekkel töltött szerelmes hónap! Már-már elfelejtette, hogy néma, s hogy soha többé — ebben biztos volt! — nem fog újra beszélni. Valamit elvesztett. De amit kapott, az csodás, részegítő volt!

Péter a tőle megszokott nagyvonalúsággal mindent elintézett. Szobát bérelt — véletlen-e hogy a bankra néz ablaka? — s Mihálykával együtt berendezték. Olyan felavató ünnepségfélét is rendeztek neki. Boriska pogácsát sütött. Mihályka keverte az italokat. Ott volt Carlo is.

Lelkesedését az orvos jelenléte kissé lehűtötte. Rossz volt a lelkiismerete. Egyetlen egyszer sem igyekezett legyőzni érthetetlen, irracionális félelmét. Nem sétált el a bank előtt. Azt a délutánt lezárta önmagában. Várta az orvos szemrehányását. De Carlo hallgatott.

Ha visszagondol arra a délutánra, emlékszik, különösen kedvesek voltak hozzá. Valahogy úgy, ahogy egy nagybeteggel kedves az ember. Mintha valami már elválasztotta volna őket. Mintha egy folyó túlsó partján állnának és integetnének, miközben ő lassan távolodik.

Türelmetlenül várta, hogy elmenjenek, mégis, amikor egyedül maradt, úgy érezte, mint akit sorsára hagytak. Leült a földre. Maga elé rakta a kis tubusokkal teli festékes dobozt. Ismerkedett a nevükkel: Nápolyi-sárga. Terra di Siena. Cinober. Kobalt-kék. Veronai-zöld... Mindegyik nevét megmagyarázhatatlan gyöngédséggel többször elismételte, úgy, mintha becézne valakit. Találomra kivett néhány tubust, s a síma palettára nyo-

mott egy-egy pöttyöt. Kiválasztott egy középvastagságú, lapos ecsetet. Az állványon előtte fehérlett a vakkeretre felfeszített szűz vászon. — Beszélj — parancsolta. — Végre beszélj!

Nem! Így nem megy! Állt a szoba közepén s nevetségesnek érezte magát. Mit akarsz, — kérdezte kétségbeesetten. Hát még nem tanultad meg, hogy semmi sem pótolja a szavakat! Mire jó ez a komédia? Emlékezetében valami fájdalmasan felvillant, — fény, sötétség, — kiáltásokat hallott s feje felett csörömpölve hullottak le az üveglámpák. — Nem! Nem! — akarta kiáltani, de csak nyöszörgő hang jött ki a torkán.

A nagy sírások úgy tisztítanak, akár az erős szélviharok. Amikor elcsendesedett, ismeretlen béke szállta meg. Megnyugodva vette kezébe az ecsetet. A palettát. — Sármány, — mondta, s egyszerre megvillant előtte a szó színe. Ecsetét kadmium vörösbe mártotta s a vászon közepébe erős, nyugodt kézzel belefestett. Sármány! Narancsvörös szó! Az s betű sisteregve hullik az izzó á-ra, hogy a második szótagban az az izzás fellángoljon. Indiai sárgát kevert a vörösbe, hogy mint egy magból robbanásszerűen terjedjen a vásznon ez a narancsvörös, lángoló sugárzás. Végül sárgával csendesült el a szó a vászon szélén.

Így élt egy hónapig. Ismerkedett a színekkel. Újra találkozott a szavakkal. Számára az a barna volt. Az á narancs. Az ű zöld. Az í fehérezüst. Az ú fekete.

Sirály! Felfelé ívelő kékes-fehér vonalak emelik a szót a vászon közepéig, hogy ott egy merész, narancsszínű hullámvonalban lezuhanjon. Vékony ecsetet használt a fehérhez, amelynek párizsi-kék árnyalatott adott. A második szótagot kobaltsárga vonalakkal a vászon széléig vezette.

Napokon keresztül dolgozott. Szobájának négy fala lassan megtelt képekkel. Ezek a képek színfoltok voltak. Vonalak. Egy magból szertesugárzó robbanás. Senki sem sejtette értelmüket. Azt hitték játszik. Ki gondolta volna, hogy hónapok óta megint beszél...

De valaki mégis megsejtett valamit ebből az állapotból. Üvegfényű délután volt. Még félórányi világossága maradt a festésre. Sötét tónusokkal dolgozott. Boróka! Krómoxidzöldet kevert el terra di sienával, s így meg-

kapta azt a meleg barnát, ami az első szótaghoz kellett. A szó végéhez, a harangkongású a-hoz mélyebb színre volt szüksége. Kevergetve próbálta a megfelelő árnyalatot.

Csöngettek. Úgy borzasan, festékesen, az alkotás belső türelmetlenségétől remegve nyitott ajtót. Carlo állt a küszöbön.

Maga sem értette miért — megijedt. Mintha újra megszólalt volna félelmének vészcsengője. Mosolytalanul nézett az orvos arcába.

— Ne haragudjon, hogy így váratlanul magára törtem. Bejöhetek?

Barnán fénylett a szoba közepén a félig megfestett vászon. Egymásból születő körök fokozatosan lejtő sora. Párizsi-kék háttérből jobban felfénylett volna a meleg barnaság, — gondolta csüggedten s leült szembe az orvossal.

— Talán sejti miért jöttem?

Nemet intett. Elősször örült annak, hogy némaságába menekülhet.

— Nem mint orvos vagyok itt. Mint barát. Maga és Péter barátja. De a maga esetében, az orvos elválaszthatatlan a baráttól.

Hallgattak. Kint lassan bealkonyult. Van Dyk-barnán derengett a szoba. A kép sem fénylett többé. Kialudt.

— Az orvos is tévedhet, Barbara! Vagy itt a barát volt az, aki pszichológiai hibát követett el, s rosszul befolyásolta az orvost? Nem tudom!

A félhomályban felvillant az öngyújtó gyenge lángja s néhány másodpercre megvilágította a férfi arcát. Olyan, mint valami vizimadár! Keskeny feje. Csőrhöz hasonló hajlott orra. Sűrű, fehér haja, mintha bóbita volna. Gém? Daru? Lehet... De van benne valami a ragadózóból is...

— Tévesen itéltem meg magát! Azt hittem, — nem is sejti, milyen erős volt ez a meggyőződésem! — hogy maga, éppen maga, Barbara, nem fog belenyugodni egy ideiglenes állapotba.

A falakra mutatott.

— Maga megtanult beszélni! Így! A maga módján! Ezekkel a képekkel... Nem tudom, sejti-e, hogy minden elmúlt nappal csökkennek gyógyulásának esélyei!

Nem! Mégsem vizimadár! Ragadozó! Élescsőrű sólyom. Rozsdaszínű héjja, mely fészkéből ragadja ki a még vak madárfiókákat. Rétisas! Szeretett volna felugrani, ecsetet fogni, hogy kobaltviola és bitumenbarna színekben lefesse ezt a csöndesen cigarettázó férfi képében élő héjja-ragadozót, itt vele szemben. Elhúzta a száját. Carlonak igaza van! Rögeszméjévé váltak a színek!

— Ez itt játék, Barbara! Menekülés! Az embert főleg beszéde különbözteti meg az állattól. Nem igaz, hogy nincs szükségünk a szavakra! Nem ezekre! — mutatott a homályban derengő szoba falára. — A beszédre. Magának gyermeke van. Ezzel a barna félkörrel akarja kimondani: fiam! Vagy azzal a narancsvörös hullámvonallal Péternek: szeretlek! Miért mond le arról, ami az emberi élet egyik nagy adománya. Sírni, nevetni a vademberek is tudnak. Kapcsolatot teremteni szavakkal, csak értelmes ember tud!

Arcába szerette volna kiáltani: kit érdekel, mit akarok mondani! Ki figyel oda? Mindenki csak a magáét hajtogatja. Barát vagy idegen, öreg vagy fiatal, mind első személyben ragoz. Az emberek kétségbeesett monológgal szajkozzák mondanivalójukat. Fáradtan hátradőlt a székben. — Menekülés! — gondolta keserűen! — Még ez se...

— Barbara! — az orvos hangja szokatlanul komolyan csengett. — Maga megalkudott az idegsokkal! Tudja, mi az ára ezeknek a képeknek itt a falon? Az idegrendszere! Nem kínozni, meggyógyítani akarom magát! Kössünk egyességet. Még Péternek sem szólunk. A következő napokban leküzdi félelmét, idegenkedését s elmegy a bankba. Egy időre elfelejti a színeket. A szavakat. Gobozza ki emlékezetének összekuszált szálait. Ez is lehet olyan izgató, olyan lélegzetelállító mint színekkel beszélni!

* * *

A járda követ nézi. A grafitszínű aszfalton a rendőr kopogó, fényes cipőjét. Negyven lépés. Oda-vissza. A saroktól a lámpaüzletig. Negyven egyforma lépés. Negyven év... négyszáz év... örökkévalóság ebben az ideges, feldúlt állapotban.

Gyűlöli ezt a ragadós, izzadtságszagú, szennyes várost, ezeket a hangos embereket, csikorgó gépkocsikat. Gyűlöli ezt a szurokszagú, olvadó aszfaltot, amin egy szétloccsant málnafagylalt úgy vöröslik, akár egy vértócsa! Igy még soha nem vágyott — dühös, majdnem fájdalmas sóvárgással — fanyarillatú rétekre. Virágbaborult bodzabokrok fehér ernyőjére. Foltos, nagytőgyű kecskét vezetne hosszú kötélen, — s ez a torokfojtogató félelem elcsittulna benne. Gyűlöli Carlot, aki ide kényszerítette, — hogy kezdő, ügyetlen tolvajként visszalopja félelmének romjai alól annak a tragikus délutánnak az emlékeit.

A Caracalla felől, csikorgó gumikkal befordul egy gépkocsi. Felbőg a motor akár egy megsebzett állat, — a vezető durván lefékez a járda szélén. A rendőr egyforma, nyugodt léptei alig észrevehetően meggyorsulnak. Gyorsabban kopog fényes cipője. Pár pillanatig tart ez a belső riadó. Ez az éber, s mégis észrevétlen készültség. De csak önmagán és az életén — fékcsikorgással és motorbőgéssel — bosszútálló, ártalmatlanságában is ártalmas férfi száll ki az autóból.

Érzi, határoznia kell, különben feltűnést kelt így, a platánfa törzsének támaszkodva. Mióta áll itt? Nem tudja. Időérzékét elvesztette. Mint fuldokló, aki egyszerre lemond hiábavaló küzdelméről, s mint a kő alámerül, — szinte akarata ellenére, már-már tehetetlenségének súlyától lökve, gyors, határozott léptekkel belép a bank ajtaján.

Az elektromos léghűtés páramentes hűvössége úgy tapad forró testére, mint frissen vasalt, könnyű ruha. Egyszerre minden ismerős! A fekete, márvány falak. A nagy villanyóra. Ismerős a légkör. A duruzsoló hangok. A villanyírógép tompa kopogása. Fellélegzik.

A kassza előtt várakozók mögé áll. Kezében papír. Ceruza.

Hány éve jár ide? Három? Négy? Időnkén uj alkalmazottak jöttek a régiek helyére. Csak az arcok változtak. A légkör a régi. S itt maradt Mezzanotte. Ő tanította meg, hogy kell folyószámlájáról pénzt felvenni, csekket kitölteni. Mezzanotte kövérkés arcával, gomb szájával. Barátságosan csillogó tekintetével.

— Signora?

Idegen arc tekint rá a pénztárfülkéből. A fehér ingen, mint szétfolyt paradicsomos rántotta, szemébe rikolt egy pszichodelikus nyakkendő. Ki ez? Udvarias hang mögött megbúvó fáradtság. Enyhén palástolt türelmetlenség.

Tétován körülnéz. Hirtelen nem tudja mit csináljon. Mezzanotte, hol vagy?

— Signora!

Az udvarias, de erélyes felszólítás félreérthetetlen. Mögötte mozgolódnak. Kapkodva írja, ideges betűkkel.

— Signor Mezzanottét keresem!

A pénztáros álarcszerű mozdulatlan arca életre kelt. Tekintete már nem egykedvű. Váratlanul, úgy tekint rá, mint emberre. Mi ez? — gondolja — ahhoz, hogy ne egy szám legyek csupán a sok között, a jelszó: Mezzanotte? Miért ez a kíváncsi figyelem?

— Pillanat türelmet kérek!

Nézi a márvány falakat. A kerek villanyórát. Mi történt itt, egyszer? Délután? Semmit nem érez. Itt állt. Szemben Mezzanottéval. A pénztáros mögéje nézett, kitágult, rémült tekintettel. Mezzanotte! Hol vagy? Te, egyesegyedül te tudnád megmondani, mit láttál akkor. Mi történt, hogy azóta nem tudok beszélni...

— Az igazgató várja, Signora!

Mit akarnak tőle? Most már menne. Menekülne. De fogva tartja a jelszó! Mezzanotte, mon amour... Keserű fintorba húzódik szája. Egy kurtalábú, kövérkés tisztviselő fogja megváltani? Éppen ő! Nem Péter, vagy Mihályka. Még csak Carlo sem! Mezzanotte lenne az, akinek odakiálthatná a némaságában megérett végső szót... De hogyan kiáltson, ha nincs hangja? Egy gyűrött papirdarabbal?

Az igazgató hűvös, diszkréten hivalkodó fogadója köréje csukódik. Ezt az őszülő, jólöltözött s mégis szintelen férfit csak futólag ismerte. Péter mutatta be évek előtt amikor folyószámlát nyitott a nevére. Mi az oka annak, hogy fogadja? Vagy másról van most szó?

— Signora! Örülök, hogy itt láthatjuk köztünk. Auguri!

Ennek is olyan síma a hangja, mint Carlonak. Amikor valami borzalmasat akarnak neki mondani ezen

az olajsíma hangon beszélnek vele. De miért? Istenem, miért így? Nem érez mást, csak halálos fáradtságot.

— Megható volt, az az általános, spontán szimpatia megnyilvánulás, a bankrablás után. Nem sejtettük, hogy ennyi barátunk van! Sajnos, olyan világban élünk, amikor reggel nem tudjuk, mire ébredünk. Százhúsz millió ment füstbe, akkor délután... S ha a halottakra gondolok...

Elhallgat. A síma, könnyed hang csüggedést, fáradtságot palástol. Mint az idegen arcú kasszás tekintete. Mi történt itt? Mégis vértócsa volt! Nem málnafagylalt! Valahol csörömpölve hullanak le az üveglámpák... Ordítani szeretne, de csak néma, tágranyílt tekintettel nézi a férfit.

— Egy rendőr. S egy járókelő... Megsebesült a lámpaüzlet tulajdonosa is, Armando, akire menekülés közben rálőttek a banditák. De hisz mindezt úgyis tudja, Signora! Minek felkavarni a szomorú emlékeket...

Igen! Feje mellett fütyült a golyó... Mezzanotte rémülettől kitágult szemét nem tudja elfelejteni. Pattogva repültek ezerfelé az üvegszilánkok. Felsivitott a vésszcsengő. De a képből hiányzik még valami!

Türelmetlen kézzel löki elé a papirlapot.

— Mi történt Mezzanottéval?

Csönd! A platánok nápolyi-sárga, veronai-zöld villanása, a törzsek szépia-barnája, a venyige-fekete járda... mindez csak díszlet a halálhoz! Enyészet bűzlik a kőrisfák keserű szagában, a szétloccsant málnafagylalt: vér...

— Mezzanotte betegszabadságon van — szól csöndesen a férfi s elfordítja a fejét. — Hosszú betegszabadságon. Mi baj, Signora?!

El, el ebből a hűvös, síma teck-fészekből, ki az olvadó, szennyes aszfaltra, a benzingőzbe, a kőrisvirágszagba. Ki a dzsungelba, ahol ondolált hajú, csipkésingű, Maseratin száguldó tupamarosok osztogatják az ingyenes halált. Ki ebből a vajszínű, szagtalan szobából, mielőtt rosszul lesz! Kint szalad a veronai-zöld platánok alatt, a Circo Massimo felé. Szandálja csattog a kövön. Két halott. Egy kopogos cipőjű rendőr. S egy gyanútlan járókelő. Tán a fizetését akarta felvenni. Nyaralni készültek. Oda, ahol szénaillatos a levegő, s vér-

szegény kisfia foltos kecskét vezetett volna hosszú kötélen. Két halott. Az egyik ő lehetett volna.

Cinobervörösen integetnek a virágzó oleanderek. A Palatinus égetett sziénai barna. El! El! Akárhová!

A piros forgalmi lámpa előtt lihegve megáll. Csikorogva fékez mellette egy gépkocsi.

— Szálljon be, Barbara!

* * *

Az ajtó két szárnya nyitva. Mégsem jutnak beljebb az embertömegtől. Fényképezőgép lámpája lobban. Elfordítja a fejét. Carlo keze keményen szorítja csuklóját. — Permesso! — mondja csöndesen. — Permesso! — A szűk előszobában alig lehet mozdulni. Mint egy film bemutatóján, úgy tolonganak; akik befelé tartanak, összeütköznek a kifelé jövőkkel. Egy csukott ajtó mögül monoton fájdalommal jajdul egy női hang. Szabályos időközökben, mintha vajúdna. Hátborzongató ez a hosszant elnyúló sírás. Az emberek arcán kíváncsiság. Palástolt életöröm: nincs baj! Még élünk... Kik ezek itt, akik karral, könyökkel fúrják magukat előre? Rokonok? Ismerősök? vagy csak kíváncsiskodók? Sziszi jut eszébe, aki egyszer — a nők izléstelen s mégis cinkos bizalmasságával — bevallotta, hogy soha olyan szenvedélyesen nem élvezi a szerelem testi együttlétét, mint amikor valamelyik ismerősének halála hírét hallja... A halál közelségében felfokozódik az életösztön... Ezt érzi, amikor ezeket a jóllakott, zsírosan elégedett arcokat látja, akik majd a halottasszoba előtt magukra öltik a gyász álarcát.

Újból feljajdul a hang! Hetek reménységét siratja ez az asszony ilyen keservesen! Miatta halt volna meg...? Szeretné Carlot megkérdezni. De papírja, ceruzája a direktor szobájában maradt. — Nézd ezt a nőt! — suttogja valaki szomszédjának. Kíváncsi szemek mustrálják. Ő? Mégis ő volna az oka...? Ez itt az ebédlő. Az asztal körül kihúzott székek. Egy tálon száraz sütemény. Használt kávéscsészék. Halotti tor! Carlo lenyomja egy székre. Mint alvajáró, úgy engedelmeskedik.

Poharat állítanak eléje. Ki ez a feketeruhás, ünnepé-

lyesarcú férfi? Carlo csöndesen magyaráz. Az lopva ránéz. Bólint.

— Igya meg, Barbara!

Elfordítja a fejét. De Carlo most orvos. Érzi a hangján. En nem kérés. Utasítás. Egy hajtásra kiissza a ragadós, színtelen italt. Folyékony tűz... Tűz... A bandita arcán selyemharisnya. Mint a filmekben... A szeménél két lyuk. Két fekete lyuk... Istenem! Csak ezt a jajgató, egyformán panaszkodó hangot ne hallaná többet! — Nézd ezt a nőt — suttogták kint a folyósón. Mégis ő a hibás! Mezzanotte! A csöndben felsivított a vészcsengő. Az álarcos elsütötte a pisztolyt... A feketeruhás férfi mellé lép, s könyökénél fogva felsegíti. — Carlo! Nem megyek! — szeretné kiáltani, de csak a tekintete könyörög. Már vezetik. Kisírt szemű öregasszony jön feléje. Ugy fogadja, mintha ő is a gyászolókhoz tartoznék.

A folyósó ezen a részén halkabb a beszéd. Valaki szorgalmasan jegyez. — Ujságíró — suttogja az öregasszony. Holnap a napilapok első oldalon hozzák majd a hírt: Meghalt az aventinói bankrablás súlyosan megsebesült tisztviselője. Feléje mutatnak. Az ujságíró nekilendül, hogy áttörje az embergyűrűt. De az öregasszony gyors mozdulattal betuszkolja egy szobába.

Csak a gyertyákat látja. Orrát megcsapja a füsttel kevert virágillat. Két apáca térdel az ágy végénél mozdulatlanul.

A félig lehúzott redőnyökön csíkosan szűrődik be a nap. Egy Raffael kép fölött poros olajfaág szürkéllik.

Innen nem hallani az elnyúlóan jajgató hangot. Szárazon csörren az egyik rózsafűzér. Kétségbeesett elhatározással az ágyra tekint... Hogyan? Ez volna a halál? De hisz ez béke! Csöndes, szinte boldog alvás! Seliger Tod! Hallja Liszt zongorafutamát a Békés Halálról! A Notturno könnyű, lágy futamai, mint hullámok csobbannak a parton. Most már mindent ért. Lát. Tudja: ez a csöndes, sápadt ember akkor, a pénztárfülkéből kihajolva gyors, erőteljes mozdulattal odébb lökte.

Mezzanotte mon amour... ez a mi kettőnk titka. Nézi a sápadt arcot. Az elsimult homlokot. Te türelmes! Te jó! Köszönöm neked! Lehajtja fejét: miképpen mennyben, azonképpen itt a földön is...

De a földön csikorgó autókon, kisportolt testű, pénzéhes gyilkosok rohannak. De itt voltál te is, köpcös kis emberke. Van vértócsa a venyigeszínű aszfalton. De van szeretet is.

Könnyei elvakítják. Támolyogva keresi a kilincset. Nyílik az ajtó. Péter áll a küszöbön. Magához öleli.

Együtt lépnek az ebédlőbe. Carlo, az öregasszonnyal, az ablaknál áll. Jöttükre elhallgatnak.

A hirtelen csöndben a Békés Halál utolsó akkordjai elhalkulnak. Megszűnnek. Tudja: valakitől most búcsúzik.

— Isten — suttogja. Majd hangosan. Kiáltva. — Isten!

Egy embernek kellett meghalnia, hogy megtanulja: ezt a szót, csak ezt az egyetlenegy szót érdemes kimondani!

MEDVETÁNC

Hirtelenében nem tudta, az ég vagy a tenger kéklik az ablak keretében...

Áll. Jeansben. Derekán csomóra kötött piros vászoningben. Hosszú, szőke haja farokra hurkolva. Esőkabátja, bőröndje egy széken. Úgy áll, mintha indulna. Pedig alig érkezett.

— Miért ma? Éppen ma, Trudy? Tudod nem mehetek veled!

— Jobb így, Raimondo! Egyedül akarok lenni.

A kerek toronyszoba körülfogja, mint a dió barna burka. Barna: kenyér-héj, csiga-ház, fenyő-törzs, cserebogár-hát... Melyik szín illik leghűségesebben ehhez a kerek szobához, ahol a tompa félhomályban csak egy négyzetméternyi ablak világít ibolya-kéken...

— Már megint?

— Megint!

— Megtudhatom végre mi van veled?

A vasrács kockákra vágja ezt az ibolyaszínű kékséget. Akkorkákra, mint egy gyermek építőkockái. Tizenkét kocka kéklik előtte a végtelenségből!

— Megöltétek az akácfáimat!

— Szóval ezért duzzogsz napok óta!

— Képzeld, ezért! Fogadok, te még azt sem tudtad, hogy ablakod alatt akácfák zöldültek. Ilyen természetpusztító népnek, mint a tied, a fák csak arra valók, hogy kivágjátok őket...

— Miért csinálsz mindenből tragédiát, Trudy?

— Öregek voltak. Tavasszal fürt fürt mellett szorult. Fehérlett a járda a lehullott szirmoktól. Árnyékot adtak. Illatot. S nekem — emlékeket!

— De én mit tehetek...

— Először az ágakat fűrészelték le! Csak a csonka törzsek meredeztek sebzetten. Akkor még reményked-

tem, hogy nyomorékon is — de újra kihajtanak. A gyökerek friss nedveket indítanak a törzsbe, — már láttam előre a borzas kis levélcsomókat a sebhelyes végtagokon. De másnapra befejezték a böllérmunkát. Szétdarabolták, kibelezték őket, mint vágóhídon a leölt állatot.

— Trudy! Elég!

— Már zöldültek. Ezer és ezer levél-gyerek nyújtózott a napon. Az öreg fák büszkén felmutatták őket, ahogy az anyák mutatják meg újszülött gyermeküket. Életvídám, kíváncsi rügyek voltak. Megölték őket is. Napokig éreztem a szétdarabolt törzsek nedvének édeskés, fanyar szagát. Elvéreztek előttem... s én csak álltam. Nem tudtam segíteni.

— Ilyen idegállapotban megtilthatnám neked ezt az utat!

— Próbáld meg!

— Csak egy telefonhívásomba kerül. Carlo visszaveszi a kulcsot.

— Csak gondolod! Carlo annyival...

— Tapintatosabb. Megértőbb. Ezt akartad mondani?

— Ezt is. S még azt: európaibb. Annyira nem hasonlít hozzátok! Nem közétek való! Neked a magad fajtájából kellett volna nősülnöd és ökröt venned, ahogy a közmondás mondja! Egy olasz nő nem csinált volna jelenetet néhány öreg akácfa miatt...

— Az biztos! Ti magyarok csak dramatizálni tudtok!

— Felejts el két hétre, Raimondo! Élj úgy, mintha nem léteznék! Elmegyek, hogy tőled távol megértsem, mit lehet még jóvátenni köztünk. Miben vagyok hibás. Miben nem. Mennyit engedhetek, — de hol az a határ, ahol meg kell állnom, különben elvesztem belső önmagamat. Egy óra múlva indulok. Liza néni majd vigyáz rám!

Ilyen dacos, lázadó állapotban hagyta ott Raimondot. Önmagával, férjével, s a világgal elégedetlenül indult délnek. De Padulában, amikor letért a széles autóútról s bent járt a Sila hegység szelídgesztenye erdejében, mintha leszakadt volna róla az a nyomasztó, fojtogató érzés, ami hónapok óta megülte. Megállt egy faluban. Juhtúrót, kemencében sült parasztkenyeret pakolta-

tott be magának. Faszénen sütött, füstös ízű volt a kenyér. A friss, sós juhtúró csípte a nyelvét.

Szemerkélt az eső. Az erdő ismerős szagával fűszeres sáfrányillat keveredett. Leállt az út szélére. Nyelvén még érezte a kenyér kesernyés füst ízét. A túrónak rég elfelejtett, gyermekkora uzsonnáinak íze volt, — s hirtelen könnybe borult a szeme. De ez is ehhez a szokatlan, kissé exaltált boldogsághoz tartozott, ez az ízeken, illatokon keresztüli emlékezés. Az ember lehet boldog és boldogtalan egyszerre...

Kalábria kopár, kisértet-szürke hegyei között már fázott. A honvágytól didergett. Sehol egy fa. Zöld bokor. Csak szikla. Széltől és víztől símára csiszolt hegyfalak. Víztelen, sziklatörmelékkel teli, tátongó folyómedrek. Az otthoni kert fáiért kínozta a honvágy. A nyárfákért. Hogy susogtak, rezegtek a szélben ezüstösen vagy fekete, zölden, ahogy éppen a szél kifordította a levelüket. Ami volt, nincs többé. Eltűntek a nyárfák. Az akácfákat kivágták ablaka alatt... Raimondo pedig idegen, mint ahogy idegen ez a nép is, amelyik befogadta. Ki a hibás?

Derült. Felcsillant előtte a valószínütlenül zöld kalábriai tenger. Maga mögött hagyta a hold-tájat. Lankás dombokká szelídült a vidék. Széltől nyomorított tuják, fekete kerubfák, vérszegény szőlőtövek kapaszkodtak szívósan a köves talajba. Mit csináljon? Köszöntse előbb Liza nénit? Nem! Egyenesen a toronyba megy. Carlo az egyik virágcserépbe rejtette a kulcsot.

A szaracén őrtorony ég és tenger között magasodott egy domb tetején. Carlo művészi érzékenységével megértette, hogy a rombadőlt tornyot a maga régi valóságába kell újraépíteni. Épek a csipkés lőrések. A boltíves ablakok vonala töretlen. Frissen vakolt a láncos, felvonóhidat utánzó feljárat. Bent: modern kényelemmel berendezett középkor. A többméteres falban beépített konyha. A felső szobát csigalépcső köti össze a földszinttel. Semmi sem hiányzik: csempés fürdőkád, kinyitható ágy-dívány, villanytűzhely. De ez a kényelem szerény. Majdnem rejtőzködő. A méteres barna falak uralkodnak itt. Csönd. Dió belsejének barna csöndje. A fákra gondol. Azokra a kibelezett, öreg akácfákra... Fölkuporodik a díványra. Fejét karjára hajtja.

Amit keres — nem létezik... Ez a sóvárgás... ez a megnevezhetetlen nosztalgia, a lélek vergődő keresése, mi ez...? Az eltűnt gyermekkor fáj? Ezt keresi? Mindenkiben? Igen! A gyermekkor gyanutlanságát. Feltétlen bizalmát. Azt a maga teremtette álomvilágot, mely — akár ez a torony — köréje csukódik, mint dió csonthéja, s megvédi a hideg, meztelen valóságtól. Hová lett a zizzenő esőben szárnyaló boldogság? Súlytalan lebegés? Szertefoszlott a Sila erdejében érzett extázis is... Olyan ez a torony, mint valami középkori börtön. Kezét nyújtja a fénylő kockák felé... Mit keres itt? Már bánja, hogy Raimondot megsértette. Menne... maradna...

S akkor a súlyos, barna csöndben váratlanul furulya szól. Mikor hallotta ezt a hívást? Ezt a visszatérő, egyhangúságában is érzéki melódiát? Talán elmúlt életének egyikében... egyszer, egy görög erdőben? Tikkasztó melegben, olajfák között...? Az ablakhoz szalad. Arcát a hideg vasrácshoz szorítja. Cserjés, köves domboldal szalad le rézsút a tengerhez. Egy széleskoronájú kerubfa árnyékában egymáshoz szóruló, pihenő birkák. Fényesszarvú, fekete kecskebak magasodik ki közülük. A furulya hív. Csalogat. Pikkelyesen csillog a tenger. Hirtelen az egyik cserje mögül kilép a pásztor. Háttal áll. Magasra emelt fejjel, mintha a ludbőrös tengernek furulyálna. Mi ez? Pogány köszöntő? Titkos szertartás? Arcát vágja a hideg vasrács. Ösztönösen érzi, hogy ez a száraz, köves föld titkot rejt magában. Kinek a titkát? És ki az a másik feketeruhás férfi, aki egy hajlott olajfatörzshöz támaszkodik? Arcának körvonala homályos. Csak a tekintetét érzi, mintha száz és száz tűvel szúrkálnák a bőrét. A furulya sír. Nevet. Könyörög. A fekete férfi s a fekete kecskebak mozdulatlanok. Érthetetlenül hegborzong, mint aki fázik. Becsukja az ablakot. A hideg falhoz símul. Remegő szívvel.

* * *

— Ki lakott Carlo előtt a toronyban, Liza néni?

Az oszlopos tornácon ülnek. Mária, a lompos szolgáló, apró kávéscsészéket s egy teli nápolyi kávéfőzőt tesz az asztalra. Előttük ragyog a tarantoi öböl.

— Nem tudom, fiam! Kérdezd meg Carlot. Senki! Ki lakhatott volna? Félig rom volt, amikor Carlo megvette.

Liza néni gondosan fésült ősz hajával, fekete ruháján fehér csipkegallérral, maga a megtestesült vidéki konformizmus...

— Egy pásztor! Vagy valaki a halászok közül...

— Mondom, hogy senki! Inkább, mintha elkerülték volna. Félelmetes ott egyedül éjszaka. Te is jobban tennéd, ha nálam laknál! De most arról beszélj, miért nem jött veled Raimondo!?

Nézi a tengert. Apró halászhajók lebegnek a messzeségben. Lusta, őszi délután. Mintha nyár lenne. Még dongnak a méhek. Torkossak a darazsak. Ez az az óra, amikor az ember az idegeiben érzi, hogy megállt az idő, s hogy soha, soha semmi sem fog történni ebben az eldugott kis fészekben. Mégis kár, hogy Raimondo nincs vele. Ismét olyan lesz ez az út, mint a többi. Kiábrándító! Idegesen cigarettára gyújt.

— Nem ért rá, Liza néni. Tudja milyen elfoglalt.

— Én már öreg vagyok, tehát megmondom, amit gondolok: nincs ez így jól, fiam! Ez nem Róma! Itt délen vagyunk! Itt nem kószálhat egy fiatal asszony az ura nélkül!

Lehúnyja a szemét. Nem a Liza néni — Raimondo hangját hallja. Amikor megkérte a kezét — éppen a menekült táborból szabadult — virágzó erdőt igért neki. De hamarosan tilalomfákkal telt meg ez az erdő. Akkor még nem gondolt arra, hogy milyen különbözők, s hogy két ilyen különböző lény nem tudhat együtt élni. Őt európainak nevelték és a menekült élet megedzette. Raimondo kalábriai mindazzal a délolasz gondolkodásmóddal ami a szó mögött meghúzódik. Az ilyen házasság nem sikerülhet csak akkor, ha az egyik végkép megadja önmagát. De miért más Carlo? Hogyan különbözhet ennyire két testvér egymástól?

Döbbenten érzi, hogy nem lett volna szabad ide, éppen ide visszatérnie, hogy tisztázza önmagában Raimondoval való kapcsolatát. Itt csak a férje rovására billenhet a mérleg, mert sűrítve kapja mindazt, amit kifogásol benne, s ami elviselhetetlenül idegen neki.

— Miért mondja mindezt nekem, kedves? — néz az

öregasszony szemébe. — Jól tudom, hogy délen vagyunk. Maga gondoskodni fog arról, hogy ezt egy pillanatra se felejtsem el! De valamit én se engedek magának elfelejteni! Azt, hogy Raimondo tudta, amikor feleségül vett, hogy nem úgy gondolkodom, mint ő. Tudta hogy más vagyok. Más földről való. — A fákat látja. Kivágva. Szétdarabolva. — Engem nem kötnek a maguk előítéletei! Ahhoz meg már nem vagyok elég fiatal, hogy átneveljenek. Mi történne, ha elfogadnának. Úgy, ahogy vagyok. Mi volna, ha a szívükben is elfogadnák ezt az idegenből jött asszonyt.

Liza néni ajka lebiggyed.

— Nálunk, amikor egy asszony szereti az urát, alkalmazkodik is hozzá.

Nálunk! Mindig csak ez a nálunk, ez a végzetes szó, mely határokat von ember és ember közé. Ő is mondhatná! Hivatkozhatna apja és anyja nyílt, őszinte kapcsolatára. Kölcsönösen megbíztak egymásban. Raimondo beteges féltékenységének első és végső oka a bizalomhiány.

— Ez a « nálunk » nekem mindig csak « maguknál »-t fog jelenteni!

— Fáj, amikor így beszélsz. Csinálni, látom úgyis azt csinálsz, ami akarsz. Mégis: nyugodtabb volnék, ha Raimondo veled volna!

Hirtelen összeszorul a szíve. Ahhoz, hogy szabadon, előítéletektől mentesen léphessünk előre egyet, valakit akaratlanul is meg kell ütnünk. Milyen élet ez, ahol minden szabad lépés ára egy ütés? Megsímogatja az öregasszony ráncos kezét.

— Ne aggódjék, kedves! Mire megbotránkozhatnának a félig lehúzott zsaluk mögött leselkedő vénaszszonyok, — én már nem leszek itt. Rövid időre jöttem. Engedje meg, hogy a magam módján boldog legyek...

—Nem azért mondtam, hogy megbántsalak, — mentegetődzik az öregasszony. — Tudod, hogy szeretlek. De sokszor az az érzésem, hogy a vesztedbe rohansz. Féltelek, Trudy!

A tengert nézi, azokat a színes, lebegő halászbárkákat, azt az egymásbaolvadó két kék végtelenséget, — s érzi, hogy az öregasszonynak igaza van. Valami robban benne, — valami visszafojtott indulat, amit maga

sem ismer. Carlora gondol. Nyugodt, hűvös tekintetére. Fínom, hosszú ujjaira, tapintatos, majdnem észrevétlen segítségére, ahogy a nehéz pillanatokban egy lelki holtponton átsegítette. Carlo: a szaracén őrtorony. A múlt titokzatos visszhangja egy prózai jelenben. Raimondo a jelen.

Mint aki hirtelen elszégyenli magát, felugrik. Megcsókolja Liza nénit. Menekül.

* * *

A tengerparti utat választja. Azt, ahol Raimondoval járt öt év előtt. Leállítja az autót. Igen. Itt. Körülbelül itt lehetett.

Nászúton voltak. S egyben rokoni látogatáson. Boldog volt, mint párnapos asszony? Emlékszik: se boldog nem volt, se felszabadult. Csak azokat a kopár, jéghideg sziklákat látta, mintha valami megnevezhetetlen tragédia lapulna a kénsárga kövek között. Raimondo a dombtetőn magasodó toronyra mutatott.

— Ott él az öcsém! Exaltált. Bolond. Képzeld el, milliókat költött, hogy lakhatóvá tegye azt a volt romhalmazt. Én, ha csak belépek, úgy érzem, megfojtanak a vastag falak.

— Pedig szép! Több: gyönyörű!

Raimondo összehúzta a szemét.

— Az az érzésem, ti ketten jól meg fogjátok érteni egymást. Mintha valami belső hasonlóság volna köztetek...

Nézte a tornyot. Nem válaszolt. De akkor, ott a tengerparton döbbent rá először, milyen magányos férje rokonsága között. Sokszor még Raimondo is idegen, különösen, amikor azzal a számára érthetetlen déli tájszólással beszél. — Mit keresek itt! — szerette volna kérdezni, de tapintatosan hallgatott.

— Gyere! Sétáljunk.

Raimondo nem figyelt rá. Az olajfást nézte, ahol a szürke ágak rácsa mögött fehéren villant valami.

— Jön Carlo! Itt az ideje, hogy megismerjétek egymást!

Hármat füttyentett. Karonfogta s húzta magával.

Megmagyarázhatatlan félelem fogta el. Szaladni, menekülni szeretett volna. Kihúzta karját Raimondo ke-

zéből s megvetette lábát a nedves homokban.

— Eredj te!

— Mi van veled? Az előbb te akartál menni...

Leült, mint aki hirtelen elfáradt s várta azt az idegent, aki az olajfák ezüstös-fekete hátteréből jött, jött feléje feltartóztathatatlanul. Fejjel magasabb volt Raimondonál. Szőke. Férje, mint általában a déli férfiak, alacsony, fekete. Ha nem tudta volna, hogy kicsoda, hoszszúlábú, vékonycsontú svédnek, angolnak is nézhette volna. Kamaszkorának egyik kedvenc s már-már elfelejtett verssora jutott eszébe hirtelen. Elmosolyodott. « *Gémlábú sasok csodalények, ezek a gascogni legények, s Castel-Jaloux a kapitány* ».

Valahonnan a magasból szőke, kékszemű sógora lehajolt hozzá s megcsókolta a kezét. Majd kétoldalt az arcát.

— Nekem szól ez a mosoly?

Nevetve válaszolta.

— Félig... Amikor megláttam magát...

— Magát?!

— Bocsánat: téged, — hirtelen megértettem Rostand Cyranoját.

A férfi elgondolkodott.

— Csak nem az orrom?

Együtt nevettek.

— Dehogy! Amikor váratlanul kibukkantál az olajfásból, az jutott eszembe, hogy a gascogni legények, — a híres gémlábú sasok — lehettek olyanok, mint te! Ilyen csupaláb, s mégis szárnyalni tudó emberek. A furcsa az, hogy ezt, ezen az idegen tengerparton értettem meg. Nem különös az élet?

— Köszönöm ezt a jóleső elismerést.

— Ne köszönd! Én így érzem! Csakhogy én — én nem vagyok Roxane!

— Roxane az örök nő! Nem csak külsőjében. Reakcióiban, vágyaiban is. Egyszerre akar mindent. Férfiszépséget. Ezért szeret bele Christianba. De a férfi szellem sziporkázását is akarja. Kell a polgári biztonság. A megbecsülés. De ugyanakkor a szerelem eksztázisa is. Úgy, mintha valaki a tüzet és a vizet akarná egyszerre...

— Roxane buta volt és önző! Nem vette észre, hogy egy illzióba volt szerelmes.

— A szerelembe volt szerelmes, — mint általában a nők...

— Miről beszéltek itt tulajdonképpen, — vágott közbe ingerülten Raimondo. — Ki ez a Roxane, akit ti közösen ismertek?

Akkor nevetett először, szívből nászútján. Carloval akaratlanul is egymásranéztek, s cinkosan összemosolyogtak.

Még aznap továbbutaztak Sziciliába. Carloval Rómában találkozott újra. De akkor már tudta, hogy késő. Késő? Mihez? Még önmagában sem mondta ki a választ...

Észre sem vette, bealkonyodott. Nézi a ciklámenszínű tengert, s feje felett a cirmos felhőket. Élete csupa ellentmondás. Mindig végletek közt ingadozott. Félelem, vakmerőség. Megadás, lázadás. Magányosság, emberi kapcsolatok keresése. Vajjon otthon másképp alakult volna sorsa? Nem! A szabadsághiánytól is lehet szomjasan fuldokolni! De ha már eltépte magát a nemlétező, s a benne mégis élő otthontól, miért nem volt ereje magányosságát egyedül elviselni? Miért éppen Raimondo? Mint Roxane, ő is egy illzióba lett volna szerelmes? Kérdések, amelyekre ez az árvácskakék ég nem ad választ. Magányos sirály repül el feje felett s lassú, mély szárnycsapásokkal eltűnik az egyre sötétedő alkonyatban.

* * *

Nyitja a vastag vasszegekkel kivert, nehéz tölgyfaajtót. Hogyan? Világosan emlékszik, reggel kulcsra zárta! Belép a barna félhomályba. Milyen komor, zord este ezek között a tömör falak között! Felkattintja a villanyt. Fürkészve körülnéz. Valaki járt itt! Hideg cigarettafüst kesernyés szaga úszik a levegőben. Az asztatalon egy ottfelejtett, üres pohár. Csönd! Évszázados csönd néz vele farkasszemet. Mitől fél? Hiszen a magányt akarta! Ki járt itt? Carlon kívül kinek van még kulcsa a toronyhoz? Sorra felgyújtja a lámpákat. Leül. Szembe az ajtóval. Vár.

Ez az óra az, amikor az asszony a munkából hazatért férje elé tálalja a gőzölgő levest. A gyermekek már vacso

ráztak. De még csipegetnek a kenyérből. Belekóstolnak a borba. Ez az együttlét órája. Az esti fáradtságé. Meghitt hallgatásé. Elszunnyadtak a gondok. Elaltatta őket a vacsora melege. Szépiakék a tenger. A sziklák kormosak. S mint érett szőlőszemek sárgán ragyognak a csillagok.

De a boldogsághoz elég-e a kenyér-izű béke? Elég-e a csontot átjáró leves melege? Nem! Meg is kell osztani egymás lelkét! De hogyan, ha a szíve legmélyéről föltörő érzelem csakis az ő anyanyelvén tolmácsolható! Csak úgy valódi! Ennyi — nem több — kellene ahhoz, hogy két ember lélekben egymásra találjon. « *Más vagyok, mint más. Magasan, tükésen, / Igy kell már élnem, s ha te nem volnál itt, / Tán nem is látnék melegebb szemet zord / Csillagoknál* ». Fogadj el így! Ilyennek. Ne neheztelj rám azért mert nem olyan vagyok, mint azok, akiket eddig szerettél. « *Lásd, a föld kibillen alólam, és mint / Visszatérő láz, kamasz éveim vad / Gőgje megújul/S mindentől eltép* ». Hiszed-e, hogy ez a gőg csak bizonytalanságomat takarja. Gyökértelenségemet. Szükségem van rád. Megértésedre. Szótlan biztonságodra, hisz sorsom mindenkitől eltépett, s te maradtál nekem egyedül. Ha így, csak egyetlenegyszer így tehetné Raimondo kezébe életét! Nem! Soha senkivel, csak saját magányos fajtájával szabadna házasságot kötnie a menekült magyarnak! Mert akkor tud feloldódni a lélek vergődő keresése, amikor egy asszony nem csak a vacsorát, de ezeket a lélekből fakadó sóhajtásokat is férjének ajándékozhatja. « *Köszönöm, hogy itt vagy. / Szólj egy szót, s én úgy teszek egy szavadra. / Mint szökött mackó ha vidám kedvében / Bércei közt új / Táncra áll kétláb a vadonban; mancsán / Zeng a cintányér ami rajta még; az / Éji vándor hallja, megáll, s az erdő / Titkain ámul.* » (*)

Feláll. A telepatia megérzésével tudja, ki az aki itt járt. Aki itt van. Leoltja a villanyt. Megindul fölfelé a csigalépcsőn. Milyen ostoba volt, amikor azt hitte, szabadon választhatja két hét magányosságát. Hogyan mondta Liza néni: « Itt délen vagyunk fiam. Itt nem kószál-

---

(*) Babits Mihály: Medve-nóta. (Versrészlet).

hat egy asszony az ura nélkül... » Megoldódott az olajfának támaszkodó, fekete férfi rejtélye is... Ő hitte csak, hogy görög ízű köszöntő. Pogány szertartás. Raimondo bizonnyal már Rómában is figyeltette. Lassan lép. Lépcsőfokonkint megáll. Semmi sem változott! Marad minden a régiben! Marad a fájdalom. A lélek vergődő keresése. Marad a cintányér, amivel az idomított mackó, szomorú tekintetében szökésének vidám emlékével, engedelmesen veri a betanult cirkuszi nótát.

HERNYÓSZERELEM

« ... vaksötétben
tapogatózom
a Lelked után
olyan ez mint a szembekötősdi
'erre csörög - arra csörög'
s
mindig
habarcsos falat érek ... »

Saáry Éva

Úgy támolyog, mint aki részeg!

Tótágast áll a világ! A fák. Az emberek. Csillagok robbannak. Kék égen zöld csillagok. Robban a fájdalom is. Vállában, balkarjában végig, le egészen az ujjakig. Szikrázik az ég! Erősödik a fájdalom, míg úgy érzi, nem bírja tovább s öklendezve elfordul.

— Rosszul vagy, Melinda? — kiáltott Sandra, amikor észrevette, hogy félresepri az aktákat, s az asztalra bukik a feje. Szólni akart. De elsötétült előtte a világ.

— Rendeljetek egy dupla feketét!

— Dehogy! Legjobb ilyenkor egy pohár Fernet!

— Nem látjátok, hogy rosszul van! Fektessétek már le...

Egyedül Sandra nem kapkodott. Karonfogta. Betámogatta az osztályfőnökhöz.

— Menjen egy hét betegszabadságra, Signorina! Én is, kollegái is, egészségesen akarjuk viszontlátni!

A férfi szánakozó tekintete lesiklott arcáról s megállt kendője csücskén. Azelőtt — milyen távolinak tűnik — gyűlölte ezt a hályogszínű irodát. Undorodott a kétestisztaságú mellékhelyiségektől. Most egyszerre úgy érezte, itt az otthona! Ezekben a szobákban valami történik, amit mindennapi nyelven életnek neveznek. Nevetés. Pletyka. Jelentéktelen, mindennapos intrikák.

Semmiségek. Élet! Ha színtelen, érdektelen megnyilatkozásban is — de élet! Istenem! Már itt tart?!

— Csak egy szúrás az egész... Igy! Ugye nem fájt?

Az orvos kihúzta a tűt karjából s a vérrel teli üvegampullát óvatosan egy fémtálcára tette.

— Jöjjön vissza egy hét múlva! Amikor a vérvizsgálat eredménye a kezemben lesz, többet mondhatok. Ne aggódjon, — fájdalmai nem bizonyítanak semmit! Felírok egyelőre egy nyugtatót, — de minden nyugtatónál többet ér tanácsom: éljen vidáman. Gondtalanul. Mintha farsang volna...

Mit jelent egy hét? Sokat? Keveset? Semmit sem jelent! Ki kell bírni... lelkierővel, nem farsangi vidámsággal. Mennyi hétszer huszonnégy óra? Hétszerhúsz az száznegyven, hétszernégy az... Nem! Egy hét annyi, ahogyan átéljük!

Mélyet lélegzik. Megindul az utcán. Márciusi ég. Fényesszélű, puha felhőkkel. A színek vezetik. A szemközti fal meleg rozsdaszíne. Az élesen kirajzolódó kékes-fekete ciprusok. Mint a vak, megy a barna fal felé. Csikorogva fékez mögötte egy autó. Nem hallja a vezető káromkodását, csak megy, kissé tántorogva, amikor hirtelen megtorpan. Mint a vizsla, ha nyomra akad, úgy szimatolja a tavaszi levegőt. — Istenem! Nem igaz! — A múlt filmkockáinak egyikén Márta néni széles útja ibolyáktól kéklik. — Szedhetek amennyit akarok? — Amennyit akarsz, fiam! — Biciklije a földön. A virágok előtt térdel. Csupaláb, szeplős kamaszlány. Áll a falnál. Egyedül. Mögötte zúg, dübörög a por és benzinszagú város. Szomjasan szívja a feléje áradó illatot. A barna falban keskeny kőablak, fekete vasráccsal. Mögötte: páros pinea-fa. Két sír.

A temető nyitott kapuval, fogantyús vasharanggal, virágzó gardéniákkal várja. Márványtáblán nyíl. Felírás: *Graves of Keats, Severn and Humboldt. Old Cemetry.* Belép az öreg temetőbe. Gombák. Százszorszépek. Törpe babérbokrok között egy virágzó, öreg mandulafa. Ez kert! Nem temető! A rozsdaszínű fal mögött elefántcsont színű Cestius törpe piramisa. A nyíl vezeti. Megáll a két sír előtt. Az egyiken festőpaletta. A másikon lant. Alatta dőlt betűkkel: « *Here lies one, whose name was writ in water. February 24. 1821.* »

Ujra kóvályog a világ. Lekuporodik a puha fűre. Mint Márta néninél, belehajtja fejét a zöld levelekbe... Itt nincs virág! Egy ibolya sem virít, de az illat olyan erős, hogy szinte kábítja. A gyökerek illatoznak... Itt fekszik az, aki vízre írta a nevét!

A sír mellett barátságos fapad. Leül. Lehunyja a szemét. Mindig tudta, hogy az irodában, a háta mögött lóarcúnak hívták. Csontos, szomorú lóarca van. Mélyen ülő két szemmel. Kiálló pofacsonttal. Olyan arc, amit két kézre fogott a legnagyobb szobrász, a szenvedés, s erős, határozott kézzel megmintázta. Nem bánta ezt a gúnynevet. Szomorú, csúnya arcát szinte szerette. A legtöbb férfi majom. Vagy farkas. A nők tyukok. Madarak. Sokszor macskák. De nagyritkán feltünik egy arc, — s abban csodálatosképpen nincs semmi az állatból. Fénylik. Tiszta. Ilyen lehetett ez a költő!

Micisapkás, szemüveges fiú áll előtte. Gyűrött kordbársonynadrágban. Magasnyakú pulloverben.

— Puha volt! Gyönge! Ezért tiporta el az élet. A tüdőbaj a gyengék betegsége!

Olaszul kiáltott. Tört olaszossággal. S erőltetett dühnel, mint aki meghatottságát palástolja.

Olaszul válaszol.

— Miért puha? Vagy éppen gyönge? Miért nem azt mondja: érzékeny! Csunyasága fájt. Felbontott eljegyzése. Sértette honfitársainak ostoba puritanizmusa. Fájt az élet! Olyan nehéz ezt megérteni? Elolvasta mi van a sírkőre vésve: « *This grave contains all that was mortal of a young English poet, who on his deathbed, in the bitterness of his heart, at the malicious power of his enemies desired these words to be engraved on his tombstone...* » Szíve keserűségében... Tudja, mit jelent az a két szó?

A szemüveg mögött megvillan a fiú szomorú tekintete. De álla kemény. Konok.

— S ha véletlenül tudom?!

— Ha tudná, nem beszélne így!

Sápadtan nézik egymást. Két hajótörött egy harmadik sírjánál...

— Hogy lehet huszonötévvel így meghalni?!

— *Csak* huszonötévvel lehet *így* meghalni! Olyan észrevétlenül, csenden, mint ahogy elfújnak egy gyer-

tyát. Ágyából, haldoklásában a spanyol lépcsők hajlatát s a kenyérszínű római háztetőket látta. Csak az öregek védekeznek a halál ellen. A fiatalok önként megadják magukat neki. S csak huszonöt éves szív érezhet annyi keserűséget, hogy még a nevét sem engedi a sírkőre vésni! Talán ha kevesebbet kiabálna s többet gondolkodna, ezt is megértené!

— De miért ez a felháborító megadás... kétségbeejtő passzivitás! A másik legalább lázadt. Kontestált. Őt is verte a sors! S mégis: maga körül felgyújtotta a lelkeket. Erős volt. Diadalmas. Úgy élt, úgy halt meg, mint valami görög isten!

— Shelley szép volt. Gazdag. Byron barátja. A nők kedvence. Shelleyt nem lehetett nem szeretni. Ma úgy mondanák: karizmája volt! Ezt itt, Severnen kivül senki se szerette. Nehéz szeretet nélkül élni!

— Maga melyiket szereti?

— Rossz a kérdés!

— Feleljen! Ugye maga is Shelleyt szereti jobban?!

— Nem felelek! Mi köze hozzá...

Csönd. Egyik sem mozdul.

— Van egy cigarettája, — mosolyodik el váratlanul a fiú. — Szívjuk el a békepipát!

— Szóval cigaretta kell... gondoltam! Mondja! Szokása ez magának? Úgy értem, ismeretlen emberekkel kötekedni?

— Igen. Nem.

— Hová való? Maga nem olasz?

Mosolyog. Magabiztosan, mint aki tudja, mit akar.

— Eltalálta. Nem vagyok olasz. Fogadjunk, hogy nem tudja kiejteni a falum nevét. Akarja? Fogadjunk egy ebédbe!

— Rendben van. Fogadjunk!

Kezet szórítanak.

— Mondja utánnam: mtsüszksszücssóshstszücskszszcs.

Zúg a város, mint örlő malom. A gyökerek illata fullaszt.

— Magától nem vártam jobbat. Szellemesebbet. Ez az elismételhetetlen, nyelvbicsakló valami, amit most eldarált, nem egy falu neve! — Olaszból hirtelen ma-

gyarra vált. — Akarja, hogy értelmesen elismételjem: mit sütsz kis szűcs, sós húst sütsz kis szűcs. Gratulálok!

— Jesszusom! Maga magyar?!

— Képzelje! Nem sikerült az ingyen ebéd!

A fiu arcán őszinte bűnbánat.

— Neharagudjon! Belátom, rossz tréfa volt. Az igazság az, hogy még ma nem ettem!

Nézi. Kiéhezett, korcs kutya. Hála Istennek nem farkas! Nem is majom! Fénylik a szeme. Az álla konok. Ellentétben szájának gyerekesen puha vonalával. Lehunyja a szemét. Hétszer huszonnégy óra... Mit sütsz kis szűcs, az életedet sütöd kis szűcs...?

— Nahát! Ezt se gondoltam volna! — csodálkozik mellette még mindig a fiú.

— Miért? Talán azt hitte maga az egyedüli magyar ebben a városban? Jöjjön! Elfelejtem idétlen viselkedését. Meghívom ebédre. Melinda a nevem!

* * *

A kőpárkányon ülnek. Cigarettáznak. Alattuk a folyó.

— Ismered azt a kínai közmondást: ülj le a folyó partjára s várd meg, amíg el nem viszi előtted a víz ellenséged holttestét.

— Na, akkor én itéletnapig várhatnék itt, a Tiberis parton!

— Csak nincs ellenséged?

— Kinek nincs! — morogja a fiú s elfordítja a fejét.

Előttük a csonka Ponte Rotto. Időmarta márványtalapzata között habosan örvénylik a víz. A város egyik szennycsatornája itt alattuk ömlik a Tiberisbe.

— Nem fáj a hontalanság?

— Fáj?!

— Mit bámulsz? Jól hallottad!

A fiu keményen felnevet. Nem válaszol.

— Ha most levágnák az ujjaidat, István, — ha lamputálnák bokából a lábadat, — semmit nem éreznél! A fájdalom — mint az időzített bomba — egy meghatározott pillanatban robban! De akkor egy életen keresztül sajognak a csonka idegek. Ez a honvágy! Benned is robbani fog — váratlan pillanatban — egy virágzó gesztenyefa láttán. Elég az ibolyaillat, hogy — mint hegyomlás — rádzudúljon a mult, minden emlékével.

Elég a nyári föld szaga. Ismerős kutyaugatás az éjszakában.

— Soha életemben nem voltam ilyen boldog, mint így, hontalanul. Terveim vannak. Lehetőségek közt választhatok. Először érzem azt, hogy önmagam vagyok. Bizonyosan *ez* a szabadság!

— Valamit kaptál. Valamit elvesztettél. Ennyi a hontalan élet... Egyszerű. Nem?

— Nekem sose lesz honvágyam, — makacskodik a fiú.

Sirályok köröznek fejük felett, s le-lecsapnak a szennyes, sárga vízre.

— Nézd! A szabadság, a nyílt távlatok madarai. Amikor sirokko fúj, a tengerről berepülnek a városba. S itt, a szennycsatornák vizében keresik a mindennapi táplálékot.

— Nem vagyok válogatos. Majd megtalálom a magam tengerét, — vagy annak hiányában, a magam szennycsatornáját! Már megtanultam: inkább más, ne én legyek az áldozat!

Hazudik! Keats sírjánál egy szentimentális kamasz kiabált.

— Hány éves vagy, István?

— Ma huszonnégy — a tegnapi százzal ellentétben.

— Mi volt tegnap?

— Mig te nem jöttél, nem ettem!

— S ha nem jöttem volna? — Alighogy kimondta, szerette volna visszaszívni a kérdést.

— Jött volna más!

Két sirály vijjogva csap le egy ázott kenyérhajra. Szótlanul nézik.

— Ne szívd mellre, — szól zavartan a fiú. — Szeretek nagyokat mondani. Te jó haver vagy, Melinda! Veled jól érzem magam.

De a pimaszul odadobott megjegyzés, az idegébe szúrt, akár egy kés. Legyen teljes az önkínzás. Fusson csontig a kés hegye.

— Hány éves vagyok, István?

— Mit tudom én! Minek kérdezed?

Éljen úgy, mintha farsang volna. Vidáman. Gondtalanul. Erre a hétre ez az orvosi recept. A cirkusz is mu-

latság. Különösen akkor, ha a bohóc szerepét magunk játszuk.

— Ne törődj vele. Felelj!

— Téged arcon boxolt az élet. Két kiálló pofacsontod közé gyűjtöttél össze valami furcsa fájdalmat. Hány éves vagy? Nem tudom... harmincöt. Negyven.

Elneveti magát, miközben láthatatlan bohócsapkáján megcsörrennek a csörgők.

— Egy frászt! De abban igazad van, — mindenki annyi, amennyit mutat. Ha negyvenet mutatok, köztünk tizenhat év van. Ezek szerint az anyád lehetnék.

Kemény, ragadós rügyek duzzadnak a platánfák barna ágain. Végigdől a langyos kőkereveten. Az ágak szeszélyes barna rajza mögött keresi a megvillanó, füstös sirályokat.

— Az « ellenséged » miatt jöttél el otthonról, István?

— Minden miatt. Ha otthon maradok, megdöglöm.

Tudta, kinyílt a zsilip. Hallgatni kell. Türelemmel.

— Úgy húzott be a taknyos, hogy észre sem vettem. Előző este ittunk. Kubai konyakot. Lengyel vodkát. Sose keverd az italt! Jobban bírta az alkoholt, mint én. Mindent jobban bírt.

Amikor látta, tudta. Megvert, megrugdosott kutya.

— Akkor már együttéltünk hónapok óta. Anyámék ellenezték. Miatta nem jártam hozzájuk.

Keatsre kiabált. De önmagát sajnálta.

— Mennyi ideig voltál beteg?

Bámul.

— Honnan veszed, hogy beteg voltam?

— Te szegény! Még nem tanultad meg, hogy kettő meg kettő az négy...

— Hol itt az összefüggés! Rólam senki se mondaná, hogy...

— Tüdőbajos voltál, István!

A fiú elfricskázza a cigaretta csikket. Reszket a szája a dühtől.

— Hazudsz! Tán a homlokomra van írva...

— Jó. Jó. Nyugodj meg! Folytasd a storyt.

— Egy ilyen ivás után — már nem tudom hányadik volt — összeesküdtünk. Nem tudtam mit csinálok. Vagyis tudtam. Olyan mindegy volt az a darab papír. Négy hónapig tartott. Mielőtt odébbállt, ellopta az aranyórá-

mat. Megtakarított pénzemet. S Bach-lemez gyüjteményemet.

— Te szereted Bachot?

— Miért ne?

— Igazad van! Aimez-vous Bach? Te a meglepetések embere vagy. Mondd tovább.

— Amikor elment, inni kezdtem. Élelemre már nem maradt pénzem. Anyáméktól a büszkeségem tartott vissza. Szóval, mint a ponyvaregényekben, a szaniban fejeztem be.

— A szanit idekint még mindig szanatoriumnak hívják! De arra nem feleltél, miért szégyelled a betegségedet?

— Az ő hibája volt! — motyogja dühösen.

— Nézd azt a férfit ott a hidon. Ha átmegy a másik oldalra, leukémiás vagyok. Ha viszont továbbmegy, csak vérszegény. Érted? Igy teremtjük az összefüggéseket!

— Nem értem! Neki köszönhetem minden bajomat!

— Magadnak köszönheted! A bajod az, hogy még mindig szereted. Ezért gyűlölöd. S ez a frusztrált szerelem robbantotta ki belőled a betegséget. De te nem vagy Keats, István! Stilustalan volna fiatalon meghalnod.

Leugrik a kőpárkányról.

— Gyere!

A fiú nem mozdul. Mereven maga elé bámul, feje mögött összekulcsolt kézzel.

— Téged elhagyott egy nő. A feleséged. Engem egy férfi. Hat évig volt a férjem. Úgy hagyott el, hogy mindig velem volt. Érted? Nem! Nem is értheted! Amikor nem bírtam tovább, megszöktem tőle. Mindketten ítéletnapig ülhetnénk itt a parton, várva, mikor viszi el előttünk a víz ellenségünk holttestét. Az élet rövid ahhoz, hogy keleti fatalizmussal ezt kivárjuk. Ne duzzogj, István! Nőjj már ki ebből az ovódás viselkedésből. Elviszlek Padre Raimondohoz. Ideadja a templom kulcsát. Bach sokmindenre orvosság!

* * *

Felkuporodik az ablakpárkányra. Szorosabbra húzza magán a kendőt. Hajnalodik. Szobája ablakából nem látja az eget, de a szemközti tűzfalon, mint valami nagy festőpalettán, felragyognak a színek.

Előtte a rajzblokk. Kezébe veszi a ceruzát. Emlékezetből kezdi lerajzolni a négyszögletes, kemény kúnfejet. A magas pofacsontot. A mélyenülő két szemet. Az orr és száj oldalán a két kemény karmolást. Konokság? Dac? Vagy fájdalom? A száj vonala lágy. Megijedt gyerekajkakkal. Az áll szépformájú. Kerek.

Találkozásuk percétől valami furcsa, bonyolult viszony alakult ki köztük. Mit jelentett ez a kölcsönös aggresszió? Menekülést? Boldogtalanságot? Vagy egymáson akarták megbosszulni az életüket? S akkor, váratlanul...

Az oszlopnak támaszkodott. Szinte beleolvadt a hűvös márványba. Sötét volt. Csak a harmonium fölött égett egy narancsszínű lámpa. A fiú vonásai elvesztették szögletességüket. Feloldódtak. Ismeretlen lágyságot kaptak, s olyan távolinak, olyan átszellemültnek tüntek, mint a fal aranyos hátterében derengő, merev mozaik szentek. A csöndben lágyan szárnyaltak a fagerendás menyezet felé a « *Jesus bleibt mein Freund* » lágy futamai, az egyszerűségében gyógyító és vigasztaló bachi reménység. Boldogok, akik nem látnak de hisznek, — szólt Tamásnak az intés. Mennyivel boldogabbak azok, akik még remélni tudnak! Hol rontottuk el az életünket, István? Nézi a fiú narancsszínű arcát, s úgy érzi, most látja először. Hová lett az élelmes csibész? A durcás, megtaposott gyerek? Ez volna igazi arca? Vagy annyifélék vagyunk, ahány ujjunk van?

Két ember szerelme éppen olyan megmagyarázhatatlan — észszerűtlen! — mint amilyen ebből a zenéből áradó remény. Te. Én. Két hajótörött, akik egymásba kapaszkodnak, nehogy elmerüljenek. Levetheti-e végre bóhócsapkáját? Megadhatja-e magát? Félelem nélkül. Teljesen.

Itt a szem körül jobban el kell mélyíteni az árnyékokat. Mintha oda összpontosult volna huszonnégy év keserűsége. « *Lebuktam, vérzem, száz tüske hasít.* » Shelley tudta. A költők mindig tudják! Csak a költők! S a szenvedők! A többiek úgy élnek, mintha mindennap

farsang volna. Holnap megkapja a vizsgálat eredményét.

— Félsz a haláltól?

— A félelem hullámokban jön, akár a sírás. Add a kezed!

— Sose szabadna attól félni, ami elkerülhetetlen!

— Éppen azért félek, mert elkerülhetetlen! A szanatoriumban, éjszaka, halálfélelmeim voltak. Te erős vagy, Melinda!

Erős?! Hol a végső határ? Sehol! Mindig találunk egy nálunknál gyengébbet. Vagy erősebbet. Ez volna a szerelem?!

Virágzott a repce. Térdig jártak a sárga virágokban. A dombról leláttak a temetőre. Feketéllettek a ciprusok. A sírok zsinoregyenes sora kifehérlett.

— Ügyetlen voltam! Ostoba! Nem téged akartalak bántani. Magamat. Ugye nem haragszol a sok pökkhendi szóért?!

— Ha szeretsz, ne bántsd magadat, István!

— Miért nem hamarabb tudtam, hogy szeretlek!

— Békülj ki önmagaddal!

— Hallottad mit mondtam?

Fecskék cikkáztak fejük felett. Ragadós, virágpor ízű volt a levegő.

— Hallottam! Tudod mi marad meg ebből az egy hétből István? Keats. Sirályok a szennyes Tiberis felett. S Bach. Legfőbbképpen Bach.

— Más semmi... ne mondd, hogy semmi más!

— Az is! Az is! A szerelem gyöngédség. Megértés. Csak azután szexualitás.

— Gyere velem Kanadába!

— Bolond vagy! Azért mész, hogy uj életet kezdj. Mit kezdenél velem?

— Már uj életet kezdtem. Veled!

— Egy tizenhat évvel idősebb nővel?

— Tudod, hogy nem mondtam komolyan. Különben is, mit számítanak az évek?

— Most úgy beszélsz, mint olcsó füzetekben a regényhősök.

Leugrik az ablakpárkányról. Okkersárga a tűzfal. Feljött a nap! Az ágyra pillant. Nem. Most nem tud aludni. Lázasan öltözni kezd. El. Ki ebből a szobából.

István már elment. Egyedül maradt a virágzó repcék között. Csak ült az út szélén. Gépiesen tépdeste a virágokat. Sárga kis halommá gyűltek össze előtte a szirmok. Akkor vette észre őket!

Hernyók!

Száz és száz egymásba kapaszkodó levél-hernyó hosszú, zöld sora. Puha kis testük hullámosan mozgott. Szőrös fekete fejük úgy csillogott, mint a selyem. A vezérhernyó időnként megállt. Fejével jobbra-balra fordult, mintha keresne valamit, majd ujra elindult. Egymásbakapaszkodva, engedelmesen követte a többi. Amelyik kicsuszott a sorból, azt a mögötte kúszó azonnal visszahúzta.

Mi ez?! Mi ez a megható, ijesztő s egyben komikus hernyó-szerelem! Ezekből a puhatestű kis állatokból sose lesz pillangó. A « *Jesus bleibt mein Freund* » bachi reménysége s a megsemmisülés felé kúszó hernyói sors találkozik-e valahol? Mi ez a kétféle erő, amely ellenkező irányba húz kérlelhetetlenül.

Az ajtóból visszafordul. Kezébe veszi a ceruzarajzot. Mennyi fájdalmat sűrített a fiú vonásaiba! A sajátját? Vagy mindazokét, akik a remény és reménytelenség feszültségében vergődnek? Néz. Nézi a fiú arcát. Majd félredobja a papirlapot. Megfordul s gyors, határozott léptekkel kilép az ajtón. Kilép a szikrázó, kegyetlen tavaszba!

NAUSIKAA

— Mikor jössz vissza?!

Nem annyira a kérdés, mint a hang árnyalata idegesíti. A kérdés mögött megbúvó zsarolás. A tudatalattiban gyökerező, de már tudatos zsarnokoskodása a betegnek az egészségesen.

— Még nem tudom!

Lehajol. Megigazítja térdén a takarót. Közelebb húzza a kisasztalt. Minden a helyén. Orvosság. Képeslapok. Pohár víz.

— Itt melletted a csengő. Akármi kell, csengess! Ezért jöttünk a legjobb szállodába!

Kinyújtózik. Lustán s mégis rugalmasan. Ugy áll a fekvőszékben süppedő asszony előtt, magasan, széles vállal, egyenes derékkal, akár egy ércszobor. El innen! Ki a tengerre. A tarajos hullámok hátára. El, mielőtt megfullad!

A csíkos napvédő ponyva tompán szűri át a reggeli fényt. Könnyű szellő fúj a tenger felől. A kertben egymást kaszabolják a pálmafalevelek. Egyet neked. Egyet nekem. Ismét neked. Neked... neked... Mintha kardok suhognának a levegőben!

— Megyek!

Lehajol. Ajkával megérinti a hűvös homlokot, a festett hajtöveknél. Miért nem tudnak a nők őszintén, bátran megöregedni? Miért ez a hiábavaló, eleve vereségre ítélt küzdelem az öregséggel! Miért ez a félig nyílt, félig álcázott felbomlás? Olyan messze érzi most magától ezt az asszonyt, mintha sose ismerte volna. Igy foszlanak szét az együtt eltöltött évek? Ilyen könnyen, ilyen brutálisan? Igy! Mert ő él! Még nem halt meg! Még meg sem öregedett! Adynak voltak erről az « állapotról » felejthetetlen sorai életének vége felé. De Ady akkor 35 éves volt, ő majd egy emberöltővel öregebb. Mindegy! Cum gratia — ad infinitum!

Fütyürészve szalad le a lépcsőn. Nyitja a kocsi ajtaját. Szabadság! Nem félélet! Félszabadság! Borzadva gondol a hotelstrandon elnyúló, kásáscombú, múmiatestű amerikai vénasszonyokra. Lenyomja a gázpedált. Megugratja a kocsit, mint huszárkorában a pihent lovat. Pántlikásan kanyargó országuton száguld, eszeveszett, boldog részegségben. Minden hajtűkanyar kacsintás a halálra. Még él! Még meg sem öregedett! Zöldezüst, roggyant olajfák tanui ennek a kamaszos kitörésnek, ennek a hetyke kihívásnak. Ma nem csak a gerincét — de a vezetőigazolványát is kockáztatja!

Paleiokastritsa. Jobbra, balra egy-egy öböl. Két mozdulatlan tengerszem, lágyhajlatu olajfás part ölében. Messzebb — az örökké mozgó, szépiaszínű tenger, itt ez a két mozdulatlan víztükör, melyet — mint megkövesedett ősállat — elválaszt ez a kiugró olaj és fügefákkal borított sziklafélsziget. Félrerántja a kormányt. Hirtelen lefékez. Megérkezett.

Az éles fény, így napszemüveg nélkül szinte vakítja. Nyersek a szagok: rozmaring, babér, sáfrány, alga, tűlevelek. A horizont: kék víz, kék levegő, kék ég. Hármas összeolvadása a kéknek, mely így egyszínűségével is felfokozza az érzékeket, akár Ravel Bolerojának ujra és ujra megismétlődő, de intenzivitásában egyre fokozodó ritmusai. Gyors, ideges mozdulatokkal vetkőzik. S amikor teljesen meztelen, végre szabadnak érzi magát. S az a menekülésvágy, mely ott fent a terraszon kitört belőle, most lecsendesül. Mint amikor elpattan egy húr, — hirtelen csönd lett benne. Áll a fény százezer nyilában, a mézszínű nyár zümmögésében, ebben a kék zsongásban, s úgy érzi, megtalálta önmagát. Nem a hetykét. A kegyetlent. Megtalálta az igazit. A még-el-nem-rontottat. A szépség után szomjazó, örök embert. De azt is tudja, hogy ez csak fegyverszünet. S mint minden fegyverszünet, rövid. Bizonytalan.

Hosszú, nyugodt karcsapásokkal úszik. Fejét a víz tükre alá fúrja. Szivárványos színek úsznak át pupillán. Habzófehér. Mohazöld. Narancssárga. Barna. Hátára fordul. Fekszik a kékben. A kéken. A kék alatt. Távolról sárgán fénylik a homokos part, s égnek meredeznek az ormótlan sziklák.

Lihegve bukdácsol ki a partra. Úgy terül el a lan-

gyos homokon, mint akit leütöttek. Csontjaiban érzi a nap hevét. Csak égesse! Égesse ki az életét...

Arra ébred, hogy fázik. Végigdörzsöli testét. Felöltözik. Miközben cigarettára gyújt, váratlanul egy rádió torzított zenéjére lesz figyelmes.

Vadásztekintettel cserkészi a fákat, bokrokat, amint lassan kocsija felé ballag. Ki ez a barbár, ki nem érzi szentségtörésnek igy belerontani a csöndbe. A zene vezeti. S hirtelen, mint a vadász, ha rátalált prédájára, földbegyökerezett lábakkal megáll.

Egy öreg olajfa vízszintes, kinyúló ágán fekszik. Feje alatt piros gumipárna. Fölötte, egy ágbütyökre hurkolva: napszítta szalmakalap, — s egy táskarádió. Meztelen, aranyosbarna teste a levelek közül ráhulló fényben úgy ragyog, mint a gyanta. Lapos hasán, jóval a kerek köldök alatt, tenyérnyi bugyi. Még parányibb a fehér melltartó. Ez a lukacsosan horgolt, egyszerűségében raffinált bikini többet mutat, mint amennyit takar. Két keze hasán összekulcsolva. Szőke haja napszítta. Fejét félrefordítva alszik.

Mintha a rekeszizmába vágtak volna — elakad a lélegzete. Talán még soha nem találkozott ilyen kézzelfoghatóan az ártatlanságnak s az érzékiségnek ezzel a már-már pervez keverékével. A vastag, fehér pamut, a gyantaszínű testen kiáltó ellentéte, tudatos kihangsúlyozása a selymes bőrnek. Az összekulcsolt kis kéz, a festetlen, rózsaszín körmökkel még gyermekkéz — de a szépvonalú csípő, hasa közepén a szabályos, kerek köldökkel már érzékien nőies. Hosszú szempillái, egyenes finom orra a nő szépsége. De duzzadt, félignyitott szája, gyermekajkak.

— Nausikaa! Nausikaa! — ismétli magában, — úgy ahogy évezredekkel azelőtt Ulysszes ismételhette ugyanilyen eszelős, boldog dadogással, — ezt a puha, forró nevet, itt ezen a parton.

De mert a szíve mélyén érzelmes ember, — ösztönösen irtózik az érzelgősségtől. A szakértő tekintetével mégegyszer végigmustrálja az alvó lányt, majd föléjehajol s elzárja a rádiót.

A süket csöndben, mintha maga a természet is lélegzetvisszafojtva figyelne. Oly törékeny a szépség! « Verweile doch », — kérleli magában a pillanatot, a

Nausikaa illuziót! Mi lesz ha ez a lány connecticuti vagy texasi tájszólással szólal meg? És ha a hollandok gutturális torokhangján? Borzadva hallja magában az ostoba, közönséges sziát. Nem! Ez a lány nem magyar. Hollandnak vékonycsontú. Svédeknél találni ilyen lélegzetelállító szépségeket. Nem. Nem! Maradjon Nausikaa! Alkinoos lánya. Az öregedő férfi örök ideálja. A megtalált, az *újratalált* ifjúság. De ugyanakkor feszült idegekkel kívánja, hogy felébredjen, s Nausikaa élő személy, valóság legyen!

Az alvó lány megmozdul. Felnéz. Ijedtség, kíváncsiság nélkül, egyenesen a szemeközé. Majd egy lusta, de határozott mozdulattal felkattintja a rádiót.

— *Please, please me-ee-ee...* — sóhajtják a Beatlesek azon a kissé nyávogó, nosztalgikus hangon, amely egy generáció fiatalságát megőrjített. Ismerte az éneket. Juke-boxokból táskarádiókból, gramofonlemezekről szállt világnak ez a könnyű, fülbemászó dallam. Fütyülve belekapcsolódik a négyszólamú énekbe. A lány elmosolyodik s könnyű mozdulattal leugrik a fáról.

— Tudnia kellene, hogy ez az ének olyan öreg, mint az országút, — szólítja meg görögül, tréfás szigorral. — Most a Rolling Stone-ok a divatosak!

— Utálom őket! — Enyhe, idegenszerű hangsulyától eltekintve, tökéletes a kiejtése.

— S Bob Dylan? — Folytatni, folytatni ezt a pingpongozást az énekesek neveivel mindaddig, míg leleplezi a titkot.

— Oh, Bob Dylan is all right! De az én kedvenceim a Beatlesek!

Szóval amerikai. Vagy angol, — ez az all right elárulta. De hogyan beszélheti az itteniek nyelvét ilyen tökéletesen. Ki ez a lány?

— Görögül beszéljünk, vagy angolul?

— Nekem mindegy! Én itt — bizonytalan mozdulattal körülmutat — félig-meddig itthon vagyok.

— S a másik fél?

Megrántja a vállát. Láthatóan unja a témát.

— California! De most úszni akarok!

Megugrik, mint a csikó, s már fut a sárga homokon. Futásközben lekapcsolja parányi melltartóját, — mesz-

sze eldobja magától — s meztelen felsőtesttel beleveti magát a tengerbe.

Ül a parton. Otrombának, ide-nem-valónak érzi magát így felöltözve. Nézi a lányt, ahogy nyugodt, erős karcsapásokkal úszik. Ezt a görögül beszélő, amerikai teenagert, akinek olyan természetes egy vadidegen férfi előtt topless fürdeni, mint neki megkötni a nyakkendőjét. Csalódottan rádöbben, hogy ez a gyerek-lány pillanatok alatt felcserélte a szerepeket. A szerelem játéka olyan örök, mint maga a természet. A férfi: vadász! Azt a könnyű, fehér melltartót, a játékszabályok szerint neki kellett volna kikapcsolnia... Felugrik. Felemeli az eldobott, fehér melltartót — szinte elvész a tenyerében — s a zsebébe gyűri. Lássuk, hogy boldogul nélküle ez a modern Nausikaa.

Félórán keresztül figyeli hancurozását. Mintha kölyökkutya volna. Vagy játékos delfin. Barna teste habosan fröcsköli a vizet. Feldobja magát — alábukik. Játszik, tombol, kacérkodik a vízzel. Elkényeztetett, pajkos gyermek. Mégis Nausikaa.

De amikor kilép a tengerből s jön feléje, mézszínű bőrén csillogó vízcseppekkel, rózsaszín bimbójú, kerek, kis melleivel, nyulánkon, szíve vad dobogása elárulja, hogy mégsem gyermek! A szégyenkezés vagy zavar legkisebb jele nélkül, jön feléje a homokon. Színes szatyrából kényelmesen előkotorja fésűjét, s gondosan kifésüli hosszú, nedves haját. Majd előhúz egy száraz bikinit — ezuttal citromsárgát — s felkapcsolja a száraz melltartót. Amikor kilép a nedves bugyiból, kissé elfordul. Meghajlott háta, kemény kis feneke le egészen a hosszú combokig töretlen, tökéletes vonal. Majd leterít a homokra egy törülközőt s megelégedett kis sóhajjal végignyúlik rajta.

— Adj egy cigarettát!

Meggyujtja helyette s ajka közé dugja.

— Hogy hívnak? — kérdezi angolul.

— Linda.

— Linda! Hallottál valaha Homéroszról?

Könyökére támaszkodva félig felemelkedik s szemrehányó tekintettel néz az arcába. Most, ilyen közelről látja csak, milyen szürke a szeme — hűvösen csillogó, kékesszürke — akár ez a tenger naplementekor.

— Na hallod! Kinek nézel te engem! Görögszakos vagyok. Nekem könnyű, hisz az anyanyelvem. Ha akarod, könyv nélkül elmondom neked az Odysseiát.

Kötekedő ironiával feleli: — Na ezt kézből megkontrázom, kicsi Linda!

Gúnyosan megvillan szürke szeme, ahogy lassan skandálja Homérosz nyelvén: « *Üdvözlégy idegen, hogy majdan az otthoni földön emlékezz énrám, akinek hálád legelőbb jár* ».

Telitalálat! Kiejtése is, a kiválasztott szöveg is. Szólni akar, de a lány int, hogy hallgasson, s egy másik idézettel folytatja: « *...s ime suhant a habok hegyiben tova, mint a sirály, ha által a meddő tenger, sok félelmetes öblén habokra vadászva tömött szárnyát megmártja a vízben.* » (*) Ez te voltál ma reggel, — szól egyszerűen.

— Hogy érted? — dadogja zavartan, s közismert visszavágása ezuttal cserbenhagyja.

A lány visszafekszik a törülközőre s lehunyja a szemét.

— Ne légy ostoba — feleli, s bosszúsan elhúzza a száját.

— Te engem, ma reggel fürdeni láttál?

— That's my good boy!

Ez a bosszantóan nagyképű, amerikai « slang » riposzt pofonként csattan önérzetén.

— Már nem emlékszem ki mondta: az ütközeteket elveszíthetjük, — a fontos, hogy megnyerjük a háborút! Én eddig ellened minden ütközetemet elveszítettem, de...

— A háborút sem fogod megnyerni, — feleli hűvösen.

— Miért? Megtudhatom, hogy miért?

— Mert kétszeresen az apám lehetnél! — Hasára fordul. Mielőtt karjára hajtaná a fejét, ironikus mosollyal a szemeközé néz. — Azt már nem akartam mondani, hogy talán a nagyapám kora is kitelne a tiédből!

Ez több, mint telitalálat! Ez már tagló a tarkóján!

(*) Odysseia, 5,50 - 8,460. Devecseri Gábor fordítása.

Kurtán, keményen felnevet. Kezébe veszi a lány keskeny gyerekpracliját, s kedvesen, mókáskomolyan megcsókolja.

— Megadom magam, Linda! Feltételnélküli megadással. Nemcsak az ütközeteket, de a háborút is te nyerted meg! Mi a bűnhődésem?

Rugalmas mozdulattal felül a sárga törülközőn.

— Hozd el a szalmakalapomat! A piros párnát. A táskarádiót. S onnan a kőről a szatyromat. Éhes vagyok!

Indulás közben még visszaszól.

— A győztesek nagylelkűségével egyre felelj nekem: hány éves vagy?

A lány felmutatja két nyitott tenyerét.

— Tegyél hozzá még hatot!

Két sonkászsemle, három őszibarack s egy üveg Coca-Cola az ebéd. Egy olajfa árnyékába húzódnak. Abrosz a sárga törülköző.

— Testvériesen megosztozunk, — rendelkezik a lány s kezébe nyom egy zsemlét.

A nap túlfordult delelőjén. Szótlanul esznek. Előttük villog a *kékbőrű víz.* Fűszeres illatokkal párolognak a bokrok. Nyúl az üvegért. A lány is szomjas. Feltartott fejjel iszik, mint a kismadarak.

— Ez a tied! — Tenyerén két őszibarack.

— Elég nekem ez az egy! — néz a szemébe, s beleharap a gyümölcs kemény, ízes húsába.

Jóllakott megelégedéssel hanyatfekszenek a sárga törülközőn. Keze tapógatózva keresi maga mellett a lány kezét. Tenyerébe zárja. Úgy megszórítja, hogy az felszisszen mellette. — Tizenhat! — ismétli magában önkínzó józansággal. — Istenem! Tizenhat éves!!

— Linda! — szól rekedten s mereven nézi a feje felett kirajzolódó fekete olajfaágat. — Szeretnék tőled valamit kérdezni...

Csönd.

— Azt akarod tudni, szűz vagyok-re? — szól hideg, halk hangon.

— Azt!

— Természetesen nem vagyok!

— Természetesen?!

— Oh, stop it! — kiált fel megkínzottan.

Felugrik. Durván felrántja a lányt a földről. Keményen a vállába markol. Rázza, tehetetlen, kétségbeesett dühhel.

— « Természetesen » kíváncsiságból! Unalomból! Vagy azért mert sokat ittál! Egy pattanásos, rágógumit majszoló, zöld kölyökkel. Csak éppen nem szerelemből! Ha az apád lennék, — te figyelmeztettél arra, hogy kétszeresen is az lehetnék, és igazad volt! — felpofoználak ezért az ostobaságért! Ezért a hibás — talán végzetesen hibás! — indulásodért az asszonyi életbe. Igy lesztek, — és vagytok! — ti amerikai lányok, kielégületlen, frigid feleségek!

Hirtelen elpattan benne felháborodásának rugója, elengedi a lány vállát s rekedt sóhajtással magához vonja. Soha nem érzett gyöngédséggel öleli magához. A nyúlánk, meztelen test elveszik két karjában. Belecsókol a hajába. Végigcsókolja az arcát. A szemét. Meleg bőrének mandulaíze van. Sós tengerillata. Majd szájoncsókolja.

Időérzéke megszünt. Nem tudja pillanatok, percek múltak el, amikor szinte emberfeletti akaraterővel elszakítja magát a lánytól. Megfordul. Lesétál a vízhez.

Sokáig áll a parton. Mozdulatlanul. Égő tekintettel bámul a semmibe. A fodrozó tenger végtelenségébe. Forró illatokkal párolog a szikrázó, tüzes, görög nyár. De ő hideg fáradtságot, kiégett ürességet érez.

Amikor visszafordul — üres a part. Eltűnt a piros párna. A sárga törülköző. A színes szatyor sincs már a kövön. Itt, ezen a parton a valóság vált-e álommá, vagy egy álom valósággá? Miért, hogy sem a múló évek ostoba kalandjai, sem belégyökerezett cinizmusa, sem erőszakos férfiönzése nem immunizálták a szerelem ellen? Mert « *a szerelem megtámad mint a szél. Vagy lassan világosodik benned, akár a növekvő hold. S azután szél van és fény van, s addig van, míg torokkal és eszmélettel bírjuk!* » (*)

(*) Illés Endre Szigorlat c. novellás kötetéből.

TARTALOMJEGYZÉK

A vadmacska 7

Bettina . . 15

Fondor magány 25

Papagálykalitka 35

Elefánttemető 47

A cethal gyomrában . 60

Medvetánc . 74

Hernyószerelem . 85

Nausikaa . 96